

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

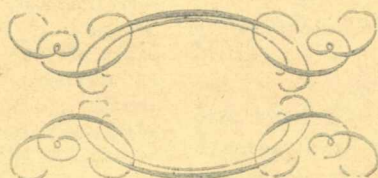
(*Revue Israélite*)

ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΔΗΣΕΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτησίαι διὰ τὴν Ἑλλάδα ..... Δρ. 10.—
» Ἐξωτερικοῦ..... Φρ. 10.—
Ἄγγελιαὶ ὁ στίχος ..... » 1.—
Διὰ μεγάλας ἀγγελίας γίνεται ἰδιαιτέρα συμφωνία.

Γράμματα καὶ χειρόγραφα στέλλονται ὡς ἑξῆς :
Διευθύνειν « Ἰσραηλιτικῆς Ἐπιθεωρήσεως » ὄδου
Ἀποστόλου Παύλου 39 Ἀθῆνας.
Adresse : A la Direction de la «Revue Israélite»
Rue de l' Apôtre Paul 39 Athènes.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

16 — ΟΔΟΣ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ — 16

1912

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

(Revue Israélite)

ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΔΗΣΕΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτησία διὰ τὴν Ἑλλάδα ..... Δρ. 10.—
 » Ἐξωτερικοῦ..... Φρ. 10.—
 Ἀγγελίαι ὁ στίχος ..... 1.—
 Διὰ μεγάλας ἀγγελίας γίνεται ἰδιαιτέρα συμφωνία.

Γράμματα καὶ χειρόγραφα στέλλονται ὡς ἐξῆς :

Διεύθυνσιν « Ἰσραηλιτικῆς Ἐπιθεωρήσεως » ἐδὸς
 Ἀποστόλου Παύλου 39 Ἀθήνας.

Adresse: A la Direction de la «Revue Israélite»
 Rue de l' Apôtre Paul 39 Athènes.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μωϋσῆς καὶ Χαμμουραβὴ ὑπὸ Μ. Σώρ. Στρατιωτικαὶ ἀρεταὶ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ Μ. Μπλόκ.—
 Σχέσεις Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν μετὰ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ Μ. Χ.— Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Θεσσαλονίκης ὑπὸ Χ.— Ἑβραῖοι Κερκύρας ὑπὸ Α. Ἀνδρεάδου καθηγ. Πανεπιστημίου.— Ἰστ. Κοινότητος Χαλκίδος ὑπὸ Μ. Φόρνη.— Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ποίημα Ἰσραηλιτῶν Χαλκίδος κατ' ἀντιγραφὴν Μ. Φόρνη.— Ἰσραηλίται Ρωσσίας. Ἀναμνήσεις ὑπὸ Petronius.— Ἀδελφοποιήσις Ἑλλήνων καὶ Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ Μ. Φοιζῆ.— Λόγοι τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.— Τὸ τέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας; ὑπὸ Μ. Χ.— Ὁ Ματσούκας καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ αὐτοῦ ὑπὸ Χ.— Οἱ ἐν Θεσσαλονικίᾳ Ἰσραηλίται.— Δήλωσις τῆς Ἰσραηλιτικῆς Ἐπιθεωρήσεως. Ὁ Σιωνισμός.— Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Γαλλίας καὶ αἱ νίκαι τοῦ στρατοῦ.— Ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια τῆς Ἑλλάδος.— Ἰωακείμ ὁ Γ΄.— Ἰσραηλιτ. Κοινότητες Ἑλλάδος.— Κοινωνικά.

ΝΟΜΟΘΕΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ

700 ΕΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΩΨΣΕΩΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ Δρος Μ. ΣΩΡ

Ἐκτάκτου καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λεμβέργ

Ο ΜΩΨΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΧΑΜΜΟΥΡΑΒΗ

ΩΣ ΝΟΜΟΘΕΤΑΙ

(Συνέχεια δὸς ἀριθ. 5—6).

III. Ἡ κοινωνικὴ - ἠθικὴ σχέσις τῶν Μωσαϊκῶν νόμων πρὸς τὸν Κώδικα Χαμμουραβῆ.

Ἡ ὑπόθεσις ἐνὸς βαβυλωνιακοῦ Πρωτονόμου, χρησιμεύσαντος εἰς τὴν βιβλικὴν νομο-

θεσίαν ὡς προκείμενον, ἡδύνατο ἐκ πρώτης ὕψεως νὰ κλονίσῃ τὴν μέχρι τοῦδε θεωρίαν περὶ πρωτοτυπίας τοῦ βιβλικοῦ νομοθέτου, τοῦ οὐοίου οἱ κοινωνικοὶ κανόνες διὰ τοῦ ἠθικοῦ των πνεύματος ἴσταντο μοναδικὸν ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ δικαίου τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐπὶ τοῦ οὐοίου ἴστατο ἕως τῶρα ὁ μωσαϊκὸς νόμος, νὰ ἀνυψώσῃ τὸν ὑπὸ αὐτοῦ δῆθεν ἀντιγραφέντα βαβυλωνιακὸν νόμον. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Ἀπεναντίας ἐκ τοῦ φωτός τῆς θεωρίας τῆς ἀντιγραφῆς ἀνεφάνη ἡ ἠθικὴ σημασία τοῦ βιβλικοῦ Νόμου τὸ πρῶτον, ὥστε οὐδεὶς ἔχει τόσον ἀποδείξῃ ὡς αὐτὸς ὁ Müller, ὁ καὶ δημιουργὸς τῆς θεωρίας ἐκείνης, τὸ ἀπκράμιλλον ὕψος τοῦ βιβλικοῦ νόμου ὑπὲρ τὸν βαβυλωνιακόν, ὡς καὶ οὐχ' ἤττον τὴν δημιουργικὴν πρωτοτυπίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ νομοθέτου. Διότι—καὶ τοῦτο τονιστέον ἰδιαιτέρως—ἄλλο σύστημα καὶ ὄλικὸν τοῦ δικαίου καὶ ἄλλο ἰδέα τοῦ δικαίου. Καὶ ὄντως ὁ βαβυλ. πολιτισμὸς ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸν Ἰσραηλιτικὸν πλέον ἢ ἔλαττον καὶ ἐπὶ ἄλλων πεδίων, καὶ ὅμως ἔμεινεν ὁ πυρὴν τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ἀνέπαφος. Ὁ δὲ ἑβραῖος νομοθέτης ἡδυνήθη ὅλα τὰ ξένα στοιχεῖα πολιτισμοῦ, ἅτινα ἔξωθεν εἴτε ἐξ Αἰγύπτου εἴτε ἐκ Βαβυλωνίας ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτόν, εὐγνωμόνως νὰ καθάρῃ, ἐξευγενίσῃ καὶ νὰ υποτάξῃ αὐτὰ εἰς τὰς ἰδίαις του δημιουργικὰς ἰδέας. Καὶ τοῦτο ἰσχύει ἐπίσης ἐν τῇ σφαιρᾷ τοῦ δικαίου. Τὸ σύστημα καὶ τὸ ὕλικὸν τοῦ δικαίου ἡδύνατο νὰ εἶνε ἄλλοθεν εἰλημμένα, τὸ πνεῦμα ὅμως τὸ χυθὲν εἰς τὸ ὕλικὸν τοῦτο ἦτο ἀρχικῶς ἴδιον καὶ δημιουργικόν. Ἀρκεῖ πρὸς παραβολὴν 1 ἢ 2 σειρὰς διατάξεων παρ' ἀλλήλοις νὰ θέσῃ τις, διὰ νὰ μετρήσῃ τὸ κοινωνικο - ἠθικὸν χάσμα μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν νομοθεσιῶν. Οὐσιῶδες κριτήριον διὰ τὴν διάκρισιν τῆς κοινωνικο-ἠθικῆς τάσεως τῶν δύο Νομοθεσιῶν παρέχουν αἱ διατάξεις περὶ τῶν δούλων. Εἶνε δὲ πολὺ

περίεργον, ὅτι ὁ Κώδικς Χαμμουραβῆ τελειώνει μὲ μίαν διάταξιν περὶ δούλων, ἐνῶ ὁ μωσαϊκὸς νόμος ἀρχίζει μὲ τὸν δούλον. Ἐν τῷ βιβλ. κώδικι ἐνθυμεῖται ὁ νομοθέτης ὅπως τελευταῖον, ὅτι ὁ δούλος, ὅστις ἄλλως ὡς πρῶτον λογίζεται, εἶνε ἐπίσης ἄνθρωπος καὶ ὀρίζει νὰ τοῦ κόψουν τὰ ὦτα, ἂν τολμᾷ νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶνε δούλος (1), ἐν τῷ μωσαϊκῷ ἐξοδ. 21, 5—6 ἐκτελεῖται εἰς τὸν δούλον ὁ πόθος του, νὰ μένη δούλος μόνον ὅταν τὸ θέλῃ ἐξ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν κύριόν του. Ἄλλὰ καὶ τότε δέον νὰ προσιζήται δημοσίᾳ πρὸ δικαστηρίου διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι θέλει νὰ μένη δούλος. Ὁ βιβλ. νόμος τοῦ ὁποίου τελικὸς σκοπὸς εἶχεν ὀρισθῆ τὸ «ἵνα μὴ ὁ ἰσχυρὸς τὸν ἀδύνατον βλάπτῃ» κλείει λοιπὸν μὲ μίαν ἀπειλὴν πρὸς τὸν ἀδυνατώτατον τῶν ἀδυνάτων. Ἀπεναντίας ὁ Μωϋσῆς, ὅστις τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς δουλείας ἐκ τοῦ πλησίον εἶδεν καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀρχαίων λαῶν βεβαίως ἐγνώριζεν, ἐγείρει μετριοφρόνως ἀλλ' ἰσχυρῶς διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν νόμων τούτων, ἐν ταῖς ὁποῖαις οἱ ἄνθρωποι τάσσονται κατὰ τάξεις καὶ εὐγενείας. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀρχαίου παρὰ κληθέντος νόμου, τὸν ὁποῖον θέτει ἐνώπιον τοῦ λαοῦ του, θέτει οὗτος τὴν διάταξιν περὶ τοῦ δικαίου τῆς ἐλευθερίας τῶν δούλων «οἱ τελευταῖοι ἐν τῇ ζωῇ πρέπει νὰ εἶναι οἱ πρῶτοι ἐν τῷ νόμῳ».

Μεταβαίνομεν περαιτέρω ἐν τῇ σειρά τῶν τοῦ δούλου ἀφορώντων κανόνων. Ἄν εὐκολυθῆ εἰς τινὰ δούλον ἢ φυγῆ ἢ εἰς τινὰ ἀποδράσαντα παρὰ σκεπῆ καταφύγιον ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὀρίζεται κατὰ τὰς §§ 15 ἕως 16 θανατικὴ ποινὴ ὑπὸ τοῦ κώδικος Χαμμουραβῆ. Αἱ ἀνωτέρω 2 §§ ἀνήκουν εἰς τὴν σειράν περὶ ἀνθρωποκλοπῆς καὶ δικαίως διορᾷ ὁ Müller ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν κανόνων περὶ ἀνθρωποκλοπῆς ἐπὶ τῆς ὑφραπαγῆς σκλάβων μίαν εἰρωνίαν εἰς διατάξεις. Δικαίου, τὸ ὁποῖον ὑπισχνεῖτο δῆθεν νὰ ὑπερασπίζῃ τὸν ἀδύνατον, ἐνῶ ἀντιπροσωπεύει κατὰ τρόπον διαπύσιον τὰ συμφορῶντα τῶν κατόχων δούλων. Ποία ἰσχυρὰ ἀντίθεσις καὶ ποῖον κοινωνικο-ἠθικὸν πνεῦμα διακρυσταλλεῖται ἐν Δευτερονομίῳ 23, 16! «ὄφεις εἶνα δούλον νὰ μὴ παρὰ δόσης εἰς τὸν κύριόν του, ὅστις κατέφυγεν εἰς σὲ ἀπὸ τοῦ κυρίου του. Πρέπει νὰ μένη πλησίον σου εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐκλέξῃ, εἰς τινὰ τῶν πόλεων σου, ὅπου ἀρέσκει εἰς αὐτόν. Ὁφείλεις νὰ μὴ τὸν καταδυναστεύσῃς». Ἐνδικαίως εἶναι ἐπίσης παρὰβολὴ τῶν νόμων περὶ ποιῶν τῶν δούλων. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος περιορίζει τὸ δικαίωμα τῆς τιμωρίας τοῦ κυρίου ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἀκόμη δούλων του κατὰ

(1) Πρβλ. § 282 : «Ἄν ὁ δούλος εἴπῃ εἰς τὸν κύριόν του: δὲν εἶσαι κύριός μου, ὀφείλει ὁ κύριός του, ἀφοῦ τὸν κλοδέξῃ ὡς δούλον του, νὰ τοῦ κόψῃ τὰ ὦτα».

πολὺ ἐνεργὸν τρόπον. Ἄν ἐπέλθῃ ὁ ἄμεσος θάνατος τοῦ δούλου συνεπείᾳ τῆς τιμωρίας, πρέπει ὁ δούλος νὰ τύχῃ ἐκδικήσεως (Ἐξοδ. 21, 20—21), τὴν ὁποῖαν ἡ Τελμουδικὴ παράδοσις δικαίως ὡς θανατικὴν ποινὴν ἐρμηνεύει. Ἐκάστη σωματικὴ βλάβη δὲ ὡς ἡ ἐξαγωγὴ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ ἢ ἐνὸς ὀδόντος—ἐπιφέρει τὴν ἄμεσον ἐλευθέρωσιν τοῦ δούλου (ἐξοδ. 21, 26—27). Ὁ Κώδ. Χαμμ. σιωπᾷ τελειῶς περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης τῆς ὑπερσπίσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, προδήλως ἔχει ὁ κύριος τὸ ἀπεριόριστον δικαίωμα τῆς τιμωρίας ἐπὶ τῶν δούλων του, ἐπίσης ὡς ἐν τῷ κλασσικῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ. Τούναντίον δὲν λησμονεῖ ὁ βιβλ. νομοθέτης τὴν περίπτωση τῶν τραυματισμοῦ ἐνὸς δούλου διὰ τινος ξένου προσώπου νὰ κανονίσῃ, ὅστις συνεπάγεται τὴν ἀποζημίωσιν τοῦ ἡμίσεως τῆς ἀξίας τοῦ δούλου πρὸς τὸν βλαβέντα ἰδιοκτήτην.

Ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς κλίμακος ἴστανται οἱ μισθωτοὶ ἐργάται πλησιέστατα τῶν δούλων, καὶ ὁ βιβλ. νομοθέτης ἔθεσεν αὐτοὺς πλησίον ἀλλήλων, ἀφιερώσας ἀμέσως πρὸ τῶν κανόνων τῶν δούλων τινὰς §§ εἰς τοὺς μισθωτοὺς ἐργάτας καὶ τί περιέχουσιν αὐταί; Πίνακας διὰ μισθῶν ἐργατῶν, ζῆνους, ἀμεταβλήτους πίνακας τιμῶν, οἵτινες ἀναγκάζουσι τὸν ἐργάτην εἰς πᾶσαν ἐποχὴν νὰ ἐργάζεται διὰ προσδιορισμένον μισθόν. Ὁ βιβλικὸς νόμος δὲν γνωρίζει πίνακας μισθοῦ, ἀντὶ τούτου ὅμως ἀπευθύνει θερμὴν ἐπίκλησιν πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ ἐργοδότη, τὴν ὁποῖαν ἀξίζει ἐνταῦθα ν' ἀναφέρωμεν κατὰ λέξιν : «Δὲν θὰ καταθλίβῃς πτωχὸν καὶ ἐνδεῆ μισθωτὸν εἴτε ἀνήκει οὗτος εἰς τοὺς ὁμοφύλους σου εἴτε εἰς τοὺς ξένους, οἵτινες διατρέβουν ἐν τῇ χώρᾳ σου εἰς τὰς Πύλας τῆς πόλεως. Ἐκάστην ἡμέραν θὰ δώσῃς τὸν μισθόν του πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, διότι δι' αὐτὸν ἐπόνεσεν ἡ ψυχὴ του, καὶ μὴ τὸν ἀναγκάσῃς νὰ ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον ἐναντίον σου καὶ γίνεσαι ὑπόλογος ἀμαρτίας» (Δευτερ. XXVI 14—15).

Μεταβαίνομεν εἰς τὸ ποινικὸν δικαίον καὶ θὰ συναντήσωμεν ἐνταῦθα ἐν τῷ βιβλικῷ νόμῳ ὄχι μόνον μεταρρυθμίσεις, μορφώσεως δικαίου δυναμένας νὰ ἐξηγηθῶσιν δι' ἱστορικῆς ἐξελίξεως, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπαναστατικὰς ἀνατροπὰς ἀρχῶν δικαίου ἰσχυουσῶν ἐπὶ χιλιετηρίδας. Ἐν τῷ Κώδικι Χαμμ. ὑπάρχουν 3 περιεργοὶ περιπτώσεις διαγνωσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Müller εὐφωδῶς ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τῶν ἀλληλουχίᾳ, ὅπου ἀντὶ τοῦ αἰτίου ἐνὸς ἀξίου θανάτου ἐγκλήματος τιμωροῦνται ὁ υἱὸς τοῦ ἢ ἡ θυγατρὸς τοῦ διὰ θανάτου. Αἱ 3 αὗται περιπτώσεις εἶναι αἱ ἐξῆς : 1) Ἐὰν πρόσωπόν τι ὡς ἐνέχυρον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐνεχυροδανειστοῦ συνεπείᾳ κτυπημάτων ἢ κακῆς μεταχειρίσεως ἀποθάνῃ, ἐν τῇ περιπτώσει τὸ πρόσωπον τοῦτο

εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἐνεχυροδανειστοῦ ὀφειλέτου, θανατοῦται ὁ υἱὸς τοῦ ἐνεχυροδανειστοῦ. (§ : 116). 2) Ἐὰν ἀνὴρ τις (ἐν τινι διαπληκτικῷ) δώσῃ κτύπημα εἰς μίαν ἀπελεύθερον, ἥτις εἶναι ἕγγυος, ἐπιφέρει δὲ ἔκτρωσιν καὶ ἀποθάνῃ αὕτη ἕνεκα τούτου, θανατώνουν τοῦτο (τοῦ πλήκτου) τὴν θυγατέρα (§ : 210). 3) Ἐὰν ἐξ ἀμελείας τοῦ ἀρχιτέκτονος καταπέσῃ ἡ οἰκία ἢν ἠκοδόμησε καὶ θανατώσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ἰδιοκτήτου, θανατοῦται ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχιτέκτονος (§ : 230). Τὸ κοινὸν εἰς τὰς 3 αὐτὰς περιπτώσεις εἶναι τὸ ἔμμεσον τοῦ φόνου καὶ ἡ ὑποτίμησις τοῦ φονευθέντος (γυνὴ ἢ παιδίον). Ἐνεκα τῶν 2 τούτων αἰτίων δὲν τιμωρεῖται αὐτὸς ὁ ὑπαίτιος, ἀλλ' ὁ υἱὸς ἢ ἡ θυγατὴρ—μὴ διατάξις, ἥτις ἐν τῷ πνεύματι τῆς πρωτογενοῦς θεωρίας τοῦ δικαίου (ὅσον παράδοξος καὶ σκληρὰ δύναται νὰ φαίνηται) ἴσως περὶ μίαν μετρίασιν τῆς τιμωρίας, ἀφοῦ ἡ τιμωρία διὰ τὸν φόνον ἐνὸς κατωτέρου τὴν ἀξίαν, πλήττει ἐπίσης μόνον τὸν κατώτερον τὴν ἀξίαν, ὅποτε οἱ δικάζοντες οὐδὲν εἶχον συνείδησιν, ὅτι ἠναγκάζοντο νὰ πάσχωσιν ἀθῶοι δι' ἐνόχους καὶ ὅτι ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μὲν συνεδέετο μὲ μίαν σκληρότητα πρὸς τοὺς ἄλλους. Ὁ νόμος Χαμμ. μὲ ὄλην του τὴν ἐξελιχθεῖσαν θεωρίαν τοῦ δικαίου προσέλαβεν τὴν βᾶσιν, ταύτην μιᾶς ἀρχαιοβαρβαρικῆς ἐποχῆς ὡς ἰσχύοντα ἀκόμη νόμον καὶ τίς οἶδεν, ἐπὶ πόσον χρόνον ἀκόμη ἐν χρήσει νὰ ὑπῆρξε. Καὶ ἤδη ἂς ἀκούσωμεν, πῶς ὁ μέγας ἰσραηλίτης νομοθέτης ἐν τινι ἐπιγραμματικῇ προτάσει ἐγείρει ἰσχυρὰν διαμαρτυρίαν κατὰ τῆς στρεβλώσεως ταύτης τοῦ καθ' ἐαυτὸ δεικνυμένου ἀξιώματος τῆς ἀνταποδώσεως : «Δὲν πρέπει νὰ φονεύονται πατέρες ἕνεκα τῶν παιδίων καὶ παιδία ἕνεκα τῶν πατέρων, εἰς ἕκαστος πρέπει νὰ φονεῖται διὰ τὸ παράπτωμά του». (Δευτ. 24, 16). Διὰ μιᾶς μόνης μονοκονδυλιάς ἐκρίζουται μία ἀρχία καὶ ἐπὶ ἑκατοντάδων ἐτῶν ἀσκηθεῖσα θεωρία δικαίου καὶ ἡ ἀπόλυτος τοῦ δικαίου ιδέα φέρεται ἐμπρὸς κατὰ ἐν ἰσχυρὸν βῆμα. Ὁ δὲ δικαιοῦργι τις ν' ἀμφιβάλλῃ ἐνώπιον τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ δικαίου, ὅτι καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀνταποδώσεως ὡς εἶνε διατεταπωμένον ἐν τῇ βίβλῳ «ζῶν ἀντὶ ζωῆς, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος κτλ.» μόνον ὡς τυπικὴ καὶ ποινικὴ ἀρχὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἰσοδυναμοῦ μεταξὺ ἐγκλήματος καὶ ποινῆς, οὐδαμῶς ὅμως μίαν κατὰ λέξιν ἐκτελεστέαν ποινὴν (ὡς ἐπίσης ὀρθῶς ἐννοεῖ καὶ ἡ προφορικὴ παράδοσις) ὀφείλει νὰ ἐκλάβῃ ; Ἡ ἐκδικήσις ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ τῆς ἐκτάσει ὡς ἀνταπόδοσις τῆς σκέψεως ἐφηρμόσθη εἰς ἀφοτέρας τὰς νομοθεσίας ἐπίσης καὶ ἐπὶ προσβολῶν τῆς περιουσίας, ἔθεν ἐπὶ κλοπῆς ἀπιστίας κλπ. Εἶνε δὲ διδασκτικὸν καὶ τοὺς νόμους περὶ

κλοπῆς πρὸς ἀλλήλους νὰ παραβάλλῃ τις. Ὁ Κ. Χ. διακρίνει μεταξὺ προνομιοῦχου καὶ ἰδιωτικῆς κλοπῆς.

Ἐν τῇ πρώτῃ μερικεύεται ἔτι περαιτέρω : αὐλικὴ—ναοῦ καὶ ἀνακτορικὴ κλοπὴ καὶ κλοπὴ εἰς αὐλικούς δούλους. Κατ' ἀρχὴν ὀρίζει διὰ πᾶσαν, ἐπίσης καὶ ἰδιωτικὴν κλοπὴν τὴν θανατικὴν ποινὴν. Ὁ Μωϋσῆς κατήργησεν τὴν θανατικὴν ποινὴν διὰ κλοπὴν πραγμάτων καὶ μετέβαλεν εἰς ποινὴν χρήματος, μόνον ἐν ἐσχάτῃ περιπτώσει, ὅταν ὁ κλέπτης δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ, δύναται νὰ πωληθῆ ὡς δούλος, βεβαίως διὰ τόσον χρόνον μόνον ὅσον νὰ ἐργασθῇ ἐντελῶς τὸ ποσὸν τῆς κλοπῆς καὶ ποινῆς. Δὲν γνωρίζει ἐπίσης διάκρισιν μεταξὺ προνομιοῦχου καὶ ἰδιωτικῆς κλοπῆς. Μόνον ἐν μιᾷ περιπτώσει διέτηρησε καὶ ὁ Μωϋσῆς τὴν θανατ. Ποινὴν. δηλ. διὰ κλοπὴν ἀνθρώπων (ἐξοδ. 21, 16).

Διότι παρὰ τῇ ἀνθρ. ζωῇ θεωρεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἡ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία ὡς ὕψιστον ἀγαθόν, ἢς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι ἐγκλημα ἄξιον θανάτου. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπεχωρίσθη ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος διατάξις ἐν τῇ βιβλ. νομοθεσίᾳ ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ τύπου πλησίον κλοπῆς πραγμάτων καὶ ἐτέθη μεταξὺ τῶν κανόνων περὶ ἀφαιρέσεως τῆς ζωῆς. Τὰ εἰρημένα παραδείγματα ἀρκοῦσιν, ὅπως ἐκτιμῆσθαι ὀρθῶς τὴν κοινωνικο-ἠθικὴν ἀπόστασιν τῶν δύο νομοθεσιῶν, ἂν καὶ ἀμφοτέραι ἦντλησαν ἐκ μιᾶς κοινῆς πηγῆς. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνταποδώσεως, ἥτις ἔτι παρὰ χαμμ. συναντᾶται ἐν τινι αὐστηρῇ καὶ συχνὰ βαρβάρῳ καὶ παραλόγῳ ἐφαρμογῇ, μετετράπη ἐν τῇ βιβλ. νομοθεσίᾳ εἰς τινὰ ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦ ποινικοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον βέβαιον ὅπως εἶνε τῆς αὐτῆς ἠθικῆς πηγῆς, ἐξ ἧς προέρχονται οἱ προστατευτικοὶ τῶν δούλων νόμοι, ἐκ τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος. Μία εὐθεῖα γραμμὴ ἀγεί ἀπὸ τῆς προτάσεως «ζῶν ἀντὶ ζωῆς, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ» εἰς τὴν πρότασιν «καὶ ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν» (Λευτ. XIX 18), εἰς τὸ ἐπιστέγασμα τῆς ὅλης μωσαϊκῆς νομοθεσίας. Ἡ τελευταία ἐντολὴ εἶνε μόνον ἡ συνεπῶς θετικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξελίξις τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνταποδώσεως.

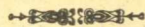
IV. Περίληψις

Ἀνακεφαλαιοῦμεν. Τίνα ἀποτελέσματα ἐξάγονται ἐν τινι κριτικῇ παραβολῇ τῆς βιβλ. καὶ βιβλ. νομοθεσίας ; Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι τὸ βιβλικὸν δικαίον ἐπηρεάσθη ὑπὸ τοῦ βαβυλωνιακοῦ, ἐπίσης ὡς ἐπὶ τινων ἄλλων πεδίων τοῦ ἀρχαίου ἰσραηλ. πολιτισμοῦ ἴσχυσεν ἡ ἐπίδρασις αὕτη πλέον ἢ ἔλαττον. Ἄλλὰ παρ' ὄλην τὴν ἐπίδρασιν ταύτην δὲν ἐγγίξεται ἡ ἰδιοφυία καὶ ἡ δημιουργικὴ πρωτοτυπία τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἡ ἰδιοφυία ἐκεῖνη ἣν βλέπομεν

σαφέστατα ἀντανκλωσαν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ δικαίου καὶ ἤτις διακρίνεται ὡς ἡ κοινω-
νικο-ἠθική του τῆς αἰτίας. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀρθροῦ τού-
του ἐσκιαγραφῆθη ὁ εἰσαγωγικός πρόλογος τοῦ
Χαμμουράβη εἰς τὸν νόμον καὶ ὁ Μωϋσῆς προτά-
σει τοῦ βιβλίου τοῦ νόμου ἐν τῷ V βιβλίῳ τοῦ
νόμου ἕνα ὑψητέτην πρόλογον, ἐν τῷ ὁποίῳ
ὑπάρχουν αἱ πλήρεις δυνάμεις λέξεις: «Φυ-
λάσσετε καὶ κάμνετε αὐτοὺς (τοὺς νόμους),
διότι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν σοφίαν σας εἰς
τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν λαῶν, οἵτινες θὰ ἀκούω-
σιν περὶ τῶν νόμων τούτων καὶ θὰ εἴπουν· βε-
βαιῶς τὸ μέγα τοῦτο ἔθνος εἶνε σοφὸν καὶ
συνετόν. Διότι ποῦ εἶνε ἐν μέγα ἔθνος τὸ
ὁποῖον νὰ ἔχη τοιοῦτους δικαίους νόμους καὶ
δικτάξεις, καθὼς ὅλος ὁ νόμος οὗτος, τὸν ὁ-
ποῖον σήμερον προβάλλω εἰς ὑμᾶς;» (Δευτερ.
IV 6—8). Ἡ παραβολὴ ἐδίδασκεν ἡμᾶς, ὅτι ἡ
ἐμφαντικὴ ἀναφώνησις τοῦ Μωϋσέως περὶ τῆς
θαυμαζούσης ἐκπλήξεως τῶν λαῶν, περὶ τῆς
δικαιοσύνης τοῦ νόμου του δὲν ἦτο ἐκφρασίς
ὑπερηφανείας, οὐδὲ ὑπέροχος αὐτοκρατεία,
ἀλλ' ἡ ἐξωτερικεὺς μιᾶς δικαιολογημένης αὐ-
τοσυγκριτικῆς τοῦ μεγαλοφρονοῦτος νομοθέ-
του τῆς γῆς.

ΜΩΥΣΗΣ ΣΩΡ

ΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Διάλεξις τοῦ κ. M. BLOCH

EN TH: ΕΤΑΙΡΙΑ:

ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Κυρίαὶ καὶ κύριοι.

Δὲν θὰ καταχρασθῶ τοῦ πατριωτισμοῦ σας
τὴν ἐσπέρην ταύτην. Ἀναμφιβόλως ἡ φιλοτιμία
σας δὲν δύναται ἢ νὰ κολακευθῇ ἐὰν σὰς λέγω
ὅτι εἰμυρεῖ τις νὰ ὀμιλῇ πολὺ, παρὰ πολὺ περὶ
τῶν στρατιωτικῶν ἀρετῶν τῶν Ἑβραίων. Ἀλλὰ
δὲν ἔχω διόλου σκοπὸν νὰ παρατάξω ἐνώπιόν
σας ὁλόκληρον τὴν συλλογὴν τῶν στρατιωτικῶν
ἡμερολογίων τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ ἀνατρέξω
ἕως εἰς τὴν ἐποχὴν ἀρκετὰ μικρινὴν κατὰ τὴν
ὁποίαν ὁ Πατριάρχης μίς Ἀβραάμ συνεπλάκη
μὲ τὸν βασιλέα Χοδὸρ Λόμερ. Ἀρκοῦσιν ὀλί-
γα γεγονότα ἐκλεγόμενα μεταξὺ πολυπληθε-
στάτων ἄλλων, ἵνα σας πείσωσιν, καθὼς τὸ
ἐλπίζω, περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης· ὅτι δηλαδὴ
οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶναι κατώτεροι οἰουδὴποτε
κατὰ τὸν ἠρωϊσμόν.

Ὅσακις αἱ περιστάσεις τὸ ἀπῆτησαν, ἔδει-
ξαν στρατιωτικὰς ἀρετὰς πρώτης τάξεως. Καὶ
δὲν θὰ ἦτο τῆ ἀληθείας μικρὸς ἔπαινος δι' ἕνα

στρατιώτην, νὰ εἴπῃ τις περὶ αὐτοῦ· «εἶναι
Ἑβραῖος!»

Ἴδου ἀμέσως μίκα ἀπόδειξις· ἐπιφανὴς ῥήτωρ
ὀφείλων νὰ ὀμιλήσῃ περὶ ἐνὸς τῶν ἐνδοξοτέ-
ρων στρατηγῶν ἐξ ὧν ἔλαβε ποτὲ ἡ Γαλλία,
δὲν ἐφκντάσθη ἄλλο τι καλλίτερον ἵνα τὸν
ἐγκωμιάσῃ εἰμὴ νὰ τὸν παρομοιάσῃ πρὸς Ἰού-
δαν τὸν Μκκαββαῖον. Ὁ δὲ ὠραῖος ἐπιτάφιος
λόγος τοῦ Τυρέννου ὑπὸ τοῦ Mascaron, ἀρχί-
ζει μὲ λαμπρὸν ἐγκώμιον «εἰς τὴν μνήμην τοῦ
ἀνδρὸς ὁ ὁποῖος ἀφ' οὗ κατετρόπωσεν ἀναρί-
θμητα στρατεύματα καὶ κατέβλεπε τοὺς πλεον
ἀγεροχῶρους καὶ ἰκονοὺς στρατηγούς τοῦ βα-
σιλέως τῆς Συρίας, προσήρχετο κατ' ἔτος, ὡς
ὁ τελευταῖος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἵνα ἐπιδιορθώσῃ
μὲ τὰς χεῖρας του τὰ ἐρείπεια τοῦ Νχοῦ, μὴ
ἀπαιτῶν ἄλλην ἀμοιβὴν διὰ τὰς ὑπηρεσίας τὰς
ὁποίας προσέφερον εἰς τὴν πατρίδα του, εἰμὴ
τὴν τιμὴν ὅτι τὴν εἶχεν ὑπηρετήσῃ».

Παράξενον πρᾶγμα! Εἰς τὸν περίφημον
αὐτοῦ παραλληλισμὸν μεταξὺ Τυρέννου καὶ
Κονδέ, ὁ Bossuet παρομοιάζει ἐκ νέου τὸν
γάλλον στρατηγὸν πρὸς Ἰούδαν τὸν Μκκαββαῖον.
Ἀλλὰ οὔτε ὁ Bousset οὔτε ὁ Mascaron ἦσαν
στρατηγικοί, ὥστε θὰ ἦτο ἴσως ἄξιον ἐνδια-
φέροντος νὰ ἔχωμεν τὴν γνώμην ἀνδρῶν τῆς
πολεμικῆς τέχνης. Καὶ ἰδοὺ εἰς στρατιωτικὸς
συγγραφεὺς ὁ ἐπονομασθεὶς «ὁ γάλλος Βεγέ-
σιος» ὁ ἱππότης Folard ὅστις γράφει περὶ
τῶν πολέμων τῶν Μκκαββαίων· «τὰ ἔργα τῶν
μεγάλων τούτων ἀνδρῶν εἶναι ἀναρίθμητα καὶ
παρέχουσι βαθεῖαν καὶ θαυμαστὴν διδασκαλίαν.
Οἱ στρατιωτικοὶ ὀφείλου νὰ μελετήσωσιν αὐτὰ
διότι δύνανται πολλὰ ἐξ αὐτῶν νὰ ὠφεληθῶσιν.»

Πρὸ τινων ἐτῶν ὁ πρίγκηψ Ἀλέξανδρος τοῦ
Βάτερπεργ ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἑβραίους μετὰ
τὴν μάχην τοῦ Πιρότ «διὰ τῆς ἠρωϊκῆς δικ-
γωγῆς σας ἀνεδείχθητε σήμερον ἀληθεῖς ἀπό-
γονοὶ τῶν Μκκαββαίων».

Βλέπετε, κυρίαὶ καὶ κύριοι, ὅτι ἡμεῖς ἔχο-
μεν προγόνους τοὺς ὁποῖους δυνάμεθα ὑπερη-
φάνως νὰ παρουσιάσωμεν!

Καὶ ὅμως λησμονοῦμεν εὐκόλως, ὅτι εἴμεθα
τέκνα ἐκείνων οἵτινες ἀπέθανον διὰ τὴν πα-
τρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, τέκνα τῶν Ἑβραίων
ἐκείνων ὧν ἡ ἀντίστασις κατέπληξε τὸ ῥωμαῖ-
κὸν κράτος. Ἀλλὰ θὰ εἶχον ἀνάγκην ὀλοκλή-
ρου διελέξεως ἵνα διηγηθῶ τὴν ἠρωϊκὴν πάλην
καὶ πολιορκίαν τῆς Ἰερουσαλήμ, ἣτις ἐμφαίνει
ἐκ μέρους τῶν πολιορκουμένων εὐστάθειαν
ἀκαταδάμαστον, καὶ ἐν ταῦτῳ θαυμασίαν γνῶ-
σιν τῶν πολεμικῶν πραγμάτων. Ἀκούσατε
τὸν Τάκιτον. «Ἡ πόλις κτισμένη ἐπὶ ἰσχυροῦ
ὕψωματος, ὑπερησπίζετο ἀκόμη ὑπὸ πολεμικῶν
ἔργων καὶ προχωμάτων τὰ ὁποῖα καὶ ἐν πε-
διάδι εὐρισκομένην ἤθελον καταστήσῃ σεβα-
στήν. Ἦσαν δύο λόφοι ὑπερβολικὰ ὑψηλοὶ, πε-
ρικυκλωμένοι ὑπὸ τείχους τεχνήντως κατα-

σκευασμένου περιγράφοντος καμπύλας καὶ ἐσο-
χάς, αἵτινες ἄφηνον τὰ πλευρὰ τῶν πολιορ-
κούντων πανταχόθεν ἐκτεθειμένα. Καὶ ὁποῖοι
ἄνδρες ὀπισθεν τῶν τοιχῶν ἐκείνων! Ἀκούσατε
τὸν Δίονα Κάσιον. Ἐκαμμον ἐξόδους ἐν καιρῷ
ἡμέρας καὶ νυκτός, ἐπυρπόλουν τὰς μηχανάς,
ἐφόνευον πλῆθος στρατιωτῶν, ἔσκαπτον τὴν
γῆν οὕτως ὥστε νὰ ὑπονομεύσωσι τοὺς προμα-
χῶνας τῶν ἐχθρῶν, ἀφήρουν τοὺς πολιορκητι-
κοὺς κριοὺς μὲ σχοινία ἢ τοὺς ἔσυρον μὲ ἀκόντια.

Ἐὰ πολεμικὰ ἔργα τῶν Ῥωμαίων, ὑπῆρξαν
ἀναρίθμητα καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν Ἑβραίων
ὁμοία ἢ ἀνωτέρω παντὸς ὕπερ ὁ ἠρωϊσμός ἐξε-
τέλεσέ ποτε ἀλλαχοῦ.» Τοιοῦτοτρόπως ἐκφρά-
ζεται ὁ Duruy εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ῥωμαῖ-
κὴν ἱστορίαν.

Ὁ ἀρχαιολόγος de Saulcy πρῶην καθηγητῆς
τῆς πρακτικῆς σχολῆς τοῦ Μῆτε, ὅστις ἐμελε-
τήσε ἐπὶ τόπου τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰερουσα-
λήμ, τελειώνει τὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον λυποῦ-
μαι ὅτι δὲν δύναμαι ν' ἀναφέρω τὴν ἐσπέρην
ταύτην, διὰ τοῦ εὐγλώττου τούτου συμπερά-
σματος· «τὸ ὁμολογῶ ἐκ βῆθους τῆς συνειδή-
σεώς μου· οὐδεμία ἐθνικότης ἔπεσέ ποτε εἰς
τρόπον μεγαλοπρεπέστερον καὶ τιμιώτερον τῆς
Ἰουδαϊκῆς ἐθνικότητος.»

Ἀλλὰ οὐχὶ μόνον ἡ πολιορκία τῆς Ἰερου-
σαλήμ εἶνε ἀξία τοῦ θαυμασμοῦ μας. Πολλὰ
μικρὰ κῶμαι ἀντίσταντο ἀκόμη πεισμόνως
κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐπιφέρουσαι περισπασμούς
εἰς τοὺς κοσμοκράτορας ἐκείνους. Ὁ ἱππότης
Folard θέτει ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς ἀμύνης
τῆς Ἰερουσαλήμ τὴν ἀμυναν τῆς Μασσαδᾶ.
«Τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἡ τοποθεσία τοῦ στρατοπέδου,
λέγει, τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀνδρική ἀμυνα τῶν πο-
λιορκουμένων, ἡ γενναϊότης καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ
ῥωμαίου στρατηγοῦ Φλαύτου Σίλβη, πάντα
ταῦτα συννηωμένα, παρήγαγον ἀναρίθμητα
πολεμικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὀλίγα τὰ
ἐφάμμιλα μεταξὺ τῶν ἀρχαίων. Ὑπῆρξαν τὸ
ἀριστοτέχνημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ὑπομονῆς
τῶν Ῥωμαίων· ἀλλὰ προσέτι καὶ τῆς ἰκανότη-
τος καὶ τοῦ θάρρους τῶν Ἰουδαίων. Ἦσαν
οὗτοι ἐν ἀπελπισίᾳ, ἀλλ' οἱ ἀπέλπιδες οὗτοι
θέτουσιν εἰς ἐνέργειαν ὅλας τὰς πικουρίας
τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, ἵνα πωλήσωσιν
ἀκριβὰ τὴν ζωὴν των· καὶ ἐὰν δύναται τις νὰ
εἴπῃ ὅτι ὑπάρχουσιν ἀπέλπιδες συνετοὶ καὶ
φρόνιμοι, εἶναι ἔτι προτιμᾶ τις ν' ἀποθάνῃ
παρὰ νὰ ὑποπέσῃ εἰς ἐπονεϊδίστον δουλείαν.»

«Ἄχ! ἀνέκραξεν μετ' ἐπιτυχούς φράσεως
ὁ συνταγματάρχης Σαλβαδώρ, ἐὰν ὁ στρατάρ-
χος τῆς Γαλλίας, ὁ ποσοῦτον ἀνάξιος τοῦ ὀνό-
ματος τούτου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ 1870 εἶχε
τὴν τιμὴν νὰ διευθύνῃ τὴν ἀμυναν τοῦ Μῆτε,
ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς ἐξόχου ἐκείνης ἀπελπισίας,
τῆς δικαίως θαυμασθείσης ὑπὸ τῆς γαλλικῆς
ψυχῆς τοῦ Folard, ἡ Γαλλία δὲν θὰ ἐθρήνει

σήμερον τὴν ἀπώλειαν δύο τῶν ὠραιοτέρων
καὶ πατριωτικωτέρων αὐτῆς ἐπαρχιῶν.» «Ὅταν
ἀναγινώσκῃ τις τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιό-
τητος, βλέπει ὅτι οὗτοι ὀμίλησαν ἐν γενεῇ
περὶ τῶν Ἰουδαίων μὲ λέξεις οὐχὶ εὐνοϊκᾶς.
Τὴν κίτιαν τούτου, πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν
εἰς τὴν ἀντίστασιν ἐκείνην ἣτις, ὀλίγου δεῖν,
μετέβλεπεν τὴν ὕψιν τοῦ κόσμου. Οἱ Ῥωμαῖοι
οὐδέποτε συνεχώρησαν αὐτοῖς τοῦτο.

Τὸ μυστήριον διέφυγε τὸ στόμα τοῦ Τακί-
του. «Iras augebat quod non cedebant,»
ἠύξανε τὴν ὀργὴν αὐτῶν τὸ ὅτι δὲν ὑπεχώρουν.

Ἄλλ' εἶνε τοῦτο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον πρέπει
νὰ θαυμάσωμεν καὶ τὸ ὁποῖον θαυμάζει ὁ Sil-
vestre de Sacy. «Νὰ ἔχη τις πρὸ ὀφθαλμῶν
τὸ παράδειγμα ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου ὑποχω-
ροῦντος καὶ νὰ μὴ ὑποχωρῇ, ἰδοὺ τὸ ἄκρον
ἄκρον τοῦ πατριωτικοῦ ἠρωϊσμοῦ.»

Ἡ κυρία Stael εἰς τὴν «Κορίνθη» ἀναφέ-
ρει τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ὅτι δηλαδὴ οὐδέποτε
Ἰουδαῖος ἀπὸ 18 ἑκατονταετηρίδων ἠθέλησε
νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὸν θριαμβευτικὸν θόλον τοῦ
Τίτου, καὶ προσθέτει. «Θὰ ἐπεθύμουν πρὸς
τιμὴν τῶν Ἑβραίων τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο νὰ ἦτο
ἀληθές!»

Μὴ ὑποχωρεῖν! Εἶναι τοῦτο τῷ ὄντι ἐκ τῶν
διακριτικῶν γνωρισμάτων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ χα-
ρακτῆρος. Ὁ Ἰουδαῖος κατέχει τὴν ἐπιμονὴν,
κατέχει τὴν καρτερίαν ἀλλά, δὲν εἶναι ἀκρι-
βῶς τοῦτο, τὸ ὁποῖον κάμνει τὸν καλὸν στρα-
τιώτην; Ὁ καλὸς στρατιώτης δὲν εἶναι μόνον
ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δεικνύει στιγμὰς ἀνδρείας
καὶ τόλμης κατὰ τὴν μάχην. Εἶναι προσέτι
ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπομένει χωρὶς νὰ ὑποκύψῃ
τὰς καθημερινὰς δοκιμασίας πολυχρονίου πο-
λιορκίας, τοὺς ἀκαταπαύστους φόβους, τοὺς
ἐπανειλημμένους κόπους. Καὶ ὑπὲρ πάντας
τοὺς ἀνθρώπους οἱ Ἰουδαῖοι διεκρίθησαν κατὰ
τὰς πολιορκίας.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, αὐτοὶ κατέχουσι λαμ-
πρὰς σελίδας εἰς τὰ χρονικὰ τῶν πολέμων.

Ὅτε ὁ Βελισάριος ἦλθε νὰ πολιορκήσῃ τὴν
Νεάπολιν, οἱ Ἑβραῖοι ὑπῆρξαν οἱ κρίναντες
τὴν ἀντίστασιν· ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ
προσβάλλῃ τὸ μέρος τοῦ φρουρίου ὅπου αὐτοὶ
εὐρίσκοντο· ὁ ἱστορικός Προκόπιος τεκμηριῶ-
σεν τὸν ἠρωϊσμόν των. — Ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἑρρίκος τῆς
Τρανσταμάρης ἐκυρίευσεν τὴν Βουργον, μόνον
ἡ Ἑβραϊκὴ συνοικία ἠρωϊκῶς ἠμύνθη. — Τὸ
1716, τὴν ἐποχὴν τῆς περιφήμου πολιορκίας
τῆς Κερκύρας ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ Ἑβραῖοι
ἐπολέμησαν τοσοῦτον ἀνδρείως, ὥστε ὁ περι-
φημος στρατηγὸς Σχυλλεμβούργος ἐδημοσίευσεν
δύο τιμητικὰ διατάγματα ἐν οἷς ἐξύμνει τὴν
ἀνδρείαν των. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ὑπασπιστής τοῦ
Σχυλλεμβούργου ὁ συνταγματάρχης Δημήτριος
Στρατηγὸς ἐγράφεν εἰς τὴν Ἑνετικὴν δῆμο-
κρατίαν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι παρέσχον τὰς μάλλον

ἀξιοσημειώτους ὑπηρεσίας ἐξ ὧν τῶν Κερκυριῶν.—Ὅτε ἡ Βαρκωβία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ρώσων τὸ 1830 ἡ ἀντίστασις ὑπῆρξε λυσσώδης εἰς τὸ προάστειον τῆς Πράγας. Σχεδὸν ὀλόκληρον σύνταγμα Ἑβραίων τεταγμένων ἐπὶ τῇ ἀμύνῃ ἀπώλετο. Καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος Σαλβέρτ ἐν Παρισίοις ἔλεγεν εἰς τὴν Βουλὴν, ἀναμιμνήσκων τὴν ἡρώϊκὴν αὐταπάρησιν τῶν ὁμοθρήσκων μας: «Οὐδεὶς ἐκώφευσε εἰς τὴν φωνὴν τοῦ θανάτου! Οὗτοι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἄξιοι νὰ εἶναι Γάλλοι!»—Ὁ κόσμος σύμπας γνωρίζει τὴν περίφημον πολιορκίαν τῆς Γενούης καθ' ἣν ὁ Μασσένας ἠνάγκαζε τοὺς στρατιώτας του νὰ τρώωσι τὰ δέρματα τῶν ὑποδημάτων των. Πόσοι ὅμως γνωρίζουσιν ὅτι εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Τολέδου οἱ Ἑβραῖοι ἔφραγον τὰς περγαμηνὰς τῶν Πεντατεύχων;

Πῶς ὅμως νὰ ἐξηγήσωμεν τοσαύτην σταθερότητα, τοσαύτην ἐνέργειαν, τοσοῦτον ἡρωισμόν; Δὲν βλέπω εἰμὴ μίαν ἀπάντησιν· τὴν πίστιν εἰς τὴν σημαίαν!—Ὁ Ἑβραῖος δὲν γνωρίζει τὴν προδοσίαν.—Δὲν τὸ λέγω ἐγὼ. Τὸ λέγει ὁ Μιραμπῶ! Ὁ Μιραμπῶ ἐγνώριζε τὴν ἱστορίαν τοῦ στρατάρχου Βουρβῶν. Ἠγάπησε διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον τὸν Μπαγιαρδ καὶ τὸν Ἀσσάξ; Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἔχομεν τοὺς ἡμετέρους Ἀσσάξ καὶ τοὺς ἡμετέρους Μπαγιαρδ!

Οἱ Ἑβραῖοι, ἐπαναλαμβάνω, δὲν εἶναι μόνον στρατιῶται ἄνδρες, εἶναι ἐπίσης στρατιῶται πιστοί. Ἐπικαλοῦμαι τὴν ἱστορίαν! Ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ Μέγας εἶχε τοιαύτην ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς Ἑβραίους ὥστε, καθ' ἣν στιγμήν ἡ Φρυγία καὶ ἡ Λυδία εὕρισκοντο ἐν κινδύνῳ, εἰσήγαγεν ἐν ταύταις ταῖς χώραις διςχιλίους Ἑβραϊκὰς οἰκογενείας, ἵνα φυλάξωσι τὰ φρούρια γινώσκων ὅτι ἡ πίστις των ἦτο καθ' ὅλα δεδοκιμασμένη.

Οἱ Βισιγῶτες τῆς Ἰσπανίας ἀπειλούμενοι ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Βουργούνδων, ἐνεπιστεύθησαν τὴν διάδοσιν τῶν Πυρηνναίων εἰς τοὺς Ἑβραίους.—Ὁ αὐτοκράτωρ Ὁθων, νικηθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῶν Σαρρακηνῶν, προδοθεὶς ὑπὸ τῶν Βενεβεντίνων, εἶδε τοὺς στρατιώτας του ρίπτοντας τὰ ὅπλα καὶ φεύγοντας καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις· αὐτοὶ οἱ φίλοι του τὸν ἐγκατέλειψαν πλησιάζοντος τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ὁ ἰσχυρὸς αὐτοκράτωρ ὅστις εἶχε διέλθῃ τὰς ἄλπεις μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ παρὰ τὸ πλευρόν του μόνον ἓνα ἄνδρα εἶχε τὸν Ἑβραῖον Καλώνυμον!

—Σώθητι, τέκνον μου, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὸν Ἰσραηλίτην, καὶ ζήτησον, ὅπως οἱ ἄλλοι σύντροφοί μου τὴν σωτηρίαν σου ἐν τῇ φυγῇ· ἄλλως θὰ συλληφθῶμεν ἀμφότεροι.

—Ὅχι, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσραηλίτης, ὅπως ἄλλοτε ἡ Ρούθ, ὅπου θὰ ὑπάγῃς,

θὰ ὑπάγω, ἡ σὴ τύχη θὰ εἶναι ἐπίσης ἡ ἐμῆ.

— Ὁ ἀποθάνω ἐντὸς ὀλίγου.

— Ἐὰν ἡ σωτηρία εἶναι ἀδύνατος, θὰ ἀποθάνω παρὰ τὸ πλευρόν σου.

— Ἡ σωτηρία μου! ὁ ἵππος μου εἶναι κεκοπιασμένος μέχρι θανάτου.

— Ὁ εὖρω ἕτερον τοιοῦτον δι' ὑμᾶς.

— Οἱ ἐχθροὶ οἱ ὅποιοι περικυκλοῦσιν ἡμᾶς δὲν ἀφήνουσιν ἡμῖν ἕτεραν διέξοδον ἢ τὴν θάλασσαν.

— Ὁ εὖρω φύγωμεν διὰ τῆς θαλάσσης.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐμειδίασεν εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ συντρόφου του. Ἡ θάλασσα δὲν ἦτο μακρὰν, ἀλλὰ ποῦ νὰ εὕρεθῇ πλοῖον νὰ τὴν διαπλεύσωσι;

«Γινώσκεις ἴσως τὴν τέχνην, εἶπεν ὁ Ὁθων, τοῦ χωρισμοῦ τῆς Μεσογείου, ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἐχώρισε μίαν φορὰν τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἔκαμε νὰ τὴν διέλθωσιν ἀβρόχοις ποσὶν οἱ πρόγονοί σου;

— Δὲν γνωρίζω αὐτὴν τὴν τέχνην, ἀπήντησεν ὁ Καλώνυμος, ἀλλ' ὁ Θεός, ὁ Παντοδύναμος ὁ ὅποιος ἠλευθέρωσεν ἐκπαλαί τοὺς προγόνους μου ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Φαραῶ, δύναται ἐπίσης νὰ μᾶς σώσῃ ἐκ τῆς χειρὸς τῶν ἀγρίων Σαρρακηνῶν. Κρύφθητε, κύριε, ἐντὸς τούτων τῶν θάμνων ἐδῶ καὶ περιμένετε τὴν ἐπιστροφὴν.

Σκοπῶμεν ἀναφέρειν τοῦτον τὸν διάλογον τὸν μὴ καταλείποντα οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐπὶ τῆς θρησκείας τοῦ Καλώνυμου.¹ Ἄνῃκε βεβαίως εἰς τὸ γένος ἐκεῖνο τὸ καλούμενον γένος τοῦ Ἰούδα, γένος τὸ ὅποτον παρήγαγε τὴν ὠραίαν ταύτην ἀραβικὴν παροιμίαν τὴν ὁποῖαν ὅλος ὁ κόσμος ὄφειλε νὰ γνωρίζῃ· «Πιστότερος ἢ ὁ Σαμουήλ.»—Ὁ Ἑβραῖος Σαμουήλ φύλαρχος, ὁχυρωθεὶς εἰς τὸ ὄχυρόν του φρούριον τῆς Χεδιάξ, ἠρνεῖτο νὰ παραδώσῃ ἀποθήκην ὅπλων τὴν ὁποῖαν τῷ εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς ξένος. Ὁ ἐχθρὸς ὁ ὅποιος τὴν ἀπῆτει καὶ ὁ ὅποιος ἀπηλπίζετο νὰ ἐκβιάσῃ τὸ φρούριον, προσέτρεξεν εἰς ἕτερον μέσον ἵνα ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο τὸ ὅποτον ἐπόθει.

Εἶχε συλλάβῃ ἐν τέκνον τοῦ Σαμουήλ τὸ ὅποτον ἡ τροφὸς ὠδήγησεν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου καὶ ἠπεῖλει νὰ τὸ θανατώσῃ ἐὰν δὲν τῷ παρέδιδον τὰ ὅπλα. «Κάμε ὅπως σ' ἀρέσῃ, ἀπήντησεν ὁ Σαμουήλ· ἡ προδοσία εἶναι κύφων ὁ ὅποιος δὲν μὲ φθείρει». Ἀναίσθητος πρὸ ταιαύτης μεγαλοψυχίας, ὁ βάρβαρος ἐφόνευσε τὸ παιδίον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ γίνῃ κύριος τοῦ φρουρίου.

Ἐπὶ τούτοις πολλὰ παραδείγματα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοιαῦτα;

¹ Ἐπὶ τῆς ἐν Κερκύρα οἰκογένειᾳ ἰσραηλιτικῆ φέρουσα τὸ ὄνομα.

Ἄλλ' ἄς ἐξέλθωμεν τῶν παρωχημένων τούτων χρόνων οἱ ὅποιοι, δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπομάκρυνσίν των, δίδουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς, χαρκατῆρα ὅλων ἰδιαιτέρων.

Ἀρσόμενος ἐκ τῶν συγχρόνων γεγονότων ὀφείλω νὰ μνημονεύσω μάχας ὁποῖαν ἐκείνην τῆς Ζαλάκας συναφθεῖσαν μεταξὺ τοῦ Ἀλφόνσου ΣΤ' καὶ τῶν Μαύρων τῆς Ἰσπανίας, μάχην καθ' ἣν τεσσαράκοντα χιλιάδες πολεμιστὰι Ἑβραῖοι διεκρίθησαν εἰς τὰ δύο στρατόπεδα, ὅπερ ἔγεινεν αἰτία ἐπεισοδίου ἀκρόντως περιέργου. Οἱ ἐχθροὶ εὕρισκοντο ἀντιμέτωποι τὴν παρασκευὴν 28 ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους 1086 ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Παρασκευὴ ἦτο ἡμέρα ἀναπαύσεως διὰ τοὺς Μουσουλμάνους, τὸ Σάββατον διὰ τοὺς Ἑβραίους, ἡ Κυριακὴ διὰ τοὺς δυτικούς, συνεφώνησαν ν' ἀναβάλωσι τὴν μάχην ἐπὶ τριήμερον!

Τὰ πράγματα ταῦτα, ὡς εἶπον, συνέβησαν τὸ ἔτος 1086. Ἄλλ' ἀκολουθῶν, ὁποῖα περιπέτεια! Ὡστε—λέγουσιν ἡμῖν προσέτι ἄνδρες πεφωτισμένοι—εἶνε δυνατόν ἀληθῶς ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, δειδιωμένοι ἀπὸ μιᾶς χώρας εἰς ἄλλην, περιπλανώμενοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς Εὐρώπης, δὲν ἀπώλεσαν τὴν ιδέαν τῆς πατρίδος; Σκηνοῦντες ἐδῶ, ἐκεῖ, θεωρούμενοι ὡς ξένοι διαβάται παρὰ ὡς πολῖται δὲν ὄφειλον νὰ τελειώσωσι λέγοντες: «*Ubi bene ibi patria.*—ὅπου εὐημερία, ἐκεῖ πατρίς.»

Μόνον εἰς τρόπον ἀπαντήσεως ὑπάρχει ἡ μελέτη τῶν γεγονότων καὶ μελετῶντες θὰ ἴδωσι ταχέως ὅτι ἔχουσιν ἄδικον ὀμιλοῦντες εἰς τὴν ἐποχὴν μας «*Περὶ Ἑβραίων*» Πρέπει νὰ ὀμιλῶσι περὶ Ἑβραίων Ἀγγλῶν, περὶ Ἑβραίων Ἰταλῶν περὶ Ἑβραίων Γερμανῶν, περὶ Ἑβραίων Γάλλων οἱ ὅποιοι διαφέρουσι κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ αἰσθήματα ὅσον οἱ λοιποὶ ἰδίως ἐν οἷς ζῶσι. Ἐν τῇ ψυχῇ ἐνὸς Ἑβραίου, θ' ἀνεύρητε τὴν ψυχὴν τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἐν ᾧ ζῆ. Ἄλλοτε ὁ Ἑβραῖος ἠγόραζε δι' ἐτησίων φύρων τὸ δικαίωμα τῆς διαμονῆς του, σήμερον ἀποκτᾷ τὰ πολιτικά του δικαιώματα ἐπὶ τῶν πεδίων τῆς μάχης.

Ὅτε ἡ Γερμανία, ἀνασεισθεῖσα ὑπὸ πατριωτικῆς θέρμης, ἀνηγείρετο ὀλόκληρος τὸ 1812 οἱ Ἑβραῖοι Γερμανοὶ ἠσθάνθησαν καὶ αὐτοὶ ἐπίσης τὸν σπινθῆρα. Καὶ ὁ ἀρχικαγκελάριος πρίγκηψ Ἀρδενβεργ τοῖς τὸ ἔτεκμηρίου κατὰ τὸ 1815 «Οἱ νέοι Ἰσραηλῆται ὑπῆρξαν συμπολεμιστὰι τῶν συμπατριωτῶν των χριστιανῶν καὶ ἔχομεν ν' ἀναφέρωμεν μεταξὺ αὐτῶν παραδείγματα ἀληθοῦς ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς μᾶλλον ἐπαινετῆς περιφρονησεως τῶν κινδύνων τοῦ θανάτου.»

Τὸ 1832, ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργὸς ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐξεφράζετο οὕτω περὶ τῶν ὁμοθρήσκων μας τῶν Κάτω-Χωρῶν. «Οἱ Ἰσ-

ραηλῆται ἐκπληροῦσι τὰ στρατιωτικὰ καθήκοντα μετὰ τοσαύτης πίστεως, μετ' ὅσης καὶ οἱ ἄλλοι κάτοικοι τοῦ βασιλείου· ὑπηρετοῦσι δὲ μετὰ προθυμίας, ὡς ἐθελονταί. Ἡ ἰσραηλιτικὴ νεολαία δεικνύει ζῆλον, ὅμοιον πρὸς τὸν τῶν ἄλλων συμπολιτῶν τῆς, ἐν τε αὐτῇ τῇ Ὀλλανδίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἀποικίαις.»

Ὁ στρατηγὸς βερῶνος Chassé, ὅστις ἡμύνητο τὴν Ἀνβέρσαν κατὰ τὸ 1830 καὶ εἶχεν πληθὺν Ἑβραίων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, ἔγραφε τὴν ὠραίαν ταύτην ἐπιστολήν·

«Ἐπὶ δύο συνεχῆ ἔτη ἔσχον μέγαν ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου, εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἀνβέρσης. Διακροῦντος ὀλοκλήρου τούτου τοῦ χρονικοῦ διαστήματος, παρέσχον τὰ καλῆτερα δείγματα θάρρους, πίστεως, πειθρχίας καὶ ἀντοχῆς. Ὡς ἐντιμὸς ἄνθρωπος δύναμαι νὰ προσθέσω μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, ἐὰν τὸ στάδιόν μου δὲν ἔβαινε πρὸς τὸ τέλος του καὶ ἐμελλον ἀκόμη νὰ ἐκστρατευθῶ, θὰ ἐθεωρούμην εὐτυχῆς, ἐὰν ἤρχον χιλιάδων τινῶν τῶν γενναίων τούτων ἀνδρῶν.»

Ἐν Ἀγγλίᾳ, στρατιωτικὸς οὐτινος τὴν ἀρμοδιότητα οὐδεὶς θὰ διαμφισβήτησῃ, ὁ Ουελιγκτῶν, ἔλεγεν, ὅτι ἐγνώρισε προσωπικῶς μέγαν ἀριθμὸν ἀξιωματικῶν Ἑβραίων καὶ μᾶλλον διακεκριμένων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀξιωματικῶν Ἑβραίων ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι διπλάσιος, κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, τοῦ ὅπερ, ὑποθέτω, τρανῶς ἀποδεικνύει τὰς προσφερομένας ὑπ' αὐτῶν ὑπηρεσίας.

Ἐπὶ τῆς ἰσραηλιτικῆς ἀποστολῆς, οὗς οἱ Ἀγγλοὶ βλέπουσιν ὑπὸ τὰ σκοτεινότερα χρώματα!... Οὗτοι εἶναι... οἱ Ἑβραῖοι μαῦροι τῶν ἀποικιῶν—διότι ὑπάρχουσι ἐξ αὐτῶν, καὶ πολλοὶ διακρίνονται μεγάλως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ των.

Ἡ Ἰταλία! Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη Ἰταλία ὅταν ὁ Καβούρ ἔστειλε μικρὸν σῶμα Πεδεμοντίνων, ὅπως λάβωσι μέρος κατὰ τὸν Κριμικὸν πόλεμον.—Ἐπὶ τοῦ στηθέντος ἐκεῖ μνημείου, εὕρισκεται εἰς τὴν τιμητικὴν θέσιν τὸ ὄνομα Ἑβραίου τοῦ ὑπολοχαγοῦ Rovighi.

Δὲν εὐκαιρῶ τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ ὀμιλήσω περὶ τῶν ἄλλων ἔθνων τῆς Εὐρώπης. (!)

Ἄς χαριετώμεν, ὡς ἐν παρόδῳ, τοὺς γεναι-

(!) Οἱ Ἑβραῖοι ρώσοι καὶ ρουμῶνοι ἔχουσιν ἐπίσης τὸ αἷμα των ὑπὲρ τῆς πατρίδος των. Εἶναι μάλιστα ἀξιοσημειώτος ἡ προθυμία μετ' ἣς προσέρχονται ὑπὸ τὰς σημαίας. Ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Πλένας ἦσαν 600 Ἑβραῖοι ἐν τῷ ρουμανικῷ στρατῷ καὶ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἀνεδείχθησαν ἰδιαιτέρως. Ὁ δὲ στρατηγὸς Σκοπελέφ ἀναγνώρισε μετ' ἐπαίνων τὸ θάρρος τῶν ρώσων Ἑβραίων ἐν Πλένα. Ὁ δὲ ἠδυνάμην νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλους ἀναδειχθέντας ἐν Σεβαστόπολι καὶ ἰδίᾳ τὸν Χαίμ Ζαῖχιμόφ ἀληθῆ ἥρωα εἰς ὃν ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ ἔσφιξε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

ους όμοιόησκους μας τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἄς μὴ λησμονῶμεν τὴν ἐπίσημον διανομὴν τῶν μεταλλείων μετὰ τὸν πόλεμον περὶ ἀποχωρισμοῦ.¹

Οἱ Ἑβραῖοι ἔσχον ἐν αὐτῷ λαμπρὸν μέρος. Ἀναφέρομεν δύο ὀνόματα μόνον· τὸν Λεοπόλδον Karpelés, σηματοφόρον τοῦ 57ου πεζικοῦ τοῦ Massachussets, διακριθέντα ἐν τῇ ἐν North-Anna μάχῃ ἀμυνόμενον ἡρώϊκῶς τὴν σημαίαν, ὑπὸ τὸ φοβερὸν πῦρ τοῦ ἐχθροῦ. Κεῖτο βρῆως πληγῶθεις ἐκράτησε τὴν σημαίαν, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ αἵματος ἀδυναμία τὸν ἠνάγκασε νὰ τὴν ἐμπιστευθῆ εἰς τινὰ συναδελφόν του.

Ὁ Βενικμὴν Λευὴς κατατάσσεται εἰς τὸν στρατὸν εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ὡς τυμπανιστῆς μεταξὺ τῶν ἐθελοντῶν τῆς Νέας Ὑόρκης· ἔλαβε δὲ τὴν συγχαρητήρια τῶν στρατηγῶν Mansfield καὶ Wood, ὡς ἴσως διὰ τῆς ἐπιδειξιότητος του καὶ ψυχραιμίας του, πλοῖον κομίζον σπουδαίας εἰδήσεις, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἐχθρὸς ἔμελλε νὰ τὸ συλλάβῃ.

Ἄς ἔλθωμεν εἰς Γαλλίαν! Ἐκεῖ ὅπου οἱ Ἑβραῖοι ἐκηρύχθησαν πολῖται! Ἀπὸ τὸ 1789 ἀπέδειξαν οὗτοι τρανῶς ὅτι ἦσαν ἀντάξιοι τοῦτου καθὼς πρὸ τούτου τοῦ χρόνου εἶχον ἤδη δεῖξῃ ὅτι ἔμελλον νὰ ὦσιν ἀντάξιοι. Ὅποιος ὑπηρεσίας δὲν προσέφερον εἰς τὰς ἀποικίας μας οἱ ἐν Βορδῶ Ἑβραῖοι ἐφοπλισταί! Κατὰ τὸν ἐπταετῆ πόλεμον ὑπὸ τὸν Λουδοβίκον ΙΕ'. ὅτε ἡ Ἀγγλίαν ἐλυμκίνοτο τὰς θαλάσσας καὶ πᾶν πλοῖον ἐξερχόμενον ἐκ τῶν λιμένων μας ἔτρεχε κίνδυνον νὰ συλληφθῆ καὶ καταστραφῆ, οἱ Gradis ἔδειξαν ἀφοσίωσιν, τῆς ὁποίας τεκμήριον εὐρίσκειται ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Νκυτικοῦ.

Ἀλλὰ θὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν ἐθελοντῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν; Πλεῖστοι τῶν ὁμοιόησκων μας συγκαταλέγονται μετὰ τῶν πρώτων, αἵτινες δὲν ἐκώφευσαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος. Ἀναφέρω μόνον ἓνα ἐξ αὐτῶν, ὅτε κατὰ τὸ 1792 ἐν Μέρτζ μετὰ τινὰς ἀτυχίας τῶν γαλλικῶν ὅπλων προσεκλήθησαν πάντες οἱ ἄνδρες νὰ ἐνωθῶσιν, ὅπως συντρέξωσι εἰς τὴν ἀμυναν τῆς θέσεως ἐθεάθη τρέχων σεβάσμιος τις γέρον, οὗτινος τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ὁ ἰμκτισμὸς ἐδείκνουν ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν φυλὴν· ἦτο οὗτος ὁ Ἀρχιεραβθίνος Oury Cahen, ὅστις μετέβαινεν ἵνα δώσῃ εἰς τοὺς ὁμοιόησκους του λαμπρὸν παράδειγμα πατριωτισμοῦ. Ἡ πράξις αὕτη ἐποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς πάντας τοὺς κατοίκους καὶ εἰς τὰς ἀρχάς.

Τὸ γεγονός τοῦτο παρέλαβον ἐκ τινος σπου-

δαιοτάτης μονογραφίας τοῦ λογιῶ συναδελφου μου κ. Ἀβραάμ Καέν.

Καὶ οἱ πόλεμοι τῆς πρώτης Αὐτοκρατορίας; Κατὰ τὸ 1810, τὸ Κεντρικὸν Κομιστορίον ἀπηύθυνεν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἑνωτικῶν ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἑβραίων. Καὶ εἰς τὴν ἀτελῆ ταύτην ἐκθεσιν (ἐπειδὴ πολλὰ Κομιστορία δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συναζώσιν ἐγκαιρῶς ὅλα τὰ ἔγγραφα) ἀναφέρεται ὁ ἀριθμὸς 797 Ἑβραίων ἀσπασθέντων τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα.

Θέλετε νὰ μάθητε τὸ στάδιον ἐνὸς ἐξ αὐτῶν;

Ὁμοιόησκος ἐκ τῶν ἀρίστων εὐηρεστήθη νὰ με ὀδηγήσῃ εἰς τὸ οἰκημῶν του καὶ μοι ἔδειξεν ἀνηρητημένα εἰς τὸν τοῖχον ὑπὸ τὴν ὕβελον ἐντὸς ἀπλοῦ πλαισίου, δύο κιτρινωμένα χαρτία, ἅτινα δὲν ἤθελε ἀνταλλάξῃ με τὰς εἰκόνας τοῦ Λούβρου.

Ταῦτα ἦσαν αἱ καταστάσεις ὑπηρεσίας τοῦ πατρὸς τοῦ Δκυτῆ Lehmann ἐκ Rosheim (Κάτω Ρήνου)

Ἐστρατιά τῶν ἔτους IB'. καὶ τοῦ ἔτους ΙΓ'.

Ἐστρατία μετὰ τῆς μεγάλης στρατιᾶς ἐν Αὐστρίᾳ τὸ 1806 καὶ 1807.

Ἐστρατία ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ τὸ 1808-1812.

Ἐστρατία μετὰ τῆς μεγάλης στρατιᾶς ἐν Γερμανίᾳ τὸ 1813

Ἐστρατία ἐν Γαλλίᾳ τὸ 1814

Ἐπληρώθη διὰ σφίρας εἰς τὸ ὑπογάστριον τὴν 19 Μαΐου 1809 ἐν Γαλιίᾳ

Ἐπληρώθη διὰ σφίρας εἰς τὴν κοιλίαν τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1809

Καταταχθεὶς εἰς τὸν στρατὸν ὡς κληρωτός, ὁ Δκυτῆ Lehmann ἦτο κατὰ τὸ 1813 ὑπολοχαγὸς ἐν τῷ 99ῳ πεζικοῦ καὶ ὀλίγον ὕστερον ἱππότης τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς—Ἄλλ' ὁ Δκυτῆ Lehmann δὲν ἀποτελεῖ ἐξίκερσιν.

Ἐν Ἀλσατίᾳ καὶ ἐν Λορραίνῃ πόσους ἐγγώρισα ἐκ τῶν παρασημοφόρων ἐκείνων τῆς Ἀγίας Ἐλένης, οἵτινες κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας, ἐντὸς τῆς Συναγωγῆς, διηγοῦντο εἰς τὴν ἐκπληττομένην νεολαίαν τὰς ἀναμνήσεις τοῦ Austerlitz καὶ τοῦ Wagram! Ὁ Beer, ὁ Ruff, ὁ Narlmann, ὁ Hertzog, ὁ Kahn, ἦσαν οἱ γέροντες ἐκεῖνοι τῆς προτεραιᾶς περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ Th. Gautier, καὶ μετ' ἐπάρσεως ἀναλογίζομαι ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπαινίσσεται καὶ τοὺς Ἑβραίους ἐκείνους ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς·

«Σεβάσθητε τὴν πολιὰν κεφαλὴν των. Τὸν αὐλάκκα ὃν ἡ ἡλικία ἐσκάλισεν ἐξακολουθεῖ ἡ οὐλὴ ἐπὶ τοῦ ἡλιοκαοῦς μετώπου των. Ἐὰν αἱ χεῖρες των τρέμουσι εἶναι ἀναμφισβητήτως ἐκ τοῦ ψύχους τοῦ Βερεζίνα, καὶ ἐὰν χωλαίνωσιν εἶνε διότι εἶνε μακρὰ ἡ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ Κκίρου μέχρι τῆς Βίλνας.»

Τελευταία ἀνάμνησις! 52 Ἑβραῖοι ἔπασαν μυχόμενοι εἰς τὸ Βκτερλώ!

Καὶ δὲν ἦτο ἐκείνη εἰ μὴ ἡ πρώτη γενεὰ τῶν χειρφετηθέντων Ἑβραίων, γενεὰ ἀνεπαρκῶς παρεσκευασμένη εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν δικημάτων τῆς, ὀλίγον τι ξένη εἰς τὴν κοινωνίαν ἣτις ἠνοίγετο εἰς αὐτήν!

Ἀφήσατε ὅμως τοὺς νέους νὰ ἀυξάνωσιν, ἀφήσατε τοὺς υἱοὺς καὶ τοὺς ἐγγόνους νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν! Τότε δὲ παρτηρήσατε αὐτοὺς ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἐν Σεβαστουπόλει!

Ἡ Σεβαστουπόλις! ἄχ' ὅποῦσι ἀναμνήσεις! Τίς λοιπὸν εἶπεν ἡμέραν τινὰ ὅτι ἐὰν ἡ Γαλλία ἐχειραφείητε τοὺς Ἑβραίους, οὗτοι ἐπλήρωσαν τὴν ὀφειλὴν των; Τὴν ὀφειλὴν; Ἄλλ' αὕτη ἐπληρώθη ἀρκούντως, ὑπὸ μόνον τῶν τεσσάρων Cahen τῆς Τουλ εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἀνηκόντων: Εἰσὶν δὲ οὗτοι οἱ ἐξῆς:

— Ὁ δεκανεὺς Cahen, βληθεὶς ὑπὸ σφίρας εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους καθ' ἣν στιγμὴν προσήρμοξε τὴν κλίμακα ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Μπλακῶφ.

— Ὁ Ἀλέξανδρος Cahen, ὑπολοχαγὸς τῶν γρεναδιέρων, τοῦ ὁποίου ἡ κνήμη κατεσυντρίβη ἐφορμήσκατος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λόχου του εἰς τὴν μάλλον ἐπικίνδυνον θέσιν καὶ ὅστις ἀποθνήσκει καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ λάβῃ τὸν σταυρὸν τῆς λεγεῶνος.

— Ὁ Θεόφιλος Cahen ὑπολοχαγὸς, βληθεὶς ὑπὸ δύο σφαιρῶν εἰς τοὺς βραχίονας.

— Ὁ σιτιστὴς Γουστάβος Cahen πληρωθεὶς καὶ ἀναλαβὼν ἀμέσως ὑπηρεσίαν μετὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑπασπιστοῦ.

Καὶ ὁ Greilshaamer, μαθητὴς ἄλλοτε τῆς Ἑργατικῆς Σχολῆς Mulhouse, πεντάκις πληρωθεὶς καὶ πεντάκις ἐγκαταλείψας τὸ νοσηλευτήριον ἵνα ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν θέσιν του;— Καὶ ὁ Μπλουμ, μετὰ τὸν λακμὸν διάτρητον ἐκ φρικτῆς πληγῆς, ὅστις μετακομισθεὶς ὡς νεκρὸς σώζεται παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν κρατῶν τὴν σφίραν ἣτις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ, καὶ ἀγωνίζεται πάλιν ἐν Μαγέντα;— Ὁ λοχαγὸς Μάιερ τραυματίας, κάτοχος κανονικῆς ἀδείας, περιμένει μ' ὄλον τοῦτο τὴν ἐφοδον τοῦ Μπλακῶφ πρὸ τοῦ ἀναχωρήσει, καὶ δὲν ἐπαχέρεται πλέον. Ὁ ἀδελφὸς του ὑπαξιωματικὸς τραυματίας, τέως παρασημοφορηθεὶς καὶ προχθεὶς ἀνθυπολοχαγὸς, ἔρχεται ἵνα τῷ δώσῃ τὴν χαρμόσυνον ταύτην εἶδησιν καὶ τὸν εὐρίσκει θνήσκοντα. Καὶ ἰδοὺ προσέτι ὁ Hinstin περιφρονῶν τὴν βροχὴν τῶν σφαιρῶν εἰς τὰς τάφρους, παρασημοφορηθεὶς δὲ μετὰ τῆς μνείας ταύτης ἐν τῷ Μ η ν ὕ τ ο ρ ι «Διεκρίθη ἀκαταπαύστως» Καὶ ὁ Abraham ὅστις προσφέρεται ἐκ τῶν πρώτων, ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὴν ἐφοδον τοῦ Grand Redan καὶ κληθεὶς εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν;

Ὁ Sée, ὅστις ἰδὼν πεσόντας εἰς τὴν μάχην τὸν συνταγματάρχην καὶ τὸν ταγματάρχην τίθεται, αὐτὸς λοχαγὸς, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συντάγματος καὶ ποιεῖ ἔφοδον.

Ἐὰν δὲ προσθέτω ἐνταῦθα ὅτι ἐτέθη εἰς ἀποστρατεῖαν ὡς στρατηγὸς μεραρχίας καὶ ὅτι εἶναι μέγας ἀξιωματικὸς τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς πρώτου τοῦτο οὐχὶ ἵνα ἐξυμνήσω τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὰ ἄλλα πεδία τῆς μάχης ἀλλ' ἵνα διακρίνω αὐτὸν ἐτέρου Sée πληρωθέντος ἐν Μαγέντα καὶ ἐτέρου Sée φονευθέντος ἐν Σεβαστουπόλει, καὶ ἡμισίας ἄλλης δωδεκάδος Sée ἀξιωματικῶν παντὸς βαθμοῦ. (1)

Καὶ οἱ ἡμέτεροι Ἑβραῖοι ἱατροὶ! (2) Καὶ οὗτοι ἀμιλλῶνται τῶν ἄλλων κατὰ τὸν ζῆλον. Ὁ ἐκ Μέρτς Λαβέρτ ἐπηνέθη ὑπὸ τοῦ Πελισσέ. Ὁ Ruff ἐπαρσημοφορήθη εἰς ἡλικίαν 32 ἐτῶν ὡς νοσηλεύσας τοὺς τραυματίας ὑπὸ τὸ φοβερὸν πῦρ τοῦ κεντρικοῦ ὀχυρώματος.

— Ἄ! λέγουσί τινες. Ἡ Γαλλία εἰς τοὺς «Γάλλους» τίς λοιπὸν θὰ ἐτόλμα νὰ ἀποκλείσῃ ἐξ αὐτῆς ἔστω καὶ ἓνα τῶν ἡρώων οὐς ἀναφέρω;

— Καὶ ὅποσαι συγκινητικὰ ἀναμνήσεις πλησίον τῶν ἡρώϊκων πράξεων!— Ὁ Bahen ἐφονεύθη ἀξιωματικὸς καὶ στρατιῶται Ἑβραῖοι συνέρχονται, ἀπαγγέλλουσι τὰς τελευταίας προσευχάς, βίπτουσι τὰς τελευταίας φτυαρίας χώματος. Δὲν γνωρίζω δὲ οὐδὲν συγκινητικώτερον τοῦ ὑστάτου ἐκείνου Καδδὶς ἀπαγγελέντος ὑπὸ ἀξιωματικοῦ συνοδευομένου ὑπὸ τῶν πυροβόλων τοῦ Μπλακῶφ. Ὡ! οἱ γενναῖοι ἄνδρες!

Ἠκούσατε προσέτι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τὸ Κομιστορίον τῶν Παρισίων.

Ἰπὸ τὰ τείχη τῆς Σεβαστουπόλεως τῆ 9 Ἀπριλίου 1855.

Κύριε Πρόεδρε τοῦ Κομιστορίου

Ἐνταῦθα εἰς 1000 λεύγας μακρὰν τῆς ὠραίας μας Γαλλίας, ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Σεβα-

(1) Ἄς σημειώσωμεν προσέτι τὸν Ἀβραάμ Λευῆ, ἀξιωματικὸν τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς, ἀντισυνταγματάρχην τῶν ἀλγερίνων ἀκροβολιστῶν, τὸν Λάζαρ Weill, τὸν Leon Jacob τὸν Μωυσῆ Βερνάρ τὸν Ἀρνόλδ παρασημοφορηθέντας. Μεταξὺ τῶν λαθόντων πολεμικὰ μετάλλια ἄς ἀναφέρωμεν τὸν δεκανέα Λευῆ, τὸν Σίλμπερμαν τὸν Schweitzer Μιχαὴλ Λεόν, τὸν Φρενδερὶκον Bloch τὸν Caen Ἐμμανουὴλ πάντας διακριθέντας διὰ τὸ ἀτρόμητον αὐτῶν.

(2) Ὁ Γαλλικὸς στρατὸς συμπεριέλαβε μέγαν ἀριθμὸν Ἑβραίων ἱατρῶν λίαν διακεκριμένων ὡς τοὺς Strauss, τοὺς Wittlich, τοὺς Widal, τοὺς Worms. Ἡ διεύθυνσις τῆς ἱατρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ ἔμεινε ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Μιχαὴλ Λευῆ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ, μέλους τῆς ἱατρικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Μιχαὴλ ἐπεφορτίσθη διὰ σπουδαίας ἀποστολῆς ἐν Κίνα.

(1) Ἐν τῷ περὶ ἀποχωρισμοῦ τούτου πολέμῳ ἦσαν οὐχὶ ὀλιγότεροι τῶν 700 Ἑβραίων ὑπὸ τὰς σημαίας. Μεταξὺ αὐτῶν δὲ 700 περίπου ἀξιωματικοὶ ἐξ ὧν 16 συνταγματάρχαι καὶ 9 στρατηγοί.

στουπόλεως, λαμβάνω τὴν ἔντυπον πρόσκλη-
σιν ὑμῶν ὑπὲρ τῆς ἀγαθοεργίας. Εὐκρεστήθητε
νὰ δεχθῆτε τὴν ταπεινὴν προσφορὰν μου ἐκ 15
φράγκων κατ' ἔτος. Τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ πλη-
ρωθῆ ἔν ἀπουσίᾳ μου παρὰ τῆς γυναίκος μου
Κυρίας Cerf Ὀδὸς Charlemagne 21.

Aron Cerf εἰς Μέτς.

Ἵπολοχαγὸς τῶν εὐζώνων εἰς τὸ 3ῶν πεζικόν

Μετὰ ἓνα μῆνα ὁ Cerf ἠδύνατο νὰ ὑπο-
γράψῃ τὴν ἐπιστολὴν του ὡς λοχαγός! Κκι
ὁπόσους ἄλλους παρκαίπω, κκι ὁπόσους ἀγνοῶ,
κκι ὁπόσοι θὰ μείνωσιν αἰωνίως ἐν τῇ λήθῃ.
Τὴν 1ην. Ἰανουαρίου 1807 δὲν ἐπαρρημο-
ρήθη ὁ δεκανεὺς Dennery διὰ πολεμικὰ ἀν-
δραγαθήματα, ἀναγόμενα εἰς τὴν Σεβαστού-
πολιν;

Κυρίκι κκι κύριοι, δὲν θὰ σᾶς ὁμιλήσω τόσον
ἐκτενῶς περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Μεξικῶ, περὶ
τοῦ πολέμου τῆς Ἰταλίας, κκι τοῦ πολέμου
τοῦ 1870. Θὰ ἐρωτήσω μόνον τοὺς κατηγο-
ροῦντας ἐνίοτε ἡμᾶς ὅτι ἔχομεν γερμανικὴν
τὴν ψυχὴν, ἐν ἔρριψιν ποτὲ ἐν βλέμμα ἐπὶ
τῶν τάφων τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Νεκροταφείου
τοῦ Σεδάν! ἐν εἶδον τοὺς στατιστικούς πί-
νακας τοῦ Δρ. Γ ρ ε λ ο ἄ ζ, ἀρχιάτρου τῶν
νοσηλευτηρίων τοῦ Μέτς¹ ἐνθα ἀναγράφονται
52 Ἑβραῖοι τραυματίαι ἀπὸ τοῦ βελμοῦ τοῦ
συνταγματάρχου μέχρι τοῦ ἀπλοῦ στρατιώτου,
(Κκι δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῶν φονευθέντων!) Δὲν
ὁμίλησε δὲ βελβίως περὶ συμπατριώτου τοῦ
Μόλτικε τοῦ Βίσμρκ ὁ Μέγας Ραββῖνος Σα-
δὸκ Κὰν τὴν ἡμέραν κατ' ἦν ἀπέδωκεν εὐ-
γλωττον ἐγκώμιον εἰς τὴν μνήμην τοῦ Φρη-
γκέτη, τοῦ Φρηγκέτη ἐκεῖνου ἐν ἄπασα ἡ πό-
λις τῶν Παρισίων, συνάδουσαν ἐν πένθει εἰς
τὴν ἐσχάτην κατοικίαν! Θὰ τοὺς ἐρωτήσω
τέλος ἐν γνωρίζωσι πολλοὺς βίους ὁμοίους
ἐκεῖνω τοῦ Ἄλφεν ὅστις ἐπαρρημοφορήθη
εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης
τῆς Βαπὼμ κκι ἐξελέγη εἰς ἡλικίαν τεσσαρά-
κοντα δύο μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπι-
στημῶν, ἐκτελῶν οὕτως ἐκ παρκαλλήλου τὰς
μαθηματικὰς αὐτοῦ ἐργασίας κκι τὰ χρέη
ἰλάρχου²

(1) Θὰ ἀναφέρω προσέτι τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ἡμετέ-
ρων ἱερουργῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ
Μέτς. Εἰς ἐξ αὐτῶν ὁ Ραββῖνος Λαζάρ ὁ λαβὼν τὴν
λεγεῶνα τῆς τιμῆς, ἔδειξε ἀργότερον ἐκτακτον θάρρος
κατὰ τὴν «Κοινότητα» Μετέβη εἰς τὴν φυλακὴν Μα-
ζὰς ἵνα φέρῃ ἐνθαρρυντικούς λόγους εἰς τὸν Ἀρχιεπί-
σκοπον Παρισίων Πανιερώτατον Darbov, κκι ἐκιν-
δύνησαν σοβαρώς κατὰ τὴν περιστάσιν ταύτην. Ὁ
Ραββῖνος Λαζάρ εἶναι πατὴρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Λου-
κιανοῦ Λαζάρ.

(2) Ὁ Λοχαγὸς Ἄλφεν μετέφερε ἐκ Σεδάν εἰς τὸ
στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Φαιδέρμπ δύο κανονιστοχίας.
Ὁ Ἄλφεν ἦτο συγγενὴς τοῦ Δρ. Οὐόρμς μέλους

Αἶ πόσον λυποῦμαι ὅτι δὲν δύναμι τὴν
ἐσπέρην ταύτην νὰ ἀποδώσω μικρότερον ἐγ-
κώμιον εἰς πόσους γενναίους ἀξιωματικούς κκι
ἡρωϊκούς στρατιώτας, εἰς τοὺς Βρισσάς, εἰς
τοὺς Μπόρις, εἰς τοὺς Λαμβέρτ, εἰς τοὺς Λευή
Ἀλβκρές, εἰς τοὺς Σαμουήλ, εἰς τοὺς Ροσε-
νουόλ, εἰς τοὺς Λίπμαν, εἰς τοὺς Οὐόλφ, εἰς
τοὺς Βράνδον, εἰς τοὺς Ἀρών... Εὐγενὴς ὁμό-
θητος κυρία μοι ἔδειξεν ἐπίζηλον πιστοποιη-
τικὸν ληφθὲν παρὰ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτῆς,
ὕψιστου τοῦ 1870 τοῦ μετάρχου στρατηγοῦ
Καριὲ Δὲ Βρεσσὸλ ἀρχηγῶ τοῦ 24ου στρα-
τιωτικοῦ σώματος! Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ὁ
ἐπιφορτισθεὶς διαφόρους ἐπικινδύνους ἀποστο-
λὰς, ὁ παρασημοφοραθεὶς εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν
θναὼν δὲ ὀλίγῳ ὕστερον ἐκ τῶν κκουχιῶν
τοῦ πολέμου, εἶναι ὁ Ἄλσατὸς Ἰωάννης
Δρεῦφούς!

Δυναμέθηκ νὰ τὸ διακηρύξωμεν ὑψηλοφώνως,
πάντες ἔπραξαν ἀξιοπροεπῶς τὸ καθήκον των,
κκι ἴσως δύναμι νὰ ἀρκεσθῶ νὰ ἀναφέρω μόνον
τοὺς ἐξῆς μικροὺς ἐθελοντάς Ἑβραίους οἵ-
τινες ἀνενέωσαν τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν Μπαρᾶ
κκι τῶν Βιαλᾶ.

Τὸν Λεζέρ, 18 ἐτῶν πεσόντα ὡς ἦρωες εἰς
Buzenval.

Τὸν Ἰάκωβον Μπλόκ, 16 ἐτῶν, ὅστις ἐπα-
νέρχεται μὲ παγωμένους τοὺς πόδας ἐκ τοῦ
στρατοῦ τοῦ Βούρβαχη.

Τὸν Ροβέρτον Μπλόκ 16 ἐτῶν θναόντα ἐκ
τῶν κόπων τοῦ πολέμου.

Τὸν Ριχάρδον Μπλόκ, ἀδελφόν του, μαθη-
τὴν τοῦ Λυκείου τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου⁽¹⁾ ἀ-
φῆνοντα τὰ βιβλία του διὰ νὰ λάβῃ τὸ τουφέ-

τοῦ Κεντρικοῦ Κομιστορίου. Ὁ πατὴρ τοῦ Δρ.
Οὐόρμς ἦτο παλαιὸς στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος.
Ἀ' στρατιώτης ἐν τῷ ἄμα κκι ἐπιστήμων. Εἰς γυαι-
κάδελφος τοῦ Δ. Οὐόρμς καταταχθεὶς ἐθελοντὴς τὸ
1870, ἐφονεύθη ἐν τῇ ἀνατολικῇ στρατιᾷ. Εἰς θεῖος
του δὲ στρατιωτικὸς ἰατρός ταξιαρχὸς τῆς λεγεῶνος
τῆς Τιμῆς διεκρίθη διὰ τῆς ἀφοσίωσός αὐτοῦ κατὰ
τὴν περιώνυμον ὑποχώρησιν τῆς Κωνσταντίνης. Αὐτὸς
δὲ οὗτος Κ. ὁ Οὐόρμς, πρῶτην στρατιωτικὸς ἰατρός
ἀξιωματικὸς τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, ἀνεδείχθη
κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων, ἰδίᾳ ἐν Cham-
pigny. Πάσας δὲ ἄλλας ἑβραϊκὰς Γαλλικὰς οἰκογενεῖας
ἠδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ ἐν αἰς αἰ πατριωτικὰ πα-
ραδόσεις τηροῦνται ζωηραὶ κκι μεταδίδονται ὡς ἱερὸν
κληροδότημα!

(1) Ὁ Ριχάρδος Μπλόκ δὲν εἶναι ὁ μόνος μαθητὴς
ὅστις διέκοψε τὰς σπουδὰς του ἵνα καταταχθῇ ὑπὸ
τὰς σημαίας. Ἀναγινώσκω εἰς ἐπιστολὴν τοῦ μακα-
ρίτου Ἰσιδῶρ Μεγάλου Ραββῖνου τῆς Γαλλίας ὑπὸ
χρονολογίαν τοῦ 1870 «Τὸ Κεντρικὸν Κομιστορίου
δίδει ὑμῖν τὴν ἀδειαν νὰ ἐγκαταλείψῃτε τὴν Ραββι-
νικὴν Σχολὴν ἵνα ἀναλάβῃτε ὑπηρεσίαν ὡς ἐθελοντῆς
κατὰ τὴν αἰτησίαν σας θὰ ἐπανεέλθητε δὲ εἰς τὰς
σπουδὰς σας ὅταν αἰ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέψωσι»

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνετο εἰς τὸν μαθητὴν
Ραφαήλ Λευῆ, σήμερον Ραββῖνον ἐν Παρισίοις.

κκι ὅστις ἐπανελθὼν εἰς τὸ σχολεῖον ἵνα
τελειώσῃ τὰς σπουδὰς του.....
Ἄλλ' ἄς ἀφήσω τὸν λόγον εἰς τὸν στρατηγὸν
Σαλὲ ὅστις προήδρευσε κατὰ τὸ 1872 κατὰ τὴν
διανομὴν τῶν βραβείων τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου.
«Ἐλπίζω (λέγει ὁ στρατηγὸς πρὸς τοὺς μαθη-
τάς) ὅτι μὲ ἐννοήσατε! Κκι πῶς ἠδύνατο νὰ
γίνῃ ἄλλως, ὅταν εὐρίσκωνται μεταξύ ὑμῶν
οἱ δεῖξιντες δι' ἐκλάμπρου τρόπου αὐταπάρα-
νησιν, ἀφοσίωσιν, πατριωτισμὸν! Εἰς μεταξύ
ὑμῶν ὁ νέος Μπλόκ ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς κό-
πους, εἰς τοὺς κινδύνους, εἰς τὰς ἐπιπόνους
κκι ἐνδοξοὺς μάχας τοῦ στρατοῦ τοῦ Λείγερ, οὕ-
τως ὥστε νὰ φανῇ ἀντάξιος νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ
στήθους του τὸ σῆμα τῆς τιμῆς, τὸ στρατιω-
τικὸν μετάλλιον ὅπερ δὲν προσφέρεται εἰμὴ εἰς
τοὺς στρατιώτας τοὺς γεροντοτέρους κκι τοὺς
ἀνδρειότερους! Τὸ ὄνομα τοῦ νεοῦ συμμαθη-
τοῦ σας θὰ παρκαμείνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς ἀνα-
μνήσεις τοῦ Λυκείου τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου.
Ἀφῆναι δὲ ὑμῖν τίτλον εὐγενείας!...»

Ἄλλὰ λησμονῶ τὸν νεώτερον ἴσως πάντων
τῶν μαχητῶν τοῦ 1870.

Τὸν μικρόν ἐκεῖνον ἐθελοντὴν τοῦ Γαρι-
βάλδι, ὅστις εἰσελθὼν μετὰ ταῦτα εἰς τὸν
τακτικὸν στρατόν, ἔλαβεν ἀνάγκην εἰδικῆς
ὑπουργικῆς ἀδείας ἵνα ἐγγραφῇ εἰς τὰς ὑπηρε-
σιακὰς αὐτοῦ καταστάσεις κατὰ τὸν πόλεμον
τοῦ 1870 κκι τὸ μετάλλιον ὅπερ ἔλαβεν εἰς ἡλι-
κίαν μὴ προβλεπομένην ὑπὸ τῶν κανονισμῶν!

Ὅμιλῶ περὶ τοῦ ὁμοθησκου μας Raine
σήμερον λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ κκι οὗτινος τὸ
ὄνομα κατέχει τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸ βιβλίον
«Οἱ μικροὶ πατριῶται»⁽¹⁾ τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ
οἴκου Colin. Αἶ! ὅποια γαλλικὴ ψυχὴ ἔπαλ-
λεν ἐντὸς πάντων τῶν ἀνδρείων τούτων!

Ἄλλ' ὁ πόλεμος οὗτος τοῦ 1870 ἦδη ἀπέ-
χει ἡμῶν ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος! Κκι σήμερον
ἀπαιτοῦνται γεγονότα τῆς ὥρας, θὰ εἴπωσι
τινές! Πολὺ καλὰ θέλετε νὰ ὁμιλήσωμεν
περὶ τοῦ Μαδαγασκάρ, περὶ τοῦ Δαχομέ, περὶ
τοῦ Τογκίνου; Ἡ «Ἐπίσημος Ἐφημερίς», οἱ
«Καιροί», ὁ «Φιγαρώ», πλεισταὶ ἐφημερίδες
ὁμίλησαν περὶ ἱατροῦ κληθέντος εἰς τὴν ἡμε-
ρησίαν διάταξιν κκι παρασημοφορηθέντος διότι
συνήθροισε ἀνδρας γενναίους τινὰς τῆς συνο-
δείας του κκι μὲ τὸ πολὺκροτον εἰς τὴν
χεῖρα ἔσωσε ὀλόκληρον συνοδείαν τραυματιῶν,
οἵτινες ἔμελλον νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας
τῶν Ἀνναμιτῶν.

(1) Ἰδοὺ αἱ ὑπηρεσιακὰ καταστάσεις τοῦ
δεκαπενταετοῦς τούτου ἦρωος.

Εἶναι οὗτος ὁ υἱὸς ἐνὸς τῶν μᾶλλον ἀφο-
σιωμένων διαχειριστῶν μας, τοῦ ἀρίστου ὁμο-
θησκου μας Ἀδόλφου Δρεῦφούς.

Ἀναγινώσκω προσέτι εἰς ἡμερησίαν διατα-
γὴν χρονογραφημένην ἐξ Ἀνόιον, κκι ὑπογραμ-
μένην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰαμόν:

Κατετάχθη τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1870 ὡς
ἐθελοντῆς εἰς τὸν 1ον λόγον τῶν ἐθελοντῶν
τῆς Côte d'Or. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην
τῆς Ἐσσερτέν κατὰ τοῦ 10ου γερμανικοῦ σώ-
ματος ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Οὐέρδερ, εἰς τὴν
μάχην τῆς Τολμαὶ τὴν 26 κκι 27 Σεπτεμ-
βρίου 1870, εἰς τὴν τῆς Διγὼν τὴν 30 Ὀκτω-
βρίου 1870. κκι εἰς ὅλας τὰς μάχας τῆς 4ης
ταξιαρχίας κκι ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς.

«Τὴν 21 Μαΐου, ὁ σταθμὸς Νασόν κείμενος
ἐπὶ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Langson εἰς Thaihé,
ὅστις ὑπερησπίζετο ὑπὸ ἑκατὸν δέκα ἐπτὰ ἀν-
δρῶν, τοῦ 2ου λόχου Ἀφρικῆς κκι τοῦ 3ου
Τογκίνου, προσβάλλεται διαρκούσης τῆς νυ-
κτὸς κκι, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ
ΙΩΣΗΦ τοῦ 2ου λόχου Ἀφρικῆς, ἀνθίσταται
ἐπὶ πέντε ὥρας εἰς τὰς προσβολὰς συμμορίας
χιλίων κινέζων πειρατῶν τὴν ὁποῖαν ἀποκρούει
ὑποστάς σπουδαίας ἀπωλείας, τέσσαρας φονευ-
μένους κκι δεκαοκτὼ τραυματίας μεταξύ τῶν
ὁποῖως κκι εἰς ἀξιωματικούς.»⁽¹⁾

Τοῦτο μὲ ὑπενθυμίζει ἱστορίαν ἤδη ἀρχαι-
οτέραν.

Κατὰ τὸ 1842, ὁ λοχίας Βλανδάν τοῦ 26ου.
πεζικοῦ διοικητῆς ἐνὸς ἀποσπάσματος 21 ἀν-
δρῶν ἐπιφορτισθέντων νὰ φέρωσιν τὴν ἀλλη-
λογραφίαν, προσβάλλεται ὑπὸ 300 Ἀράβων.
Ὁ Βλανδάν φονεύεται, 17 ἀνδρες τίθενται ἐκ-
τὸς μάχης ἀλλ' ἡ ἡρωικὴ αὐτῶν ἀντίστασις
ἐπέτρεψεν εἰς τὰς ἐπικουρίας νὰ φθάσωσι ἐγκαι-
ρως. Εἰς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Βλανδάν εὐρίσκειτο
ὁ λοχίας Οὐέιλ.

Ἐγκαταλείψας μετὰ ταῦτα τὴν ὑπηρεσίαν
κκι εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον Μάρξ-Πικάρδ ἐν
Νανσύ, ὁ Οὐέιλ προσεκαλεῖτο κατ' ἔτος εἰς
τὴν ἐορτὴν ἦν τελεῖ τὸ 26ον πεζικοῦ εἰς ἀνά-
μνησιν τῆς ὠραίας ταύτης μάχης τοῦ Βενί-
Μερέδ.

Πρὸ τοῦ ἐγκαταλείψω τὰς ἀποικίας, παρα-
καλῶ τοὺς ἀμφιβάλλοντας περὶ τοῦ πατριωτι-

(1) Κκι ὁ ὑπολοχαγὸς Βορμῆζ ἐφονεύθη ἐν
Τογκίνῳ πειρώμενος νὰ ἀναρριχθῇ ἐκ τῶν
πρώτων εἰς θέσιν κατεχομένην ὑπὸ κινέζων
πειρατῶν.

σμοῦ τῶν Ἑβραίων νὰ ἀναγνώσωσιν τὸ ὥραϊον ἔργον τοῦ κ. Φερῶ πρώην πρεσβευτοῦ ἐν Μαρρόκκ. «Τὸ χρυσοῦν βιβλίον τῶν ἀλγερινῶν διερμηνέων. (1)

Κυρίαί καὶ κύριοι, ἀφίνω κατὰ μέρος πλεῖστα ἄλλα γεγονότα ἄξια ἐνδιαφέροντος ὑπερπηδῶ πολλοὺς σταθμούς, διότι βιάζομαι νὰ εἶπω ὀλίγας λέξεις καὶ διὰ τὰς θυγατέρας τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Τάκιτος ἀνεγνώρισεν ἐκπαλαί ὅτι αἱ ἑβραϊκαὶ γυναῖκες εἶχον δεῖξει ἔσθλην ἐπιμονὴν πρὸς τοὺς ἀνδρας κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰερουσαλήμ: *Viris feminisque obstinatio par.*

Ὅτε δὲ ὁ Κοζάκος Chmielnick παρέδωκε τὴν Πολωνίαν εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν σίδηρον, πλεῖστοι ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰσραήλ ἐπέδειξαν ἡρωϊσμὸν τοιοῦτον, ὥστε ὁ Τάκιτος δὲν ἤθελε διστάσει νὰ τὰς προμοιάσῃ πρὸς τὰς γερμανίδας ἐκείνας ὧν ἐξύμνησε τὴν γενναιοτήτητα. Περισσότερον δὲ τῶν γερμανίδων, αἱ ἡμέτεροι περιφρόνουν τὸν θάνατον. Ἄς ἀφιερῶσωμεν ἀνάμνησιν πρὸς τὴν Ἑβραϊκὴν ἐκείνην ἥτις πεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας Κοζάκου, συναινεῖ νὰ ὑπανδρευθῆ αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὄρφ νὰ ὀδηγηθῆ παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν κειμένην εἰς τὴν ἀντίθετον ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Στολιζεται αὕτη μετὰ τῶν ὠραιοτέρων τῆς ἐσθῆτων, προβαίνει εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ μνηστῆρός της ὑπὸ τὸν ἦχον κυβάλων καὶ σαλπύγων.... εἶτα φθάσασα εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας ἢ θαρραλέα νέα ρίπτεται εἰς τὰ κύματα! Ἄς ἀναφέρωμεν καὶ τὴν ἄλλην ἐκείνην ἥτις συλληφθεῖσα ἀιχμάλωτος ὑπὸ τινος Κοζάκου λέγει εἰς αὐτόν. «Δυνασαι νὰ με συλλάβῃς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ με φονεύσῃς; κατέχω μαγγανείας αἰτινες φυλάττουσι τὸ σῶμά μου ἐκ τῶν σφικρῶν» Ὁ Κοζάκος ἐκπλαγείς διὰ τοῦτο θέλει νὰ βεβιωθῆ περὶ τοῦ θαύματος τὴν πυροβολεῖ ἐκ τοῦ τύνεγγυς..., καὶ ἡ Ἑβραία πίπτει θανασίμως βληθεῖσα, καὶ εὐλογοῦσα τὸν Θεὸν τὸν λυτρώσαντα αὐτήν!

Τὸ ἔτος 1813, ἡ γερμανὶς Ἑβραία Ἐσθῆρ Μανουέλ κατετάχθη εἰς τὸν 2ον σύνταγμα τῶν Οὐλάνων ἔλαβε μέρος εἰς ὅλον τὸν πόλεμον καὶ ἔτυχεν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Μπουλόβ τὸν σιδηροῦν Σταυρόν.

Ἄλλ' ἔχω τῆ ἀληθείᾳ ἄδικον νὰ κάμω ἐκλογὴν ὀνομάτων ὀμιλῶν περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰσραήλ. Ἐπρεπε νὰ ἀναφέρω πάσας. Δὲν εἶναι δὲ τοῦτο ἀπλοῦν φιλοφρόνημα! Μήπως

(1) Ὁ Ἀϊζὸς σημειωθεὶς ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Μελλινὲ ὡς δεῖξας ἀνδρείαν ἀληθῶς ἐξείρετον ὁ Κωὲν φονευθεὶς ἐν τῇ ἐφοδῷ τῶν Ἀράβων κατὰ τὴν Μοσταγενέμ· ὁ Μαῦσῆς Ἀδσεῦ κληθεὶς εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τὸ 1841 ὁ Ἰωσήφ Μάιερ πληγωθεὶς ἐν τῇ Ταφνᾷ ὁ Φραδὺ Ναλράχ πολλάκις πληγωθεὶς καὶ παρασημοφορηθεὶς τὸ 1871 κτλ.

ἡ ἱστορία τῆς φυλῆς μας δὲν ἐπιμαρτυρεῖ τοῦτο;

Πῶς λοιπὸν οἱ πατέρες μας θὰ ἀντίσταντο εἰς δικαιοκτῶ ἐκατονταετηρίδων διωγμοὺς ἐὰν δὲν εἶχον εἰς τὸ πλευρὸν αὐτῶν τὰς θαυμαστικὰς ἐκείνας συντρόφους τῆς ἐξορίας, τὰς ἀφηνεῖς ἡρωίδας ἐκείνας τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως, αἰτινες εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀνεφάνοντο αἱ ἰσχυραὶ γυναῖκες τῆς Γραφῆς; — Ἄ πόσον εἶναι δικαίον τὸ λόγιον. «Ὅποιαί αἱ γυναῖκες τοιαῦτα τὰ ἔθνη» — Δὲν ἔχει ἤδη παρατηρηθῆ ὅτι οἱ λαοὶ οἱ ἀναδείξαντες τὰς μεγαλειτέρας στρατιωτικὰς ἀρετὰς παρεσκευάσθησαν εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς μητρικῆς ἀγωγῆς. Ἡ μητρικὴ ἀγωγή! Τὸ πᾶν ἐγκείται ἐν αὐτῇ.

Ἡ κυρία Κρεμιέ-Φοά, ἥς ὁ υἱὸς ἔπεσεν ἐν τῷ Δαχομέ, ἔλεγεν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς μητρικῇ ἀπελπισίᾳ. «Καθιερώσας αὐτὸν τῷ στρατῷ, ἐγνώριζον ὅτι τὸν ἐχάριζον τῇ Γαλλίᾳ. Ἐκ τῆς τρυφερᾶς αὐτοῦ ἡλικίας διηγούμενη πρὸς αὐτὸν τὸ τέλος τῆς συγγενοῦς μας Φραγκέτη ἀποθανόντος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς.»

Ἄλλαι ἔπραζαν ὡς ἡ κυρία Κρεμιέ-Φοά! ἄλλαι θὰ πράξωσι τοῦτο ἐπίσης! Καὶ τὸ ἔργον σας εἶναι ἀρκετὰ ὥραϊον, κυρίαί ἀνατρέφουσαι τὰ τέκνα σας εἰς τὰς ὠραίας αὐτὰς παραδόσεις αἰτινες εἰσὶν ἡ τιμὴ τῆς Ἰουδαϊκῆς φυλῆς» (1)

(1) Θὰ εἶχον πολλὰ νὰ εἶπω περὶ τῆς ἀφωσιώσεως τῶν ἑβραίων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Ὁ Δρ. Grellois ἀρχίατρος τῶν νοσηλευτηρίων τοῦ Μέτς ἀνέφερε ὀνόματά τινα τὰς Κυρίας Bambergor, Berr, Mohrangee, Etting, Zay, Alcan.

— Πάντες γνωρίζουσι τὴν θαυμασίαν διαγωγὴν τῆς Κοραλίας Cahen ἥτις ἔλαβε τὴν Λεγεῶνα τῆς τιμῆς. Ὁ Maxime du Camp ὠμίλησεν λίαν κολακευτικῶς ἐν τῷ βιβλίῳ του «Τὸ ἀγαθοεργὸν Παρίσι» περὶ τῶν πατριωτικῶν ἀρετῶν τῆς Κυρίας Cahen.

Ἐτεροι ὀμόθησκει ἀντεμείφθησαν διὰ τὴν πρὸς τοὺς τραυματίας ἀφωσιώσιν. Αἱ κυρίαί Gougenheim ἐκ Νανσύ, Roos ἐκ Wissenburg Adolphe Maris ἐκ Παρισίων καὶ Πκολίνα Ουέλθ θυγάτηρ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῶν Ἰσραηλιτικῶν Ἀρχείων ἔλαβον πᾶσαι μετάλλια. Τὸ «Καθολικὸν Σύμπαν» ὠμίλησε μετ' ἐπαίνων περὶ τοῦ Κ. ἡ τῆς Κυρίας Bomsel αἰτινες ἰδρυσαν νοσηλευτήριον εἰς τὴν οἰκίαν των λαβόντες καὶ χριστιανὸν ἱερέα. Ἄς ἀναφέρωμεν προσέτι τὴν Κυρίαν Kats παρασημοφορηθεῖσαν, τὴν Κυρίαν Βερνέιμ ἐκ Neufchatel, τὴν τσοῦτον φιλόξενον πρὸς τοὺς στρατιώτας μας καταφυγόντας ἐν Ἑλβετίᾳ τὴν Κυρίαν Melese, ἥτις διηύθυνε μετὰ τοῦ πατρὸς της τοῦ δημοδιδασκάλου Μπλόκ νοσηλευτήριον εἰς τὸ ἰσραηλιτικὸν σχο-

Τὰς περὶ τὴν αὐτὰς τῆς ἡμετέρας φυλῆς, τὰς εὐρίσκω καὶ εἰς τὴν φιλολογοίαν—Εἶναι γνωστὴ ἡ ὠραία σκηνὴ τοῦ δράματος τοῦ Κατούλου Mendès, «Αἱ δύο μητέρες».

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς τὴν ἀναγνώσω ἐξ αὐτοῦ τοῦ μυθοστορήματος ἐξ οὗ ἐξήχθη τὸ δράμα.

«..... Ὁ Ἀββᾶς Δομένικος εἶχε πέσῃ νεκρὸς, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ μέγας Σταυρὸς.

«Ὡ! εἶπεν ὁ κύριος le Panetier ὁ ἀββᾶς Δομένικος ἀπέθανεν, καὶ ὁ Χριστὸς κεῖται κατὰ γῆς—θὰ ἦτο φρόνιμον ἴσως νὰ παραδωθῶμεν, εἶπεν ὁ κύριος l'Echanson.

«Ναί, ναί, ἀπήνησεν ὑπόκωφος ψιθυρισμὸς. «Ἄλλὰ κάποιος ἔσκυψε πρὸς τὸν Σταυρόν.

«Τί κάνεις; ἠρώτησε εἰς τῶν Ἰουδαίων. Σὺ βιββίνος, ἐγγίξεις τὸν σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ; Ὁ βιββίνος ἀνέκυψε, εἰς τὴν θέσιν ἦν κατεῖχεν ὁ πατὴρ Δομένικος, καὶ ἐγείρων τὸν ὑπερμεγέθη Ἐσταυρωμένον.

Ἄ Ἀνορθῶνα, εἶπεν, τὴν σημάξιν τῆς Πολωνίας!

Εἰς διήγημα λίαν ἐνδιαφέρον, ὁ Τολστόϊ ἐξιστόρησεν τὴν πολιορκίαν τῆς Σεβαστουπόλεως! Θέτει ἐπὶ τῆς σκηνῆς ῥώσους στρατιῶτας καπνίζοντας, συνομιλοῦντας, γελῶντας ὑπὸ φονικώτατον πῦρ· εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι νέος Ἰσραηλίτης, ὅστις ἐξάφνης ἀποχωρίζεται ἐνὸς ὀμίλου, συλλέγει σπαῖραν πεσοῦσαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν καὶ μετὰ θαυμαστῆς ψυχραιμίας τέρπεται εἰς τὴν μᾶλλον ἐπικίνδυνον θέσιν, νὰ κατασκευάσῃ μικρὸν μετάλλιον ὑπερπροσφέρει εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ εἰς γέροντα ῥώσσον μετ' ἑαυτὸν πύργων. Ὁ Ἑβραῖος οὗτος δὲν ἐπλάσθη εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε ὑπὸ φιλοσόφου οἷος ὁ μέγας Τολστόϊ. Εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι ἄλλο τι ἢ πλάσμα τῆς φαντασίας ὑπάρχει ἐν τῇ διηγήσει ἐκείνη μεγάλη ἀλήθεια παρατηρηκτότης.

Πρὸ τινος ἔτυχεν εἰς χεῖράς μου βιβλίον τι φέρον τίτλον Ὁ πόλεμος τῆς αἰθρίας τοῦ λοχαγοῦ Δανρίτ. Ὁ πόλεμος οὗτος εἶναι ἡ ἀντεκδίκησις· ἀλλ' εἶναι ὁ πόλεμος οἷος θὰ προκύψῃ ἐξ ὅλων τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης. Θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ἐν αὐτῷ ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν, ἀρχηγῶν δεδοκιμασμένων. «Ἐχομεν τρεῖς τοιοῦτους εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των τὸν Cahen, τὸν Carvallo, τὸν Pannier,» τοιοῦτοτρόπως ἐκφράζεται ὁ συγγραφεὺς ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων σελίδων. Πῶς τὸ Ἑβραϊκὸν αὐτὸ ὄνομα ἀναφέρεται ἐνταῦθα; Ὅποιον τι καὶ ἂν ἦ τὸ αἴτιον, τὸ πρᾶγμα εἶναι λίαν τιμητικὸν δι' ἡμᾶς.

λεῖον τοῦ Μέτς· τὴν γυναῖκα τοῦ ἱατροῦ Vidal καὶ τὴν ἄλλαν εἰς ἃς ἀπεδύθησαν οἱ κολακευτικώτεροι ἔπαινοι ὑπὸ μὴ ἰσραηλιτῶν συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Παρισίων Πανιερωτάτου Darboy.

Κυρίαί καὶ Κύριοι, ὀλίγα βιβλιοθήκαι εἶναι ἐν Γαλλίᾳ—βιβλιοθήκαι δῆμων τε καὶ σχολείων—ἐν αἷς νὰ μὴ εὐρίσκωνται δύο ἄριστα βιβλία κατὰλληλα εἰς τὸ νὰ ἐντυπώνωσι ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Γαλλικῆς νεολαίας τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην. Δὲν εἶναι μυθιστορήματα, ἀλλὰ δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον ἄξια λόγου καὶ ὄφειλε νὰ ἔχη τις ἐξόχως γαλλικὴν τὴν ψυχὴν ἵνα τὰ συγγράψῃ. Εἶναι ταῦτα τὰ «Πατριωτικὰ ἀναγνώσματα τοῦ James Darmsteter» καὶ «Ἡ Γαλλία» τοῦ Λευῆ-Ἀλβαρὲς καὶ τοῦ Εὐγενίου Μανουήλ! δύναμαι νὰ μὴ ἀναφέρω τὰ πατριωτικὰ αὐτοῦ ποιήματα; Ἐκ Γερμανικῆς ψυχῆς ἄρα ἀνέβρυσαν οἱ ὠραῖοι στοῖχοι οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑρρίκου Regnault καὶ ἡ «Ἐλευθερωσις» καὶ ἡ «Τελευταία ἀναβολή» καὶ ὁ κωδῆκελος τοῦ Κυρίου Moser ἡ ὑστάτη αὕτη κρυγὴ ἐλπίδος τῆς Ἀλσατίας ἐκείνης τῆς ἀποσπασθείσης βίᾳ ἐκ τῆς μητρὸς πατρίδος; Θὰ σᾶς ὀμιλήσω ἡμέραν τινὰ περὶ τῆς πατριωτικῆς αὐτῆς ποιήσεως ἐν ἣ πλησίον τοῦ Μανουήλ, ἴστανται οἱ Μαῦσῆς Lion, (1) οἱ Μαῦσῆς Alcan καὶ τόσοι ἄλλοι. Βλέπετε ἤδη—ἐξ ὅσων σᾶς εἶπον τὴν ἐσπέραν ταύτην—ὅποια εἶναι τὰ ἐνδόμυχα αἰσθημάτά μας, αἱ συνεχεῖς ἀσχολήσεις μας, αἱ κατὰ προτίμησιν δικασκεδάσεις ἡμῶν!

Θεωρῶ περιττόν, ἀφ' οὗ σᾶς ὀμιλήσω περὶ τῶν στρατιωτῶν ἀρετῶν τῶν Ἑβραίων νὰ σᾶς ἀναφέρω ἀκόμη παραδείγματα τῆς γενναιοτήτος αὐτῶν καὶ ὡς ἀπλῶν πολιτῶν. Ὅποσας ἡρωϊκὰς πράξεις ἐξετέλεσαν, ὀπόσους ἔσωσαν ναυαγούς! Ὅποσα τιμητικὰ βραβεῖα τοιαῦτα δὲν ἔλαβον αἱ ἡμέτεροι ὀμόδοχοι καὶ εἰς πάσας τὰς χώρας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ! Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη.

Ἡ ἀνδρεία δὲν περιμένει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν.

Ὁ ἀξιοματικὸς Μπλουμ, οὗ ἀνέφερα τὸ ὄνομα ὀμιλῶν περὶ Σεβαστουπόλεως, δὲν ἦτο εἰσέτι δεκάεξ ἐτῶν ὅταν ἐρρίπτετο εἰς τὰς φλόγας ἵνα σώσῃ ἐκ τοῦ θανάτου μίαν γυναῖκα καὶ ἓν παιδίον. Μνηστῆς δευτέρως τάξεως τοῦ ἐν Κωνσταντίνῃ Λυκαίου, ἔλαβεν πρό τιμῶν ἐτῶν, μετάλλιον διότι ἐξήγαγε ἐκ τῶν κυμάτων συμμαθητὴν του πνιγόμενον. Ἄλλ' ἀκούσατε τὸ ἐξῆς ὅπερ εἶναι ἔτι σπουδαιότερον παντὸς ἄλλου· Ἀλγερίνος Ἑβραῖος πυροβολεῖ ἐκ τοῦ συστάδην λέοντα καὶ σώζει ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ θηρίου δύο κυνηγούς καταδικασμένους εἰς βέβαιον

(1) Τὸν Κ. Lion συνεχάρη καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως Jules Simon διὰ τὴν ἀφοσιώσιν ἣν ἐδεῖξε κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Πρώσων κατοχὴν τῆς Ἀλανçon. Ἀπόφασις ἐπίσης τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἐξέρει τὴν πρᾶξιν ταύτην.

θάνατον άνευ τῆς ἠρώικῆς ταύτης πράξεως (1)

Ἄλλα πάντα ταῦτα δὲν θὰ ἐμποδίσωσι νὰ κακολογῶνται οἱ Ἑβραῖοι καὶ νὰ ἀποδίδωνται αὐτοῖς παντοειδῆ ἐγκλήματα. Καὶ ὅμως οὗτοι ἔχουσι δικαίωμα εἰς τὴν ἐπιείκειαν, τοῦλάχιστον εἰς ἀνάμνησιν τῶν παρρησιῶν ἐκείνων τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου, ἅτινα χορηγοῦσι τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν, εἰς πάντας τοὺς φέροντας αὐτά, εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰς οἰκογενεῖας τῶν. Οἱ δὲ τίτλοι οὗτοι ἐπιπότου καὶ ταξιάρχου τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου, ἐχορηγήθησαν εἰς πλείστους ὅσους Ἑβραίους ὅτε ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Μεντάνᾳ ὑπερημύοντο ὑποθέσεως ἀλλοτρίας εἰς αὐτοὺς, θρησκευτικῆς δοξασίας αἰτινες δὲν ἦσαν αἱ ἰδικαί των, σεβόμενοι τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ ὑπέκινοντες εἰς τὴν σημαίαν!

Πλείστοι ἄλλοι ἔπραξαν. ὡς ἐκεῖνοι τί λέγω; ἐκεῖνοι ἔπραξαν ὡς ἄλλοι πολλοί. Ἡμεῖς δὲ πάντες δὲν πράττομεν ἢ ὅτι πράττουσιν οἱ ἄλλοι! Δὲν ἀποτελοῦμεν ἐξαιρέσιν! Καὶ ὅπως οἱ ἄλλοι ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὰς παραδόσεις μας καὶ τὰς ἀναμνήσεις μας δι' ἃς δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι. Ἄς μὴ διστάζωμεν νὰ τοὺς ἐκθέσωμεν παρησιαστῶς τοὺς θησαυροὺς τούτους οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἄριστον μέρος τῶν θησαυρῶν μας. Εἶναι ταῦτα τὰ πλοῦτη μας, πλούτη ἅτινα κεῖνται ἐν ἀσφαλείᾳ μακρὰν τῶν πολιτικῶν διακυμάνσεων καὶ τῶν νομισματικῶν ἐξελίξεων. Πρέπει ὡς οἷόν τε πλείοτερον νὰ προσκολλώμεθα εἰς αὐτὰ διότι ταῦτα ἀψηφοῦσι οὐ μόνον τὸν ἀντισημιτισμὸν, ἀλλὰ προσέτι, ὅπως λέγει ὁ ποιητής, ἀψηφοῦσι τὸν σίδηρον καὶ τὴν σκωρίαν τοῦ χρόνου.

Nec poterit ferrum aut edax abolere vetustas.

ΤΕΛΟΣ

ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΑΥΤΩΝ;

ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Τῶν σχέσεων τούτων ἐκάμαμεν λόγον εἰς προηγούμενα ἡμῶν ἄρθρα, ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ δύο πολιτισμοὶ ἔτεινον ἐπιτυχῶς νὰ συγχρωτισθῶσιν. Τῆς μετὰ τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ Ἑλληνισμὸν δὲ ταύτης ἀρμονίας ἐξοχος ἀντιπρόσωπος ἀνεδείχθη Φίλων ὁ Ἰουδαῖος μετὰ τὴν πληθιάδα τῶν Ἑβραίων ἐλληνιστῶν τῆς Ἀλεξανδρείας.

(2) Τὸ γεγονός ἀνέφερε μετὰ λεπτομερειῶν ὁ «Ταχυδρόμος Μοσταγανέμ.»

Ἄλλα καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἰσχυρὰ πολιτικὴ μερίς εἶχε πρόγραμμα τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀτυχῶς ἡ μερίς αὕτη ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐν ἐποχῇ μάστιχα καθ' ἣν τὰ ἦθη ἦσαν ἐκλελυμένα ἢ δὲ τῶν ἐθνικῶν λατρεῖα εἶχεν προβῆ μετὰ τὸν νὰ θεοποιήσῃ ἀνηθικοτάτους αὐτοκράτορας.

Εὐτυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἀπόπειρα ἐκείνη ἢ τοιοῦτοι κακοὶ αἰωνοὶ ἐγκαινισθησάντων ἐματαιώθη διὰ τῆς ἀνδρείας ἀντιστάσεως τῶν Μακκαβαίων εἰς οὓς οφείλεται ὁ θρίαμβος τοῦ Μονοθεϊσμοῦ. Ἄλλὰ τὰ γράμματα τὰ ἐλληνικὰ ἐκκλιεργοῦντο ἐν Παλαιστίνῃ· σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἐπιτυχέστερον συνεδιάθη καὶ αὐτὸς ὁ Μωσαϊκὸς πουριτανισμὸς μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου διὰ τῆς ἰδρύσεως γυμνασίων καὶ ἀμφιθεάτρων ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλὴμ. Ἄλλ' ὅπως ὑπῆρχον Ἰουδαῖοι ἐλληνιστῶν ὑπῆρχον καὶ Ἕλληνες φρονούντες τὰ τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπεῖρου καθὼς διαφαίνεται τοῦτο ἐξ αὐτῶν τῶν Εὐαγγελίων ὅπου παρίστανται ἔτι οἱ Ἰουδαῖοι ἔχοντες συναγωγὰς καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλαις ἐλληνικαῖς χώραις χαίροντες δὲ ἐπιρροὴν ἐν τῇ χώρᾳ. Γνωρίζομεν προσέτι ὅτι ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Πλάτωνος ἡ θρησκευτικὴ ἐξέλιξις εἶχε φθάσῃ μέχρι σημείου νὰ δεχθῶσι τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἐν τῷ συντηρητικωτάτῳ Ἀρείῳ Πάγῳ. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος νεώτερος πολιτισμὸς εἶναι ἄλλο τι εἰ μὴ προῖον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ ἐλληνικοῦ πνεύματος;

* *

Ἄλλ' οὐ μόνον σχέσεις πνευματικῆς ὑπῆρχον μετὰ τὸν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ πρακτικωτέρου εἶδους· σχέσεις ἐμπορικῆς, κοινωνικῆς καὶ προσέτι, τοῦθ' ὑπερ ὀλιγώτερον γνωστὸν εἰς τοὺς πολλοὺς, πολιτικῆς συμμαχίας. Διότι, πανταχοῦ τῆς γῆς, τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ μὴ ἀποτελούντων τῶν Ἰουδαίων ἀσθενῆ μειονότητα μετὰ τῶν ἐθνῶν, ἦτο ἄγνωστον τὸ γενναῖον ἀντισημιτικὸν συναίσθημα τῶν νῦν πεπολιτισμένων πλειονοτήτων. Τὰς σχέσεις ταύτας τὰς φιλικὰς τῶν δύο λαῶν ἀναφέρουσιν τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία καὶ ὁ Ἰώσηπος οὗ τὰ σπουδαῖα ἔργα πολὺ ὀλίγον γνωστὰ τοῖς πολλοῖς.

Ὁ Ἰώσηπος λοιπόν, ὁ ἀγγίλους καὶ λεπτολόγος ἱστορικός, ὁ ἀκμάσας κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ, περιέσωσεν ἡμῖν ἐν τῇ IB' βίβλῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας τὴν ἐπιστολὴν ἣν Ἄρειος ὁ τῶν Λακεδαιμόνων βασιλεὺς ἔπεμψε πρὸς Ὀνίαν τὸν Γ'. προωυιζόμενος φίλιαν μετὰ τῶν Ἰουδαίων. Ἐχει δὲ ἐν μεταφράσει ἡ ἐπιστολὴ ὡς ἐξῆς:

«Ἄρειος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς τῷ Ὀνίᾳ χαίρειν. Εὐρομεν ἐν τινι γραφῇ ἦτις

ἔτυχεν εἰς χεῖρας ἡμῶν ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἰσὶν οἱ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι » ἐκ τοῦ Ἀβραὰμ καταγόμενοι· εἶναι λοιπὸν » δικαίον ἀφοῦ Σεῖς εἰσθε ἡμέτεροι ἀδελφοὶ νὰ » ζητήσετε ἀπὸ ἡμᾶς ἐκ τινὸς ἔχετε ἀνάγκην, » ἡμεῖς δὲ θὰ πράξωμεν τὸ αὐτὸ καὶ τὰ ἰδικὰ » σας πράγματα θέλωμεν θεωρήσῃ ὡς ἴδια ἡμῶν » καὶ τὰ ἡμέτερα θέλομεν ἔχη κοινὰ μεθ' » ὑμῶν. »

Καὶ ἔνεκεν ἐσωτερικῶν περισπασμῶν δὲν φαίνεται νὰ ἀπήντησαν δι' ἐπιστολῆς ἀμέσως οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ, πολλῶ δὲ ὕστερον Ἰωνάθαν ὁ Μακκαβαῖος ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει ὧν μετὰ τῶν Συρίων ἔπεμψεν πρέσβεις εἰς Σπάρτην ἵνα ὑπομνήσωσι τὴν ἀρχαίαν φιλίαν καὶ **δουγγένειαν** γράψας δι' ἐπιστολῆς τὰ ἐξῆς ἅτινα μεταφράζομεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου κειμένου· « Ἰωνάθαν ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοινὸν τῶν Ἰουδαίων, τοῖς ἐφόροις, τῇ γερουσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ » τῶν Λακεδαιμονίων, τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν, » χαίρειν. Ἐὰν ἔχετε καλῶς καὶ τὰ πράγματα » ὑμῶν καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἰδιαίτερα χωροῦσι » κατ' εὐχὴν, οὕτως ἔχετε ὅπως ἐπιθυμοῦμεν » καὶ ἡμεῖς, καλῶς εἴμεθα· κατὰ τοὺς προηγουμένους χρόνους κομισθείσης ἐπιστολῆς (ἣς » κἀτάωθι στέλλομεν ὑμῖν ἀντίγραφον) πρὸς » Ὀνίαν τὸν ἡμέτερον Ἀρχιερέα ὑπὸ τοῦ ὑμετέρου βασιλέως Ἀρείου, διὰ τοῦ Δημοτέλους » περὶ τῆς μετὰ τῶν ἡμῶν συγγενείας, τὴν μὲν » ἐπιστολὴν προθύμως ἐδέχθημεν καὶ πρὸς τὸν » Δημοτέλη καὶ Ἀρειὸν ἐφάνημεν εὐνοϊκοί, μὴ » λαβόντες ὅμως ἀνάγκην τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως ὡς πεπεισμένοι ἤδη περὶ τούτου ἐκ » τῶν ἱερῶν ἡμῶν βιβλίων· καὶ δὲν ἠθελήσαμεν » νὰ ἀκώμεν ἡμεῖς πρῶτον τὴν τοιαύτην ἀναγνώρισιν ἵνα μὴ φανῶμεν προαρπάζοντες τὴν » ὑφ' ὑμῶν διδομένην ἡμῖν τιμὴν· ἂν δὲ καὶ » πολὺς χρόνος παρήλθεν ἀφ' ὅτε ὑπεμνήσατε » ἡμῖν τὴν συγγένειαν, κατὰ τὰς ἱερὰς καὶ » ἐπισήμους ἡμέρας ὅταν προσφέρωμεν εἰς τὸν » Θεὸν θυσίας παρκαλοῦμεν αὐτὸν καὶ ὑπερ » τῆς ὑμετέρας σωτηρίας καὶ νίκης· ἐν ᾧ δὲ » διετελοῦμεν εἰς πολέμους πολλοὺς ἔνεκεν τῆς » τῶν γειτόνων πλεονεξίας, δὲν ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ἐνοχλῶμεν οὔτε ὑμᾶς οὔτε ἄλλους » ἐκ τῶν φίλων μας, καταβαλόντες δὲ ἤδη τοὺς » ἐχθροὺς μας, ἐν ᾧ πέμπομεν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους Νουμήνιον τὸν Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρον τὸν Ἰάσωνος ἐκ τῶν διαπρεπόντων » μελῶν τῆς ὑμετέρας γερουσίας, ἐδώσαμεν » αὐτοῖς ἐπιστολὰς καὶ πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἀνανεώσωσι τὴν πρὸς ὑμᾶς φιλίαν· καλῶς λοιπὸν θὰ » πράξητε ἐὰν καὶ σεῖς γράψητε πρὸς ἡμᾶς δι' οὗ, τι ἐπιθυμεῖτε καὶ θέλετε εὐρῆ ἡμᾶς προθυμοτάτους. »

Καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, προσθέτει ὁ ἱστορικός, ἐδέχθησαν φιλοφρόνως τοὺς πρέσβεις καὶ ἐξέ-

δωκαν ψήφισμα περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἰώσηπος. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ἐνέχει ἡ ἱστορία, καθότι τοῦ πολεμικοῦ ἔθνους τῶν Ἑβραίων ἔσχον κατὰ καιροὺς τὴν συμμαχίαν πλείστοι λαοὶ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ Ῥωμαῖοι· αὐτὸς δὲ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν αὐτῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τύρου. Ὅπερ ὅπως φαίνεται παράδοξον εἶναι αἱ περὶ ἐθνολογίας ἰδέαι Σπαρτιατῶν τε καὶ Ἑβραίων. Αἱ ἰδέαι αὗται ἀνατρέπουσιν, ἄρδην ὅλας τὰς γνωστὰς θεωρίας τῶν ἐθνολόγων.

Τῷ ὄντι, ἐὰν οἱ Ἑβραῖοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν σημιτικὴν φυλὴν, οἱ δὲ Σπαρτιαταὶ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἀρίαν, ποῦ ἡ συγγένεια αὐτῶν; Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ σημεῖρι ἡ ἐπιστήμη καταρρίπτει τὸ μεσότειχον τὸ χωρίζον τὸν σημιτικὸν ἀπὸ τὸν Ἀριανὸν κόσμον ἀνάγουσα ἀμφοτέρους τούτους εἰς τὴν μεγάλην καυκασίαν οἰκογένειαν ἣς ἀμφοτέραι αἱ φυλαὶ ἢ τε σημιτικὴ καὶ ἡ ἀρία—κατέχουσι τὰ γενικώτερα χαρακτηριστικὰ σωματικὰ τε καὶ ψυχικὰ καὶ τὴν κοινὴν ἔστω καὶ παμπάλαιοτέραν πηγὴν τῆς γλώσσης· ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι εἰς ταύτην γενικὴν καταγωγὴν ἀπέβλεπον οἱ Σπαρτιαταὶ ἀλλὰ πλησιεστέραν ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ διακηρύττουσι ρητῶς διὰ τῶν λέξεων «ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ Ἀβραὰμ». Προσετρέξαμεν πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἣν φαίνεται ἐννοῶν ὁ Ἰωνάθαν διὰ τῆς φράσεως αἰερῶν βιβλίων». Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σὴμ ἐν τῷ περιφύμῳ Πίνακι τῶν ἐθνῶν δὲν εὐρομεν ἢ τὸ ὄνομα ΠΕΛΕΓ ὅπερ θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ διὰ ΠΕΛΑΣΓΟΣ. Ἄλλ' οἱ Πελασγοὶ δὲν ἀνήκουν εἰς Ἰαπετικὴν ὁμοσημίαν; Ἐξ ἄλλου πρῶτον κατοικοῦ τῆς Λακεδαιμόνος ἀναφέρονται οἱ Λέλεγες ἐκ τῆς Καρίας ἐλθόντες καὶ τὴν χώραν κατοικήσαντες πρὸ τῶν Πελασγῶν. Ποίας ἀκριβῶς φυλῆς ἦσαν οἱ παμπάλαιοι οὗτοι κάτοικοι οἱ μετὰ τῶν Πελασγῶν συγχωνευθέντες καὶ εἶτα μετὰ τῶν Δωριέων; Ὅπως δὲ δὲν φαίνεται πιθανόν νὰ εἶχον κατὰ νῦν οἱ τε Σπαρτιαταὶ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ἄρειος τοὺς μυθολογουμένους ἐκείνους κατοίκους ἀφ' οὗ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῶν Ἡρακλειδῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκαυχῶντο ὅτι εἶλκον τὸ γένος ἐκ τοῦ Ἡρακλέους.

Καὶ ἀκριβῶς προστρέξαντες εἰς τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν Ἰώσηπον εὐρομεν ἐν τῇ Α' βίβλῳ τῆς Ἀρχαιολογίας παρ. 15 τὰ ἐξῆς «... γήμνατά τε τὴν ΑΦΡΑ (υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ) θυγατέρα Ἡρακλέα γεννήσασιν υἱὸν ἐξ αὐτῆς Δίδωρον...» Καὶ ναὶ μὲν, προσθέτει ὁ Ἰώσηπος, ὅτι ἐκ τοῦ Διδώρου τοῦ υἱοῦ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀβραμιαίου Ἀφρα καὶ τοῦ Ἡρα-

κλέους ἐγεννήθη ὁ Σοφὸν ἐξ οὗ οἱ βάρβαροι Σόφκας, ἀλλ' ἴσως οἱ Σπικριάτσι ὑπέθετον ὅτι ὁ Δίδωρος ἔσχε ἄλλους υἱοὺς ἢ ἀδελφοὺς ἐξ ὧν κατήγοντο αὐτοὶ οὗτοι. Ταῦτα πάντα ἀνεφάρμεν οὐχὶ ὡς θετικὴν γενεαλογικὴν πληροφορίαν ἀλλὰ πειρώμενοι μόνον νὰ ἀνεύρωμεν ποίκα ἐν τῇ σκέψει Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἑβραίων ὑπῆρξε ἡ πηγὴ τῆς περὶ κοινῆς καταγωγῆς δοξασίας των.

Ἄλλως τε καὶ ἐν ἀπλῇ γνώμῃ εἶναι ἡ ἐθνολογικὴ θεωρία περὶ ἧς ἐφκίνοντο συμφωνοῦντες οἱ δύο λαοὶ, ἡ πρεσβεία τῶν Σπικριάτσι ἐνέχει ὑψηλότερον τι διδασκαλικὸν συμφωνοῦν μὲ τὰς σήμερον ἐπιστημονικὰς θεωρίας τὰς ἀνατρεπούσας ἀρδην τὰς περὶ τοιαύτης καταγωγῆς τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ λαοῦ. Τῷ ὄντι ἐν οἱ Σπικριάτσι διεβλεπον ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς φυλετικὰς καὶ πνευματικὰς ἐκείνας πασιφανεῖς δῆθεν διαφορὰς ἀνακκλύπτει τὴν σήμερον εἰς αὐτοὺς ὁ ἀντιστημιτικός φάκος δὲν ἤθελεν στέρξει, δὲν λέγομεν, νὰ συμπαρήσῃ, ἀλλὰ νὰ καλέσῃ τοὺς Ἰουδαίους συγγενεῖς των. Ὅπως εἰρήσῃ δὲ καὶ τοῦτο ἐν πικρῷ οἱ τοῦ Μεσαιῶνος ἱαπόται δὲν θὰ ἐπέβηλλον πρὸς διάκρισιν τοῖς Ἑβραίοις διακριτικὰ σημεῖα, ἐν οὗτοι ὡς διετείνοντο, διέφερον καὶ κατὰ τὴν μορφήν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων!

Ἄλλ' ἀρκετὰ περὶ Σπικριάτσι.

Ἄς ἔλθωμεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Βεβχίως κοινωνικὴ καὶ ἐμπορικὴ σχέσεις συνεχέστερα ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν Ἑβραίων καὶ Ἀθηναίων διὰ τὸ μᾶλλον γεινιάζον τῶν δύο χωρῶν. Περὶ τούτου ὡς εἴπομεν ἐν προομιῶν μᾶς πληροφοροῦσι καὶ τὰ τῶν Ραββίνων βιβλία. Ἀλλὰ σήμερον θέλομεν κάμη μνεῖαν τῶν κυριωτέρων περικοπῶν τὸ εἰς τιμὴν τοῦ Ἰουδαίου ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων ὑπερπεριέσπεν ἡμῖν ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ ΙΔ' βιβλίῳ τῆς Ἀρχαιολογίας. Τὸ ψήφισμα ἐγένετο πρὸς ἀμοιβὴν τῶν περιποιήσεων τοῦ Ἰουδαίου πρὸς τὸν Δῆμον καὶ τοὺς ἰδιώτας Ἀθηναίους περιποιήσεις αἵτινες ἂν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὑπῆρχαν ἴσως ὅλως ἐξαιρετικαὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πολίτας, ὑπῆρχαν ὅμως πάντοτε κινῶν ἀπράβητος τῆς πρὸς τοὺς ξένους πολιτικῆς τῶν Ἑβραίων τῶν παρδεχομένων ὡς νόμον θεόπνευστον τὸ «Νόμος εἰς καὶ δικαιοσύνη μίκα ὑμῖν καὶ τῷ ξένῳ τῷ διαμένοντι ἐν ὑμῖν» (Ἀριθ. κ. 16)

Ἰδοὺ τὸ ψήφισμα «... ἐπειδὴ Ἰουδαίου ὁ Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς καὶ Ἐθναρχῆς τῶν Ἰουδαίων εὐνοεῖ καὶ ἐν γένει τὸν Δῆμον καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν πολιτῶν παντὶ τρόπῳ περιποιούμενος αὐτοὺς καὶ ὑποδέχεται φιλοφρόνως τοὺς πρὸς αὐτὸν προσερχομένους Ἀθηναίους, εἴτε ὡς πρέσβεις, εἴτε δι' ἰδίᾳ αὐτῶν ὑποθέσεις καὶ προπέμπει λαμβάνων πρόνοιαν περὶ

τῆς ἀσφαλοῦς αὐτῶν ἐπανόδου (περὶ ὧν πάντων ἐλάβομεν καὶ κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον μάρτυρας) ἀποφασίζομεν σήμερον, τῇ εἰσηγήσει Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου Σουινέως τοῦ ὑπομνήσαντος εἰς τὸν Δῆμον τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, τοῦ προδιατεθειμένου εἶτι νὰ πράττῃ εἰς ἡμᾶς πᾶν ὅ,τι δύναται ἀγαθόν, νὰ τιμήσωμεν τὸν ἀνδρὰ διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Νόμου παρεχομένου ἀριστείου, διὰ χρυσοῦ δηλαδὴ στεφάνου καὶ νὰ στήσωμεν χαλκὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ τεμένει (Ναῶ) τοῦ λαοῦ καὶ τῶν Χαρίτων, νὰ δικηρυχθῇ δὲ ἡ ἀπονομὴ τοῦ Στεφάνου ἐν τῷ Θεάτρῳ κατὰ τὰ Διονύσια καὶ τὴν πράσασιν τῶν νέων τριχῶν καὶ κατὰ τὰ Πανθηναίικα καὶ τὰ Ἐλευθίνια καὶ κατὰ τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας... ἐκλεχθῶσι δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἀπάντων τῶν Ἀθηναίων ὅπως κομίσωσι αὐτῷ τὸ ψήφισμα κτλ....»

Καὶ περὶ μὲν τὸν Ἰουδαίου δὲν συμφωνοῦσι οἱ ἱστορικοὶ. Ἦτο Ἰουδαίου ὁ πρῶτος ὁ ἀκμάσας κατὰ τὸ 35 π. χ. ἢ ὁ ὁμώνυμος Ἐθναρχῆς ὁ τὸ 70 π. χ. ἀκμάσας; Τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ γνώμῃ συνετάχθη ἐν ἀρθρῷ ἐσχάτως δημοσιευθέντι ἐν «Revue des études Juives» τῶν Παρισίων ὁ διαπρεπὴς ἐλληνιστῆς κ. Θεόδωρος Reinach.

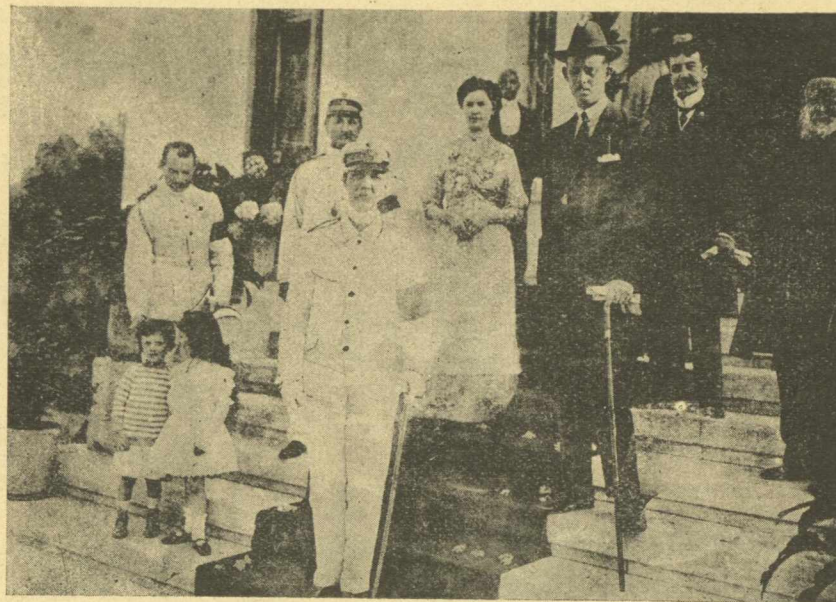
Δεχόμενοι προθύμως πᾶσαν ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν μᾶς ἀνακοίνωσιν πρὸς διασάφισιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης σελίδος τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων τε καὶ Ἑβραίων ἐγκαρδίων σχέσεων, ἀναδημοσιεύομεν ἐκ τοῦ Ἰσρ. Χρονογράφου Δεκεμβρ. 1899 τὰ σύντομα ταῦτα ἀγνωστα μόνον τοῖς πολλοῖς.

M. X.

Ἡ Ἑβραϊκὴ Κοινότης Θεσσαλονίκης

Οἱ Ἑβραῖοι Θεσσαλονίκης δὲν εἶναι νεήλυδες, καθὼς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ. Εὐρίσκοντο Ἑβραῖοι ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸ Χριστοῦ. Ἐκ τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων εἶναι φανερόν ὅτι ὑπῆρχεν Ἑβραϊκὴ Κοινότης ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τὸ ὅτι δὲ Θεσσαλονικεῖς ἐδέχθησαν τὴν εἰς Ἰερουσαλὴμ διδασκαλίαν ἀποδείκνυει ὁ ἐβραϊσμός καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἔχαιρον συμπαιδείας καὶ ἐκτιμήσεως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον.

Ἐγγράφα πιστοποιοῦντα τὴν λειτουργίαν ἐκεῖ Ἑβραϊκῆς Κοινότητος ἀνάγονται εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης Σταυροφορίας. Εἶναι μίκα ἐπιστολὴ εὐρεθεῖσα εἰς τὸν Γενεσιὰ τοῦ Καΐρου (τόπος ὅπου φυλάττονται ἄχρηστα βιβλία Ἑβραϊκὰ) ἡ ἐπιστολὴ ἐστέλλετο ἀπὸ τὴν Τσίπολιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀναφέρει ὅτι ἡ Κοινότης Θεσσαλονίκης ἀπηλλάγη τῆς πληρωμῆς φόρων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΑΝΔΡΕΑΣ

Μετά τῆς οικογενεῖας Κωὲν ἐκ Τριγκάλων ὅπου ἡ Α. Μ. ἐφιλοξενήθη κατὰ τὸ Θέρος.

Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου ἀναμφιβόλως διὰ τὴν προαγωγήν τοῦ ἐμπορίου.

Περὶ τὸ 1170 ἐπεσκέφθη τὴν Θεσσαλονίκην ὁ διάσημος περιηγητὴς Βενιαμὴν ὁ ἐκ Τουδέλης, ὁ ὁποῖος εὗρεν ἐν αὐτῇ 500 Ἑβραίους πολὺ ὀλιγωτέρους δηλαδὴ τῶν ἐν Θήβαις Ἑβραίων, ὅπου κατὰ τὸν ἴδιον Βενιαμὴν εὐρίσκοντο 2000. Καθὼς οἱ τῶν Θηβῶν καὶ οἱ Θεσσαλονικεῖς Ἑβραῖοι ἦσαν Ἑλληνοφώνοι χαίροντες ἐπιτορικὴν τινὰ αὐτόνομον διοίκησιν τῆς Κοινότητός των ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Ἐφόρου τὸν ὁποῖον διόριζεν τὸ Κράτος. Κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην καὶ δεκάτην τετάρτην ἐκκτονταετηρίδα μετηνάστευσαν εἰς Θεσσαλονίκην Ἑβραῖοι ἐκ Γερμανίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας εὐρίσκοντες μεγαλειτέραν προστασίαν καὶ εὐημερίαν πρὸς εἰς τὰς προτέρας πατρίδας των. Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι αὐτὴ ἡ εὐνοία τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ἀπέβλεπε εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς Θεσσαλονίκης ὡς σπουδαίου ἐμπορικοῦ λιμένος. Ὅτε ὁ Ἀμουράτ κατέκτησε τὴν Θεσσαλονίκην τὸ 1430 ἡ θέσις τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν ὑπέστη μείωσιν, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ ἐβραϊκοῦ δόγματος ἐτέθη ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μὲ τὸν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ εὐημερία τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξηκολούθει προαγομένη ὑπάρχει ἐπιστολὴ τοῦ Ἰσαὰκ Σαρφηνὴ πρὸς τοὺς Ἑβραίους Γερμανίας συμβουλεύουσα αὐτοὺς νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς Θεσσαλονίκην. Προσῆλθον δὲ ὄντως τὸσον ἀθροῖο ὥστε ὁ Βενιαμὴν Ἀλεβὴν ἐκ Νουριμβέργης

συνέταξε δι' αὐτοὺς ἴδιον λειτουργικόν. Ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῶν Ἑβραίων Θεσσαλονίκης ὑπῆρξεν ὁ δέκατος ἕκτος, ἐπὶ Βαγιαζίτ τοῦ Β'. Τότε προσῆλθον εἰς Θεσσαλονίκην πολυπληθεῖς Ἑβραῖοι ἐξόριστοι ἐξ Ἰσπανίας, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν ἰσχυρὰν ὄθησιν εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν τῆς Κοινότητος. Τούτους ἠκολούθησαν ἀργότερα ἐπίσης πολυπληθεῖς ἐκ Πορτογαλλίας καὶ Ἰσπανίας Μαρανοὶ (Ἑβραῖοι φαινομενικῶς ἀσπασθέντες τὸν καθολικισμόν) ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐβραϊκὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ πλοῦτος καὶ τοῦ πνεύματος. Ἡ εὐημερία τῆς πόλεως ἠύξησεν καταπληκτικῶς. Εἶναι δὲ ἱστορικοὶ οἱ λόγοι τοῦ Βαγιαζίτ ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἐξορίαν τῶν Ἑβραίων ἐξ Ἰσπανίας. Λέγουσιν ὅτι ὁ Φερδινάνδος εἶναι φρόνιμος βασιλεὺς μήπως διότι πτωχαίνει τὸ κράτος του καὶ πλουταίνει τὸ ἰδικόν μου; Τὸ πόσον δὲ δίκαιον εἶχεν ὁ Βαγιαζίτ ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι καθ' ἡν **στιγμὴν** χαράττομεν τὰς γαμμάς ταύτας ἡ Ἰσπανία καὶ Πορτογαλλία δι' ἐπιτροπῶν καὶ νομοθετημάτων καὶ συγγραμμάτων πειρῶνται νὰ ἐπικρατήσωσιν μετὰ 400 ἔτη τοὺς Ἑβραίους εἰς Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλίαν ἀποδίδουσαι τὴν ἕκτοτε παρακμὴν τῶν δύο χωρῶν δικαίως εἰς τὸν διωγμὸν τῶν Ἑβραίων.

Ἐπικρατούμενοι εἰς τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, βλέπομεν ἐν Θεσσαλονίκῃ πολλὰς ἀνωτέρως ἐβραϊκὰς σχολὰς, τοιαύτης περιωπῆς ὥστε ὁ μέγας Δὸν Ἰσαὰκ Ἀραβανίλ συγγραφεὺς

χρηματίσας ύπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Παρτογαλλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ ἔστειλεν ἐκεῖ πρὸς τελειοποίησιν τὸν υἱὸν τοῦ Σχμουήλ.

Ἐπιπλέον ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἄλλαι λόγου ἑβραϊκῆ βιβλιοθήκαι, ὧν τὴν μίαν εἶχεν ἰδρύσῃ ὁ Ἰεουδάς Μπενβενίστε, υἱὸς ἐνὸς πρώην ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἐκ τῆς διαφόρου καταγωγῆς, ἰδρύθησαν πολλὰ συναγωγὰ μετ' ἰδιαιτέρου λειτουργικόν, ἤθη καὶ ἔθιμα. Ἀρχαιότερα εἶναι ἡ Συναγωγή τῶν Γραικῶν καὶ τῶν αὐτοχθόνων οὕτως εἰπεῖν Ἑβραίων.

Ἡ ἀκμὴ ἡ πνευματικὴ τῶν Ἑβραίων Θεσσαλονικῆς λήγει κατὰ τὰ μέσα τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἀποδίδεται εἰς τὸ γέννημα τοῦ ψευδομεσσίας Σαμπαταὶ Σεβή, τοῦ ὁποῦ οἱ ὄπαδοι ἐπιζῶντες μέχρι σήμερον, εἶναι γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δομμέδες, Πῶς τὸ κίνημα τοῦτο ἐπέφερε τὴν παρακμὴν τῶν σπουδῶν δὲν εἶναι σαφές. Ὁρθότερον εἶναι νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι οἱ ἐξ Ἰσπανίας ἐλθόντες Ἑβραῖοι ἔφερον τσαῦτα πνευματικὰ ἐφόδια, ὥστε ὑπῆρξαν ἀρκετὰ νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ πλέον ἑκατονταετηρίδος τὴν πνευματικὴν ὄθησιν. Ἐπὶ τοῦ πνευματικῶς καταθλίβοντος καθεστῶτος τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως δὲν ἦτο δυνατόν διαρκῆς ἀκμὴ. Μήπως καὶ αἱ ἄλλαι ἐθνότητες ἠδυνήθησαν νὰ παράγουν τι ἐξοχὸν πνευματικῶς ἐν Τουρίᾳ. Ἡ πνευματικὴ γονιμότης ἀπαιτεῖ ἔδαφος κατάλληλον, ὅπου ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου νὰ εἶναι σεβαστή.

Τὸ πολὺ δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἐπὶ τῶν πρώτων Σουλτάνων, τῶν ἀκολουθούντων τὸ πνεῦμα τοῦ κατακτητοῦ αἱ ἐθνότητες ἔχαιρον μεγαλειότερα ἐλευθερία, τῶν ὁποίων βαθμῆδόν καὶ κατ' ὀλίγον ἠλάττωσαν οἱ μεταγενέστεροι δυνάσται δώσαντες ἕκτοτε νύξιν εἰς τὴν παρακμὴν τῆς Τουρίᾳς.

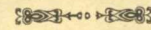
Ἀπὸ τὸ 1873 διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐν Θεσσαλονίκῃ τῶν Σχολείων τοῦ Παγκοσμίου Ἰσραηλιτικοῦ Συνδέσμου νέα ἐποχὴ προόδου ἀνέτειλεν εἰς τὴν Κοινότητα, ἐποχὴ ἡ ὁποία παρατεινομένη ἀκόμη ἐπὶ τινὰ καιρὸν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἐλληνικῶν νόμων, θέλει ἀναντιρρήτως προάγει τὴν Κοινότητα εἰς τὴν πάλαι ποτὲ ἀκμὴν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Ἐκ τῶν μικρῶν τούτων σημειώσεων ἐξάγεται τὸ σπουδαῖον συμπέρασμα διδακτικὸν καὶ διὰ τοὺς Ἑβραίους καὶ διὰ τοὺς Ἑλληνας Θεσσαλονικῆς.

Ὅτι ὁ ἑβραϊκὸς συνοικισμὸς εἰς τὴν μακεδονικὴν μεγαλοῦπολιν χρονολογεῖται ἀπὸ τὴν π. Χ. ἐποχὴν, ὅτι ἔτυχον προνόμια καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὅτι ἕκτοτε συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀκμὴν τοῦ τόπου. Ἡ δὲ Τουρκία συνέχισε ὑφισταμένην εὐτυχῆ κατάστασιν. Ἄρα οὔτε οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι πρέπει νὰ θεωρῶσι

τοὺς Ἑβραίους νεήλυδας, ἐπωφελήθοντας μόνον ξένης πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου προστασίας, οὔτε ὅτι οἱ Ἑβραῖοι τὰ πάντα ὀφείλουσιν εἰς τὴν τουρκικὴν κατοχὴν. Ἀπεναντίας μάλιστα δὲ αὐτὴ συνετέλεσεν εἰς μείωσιν τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς τῶν ἐνδόξων προγόνων τῶν, τῶν τε αὐτοχθόνων καὶ τῶν ἐξ Ἰσπανίας.

X.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Ἡ Ἑβραϊκὴ Κοινότης Κερκύρας ἐπὶ Βενετοκρατίας.

Ἡ ἑβραϊκὴ κοινότης τῆς Κερκύρας εἶναι τὴν σήμερον ἔτι ἡ σπουδαιότερη τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἰσραηλιτικῶν κοινοτήτων. Ἀπολύτως δ' ἡ σημασία αὐτῆς εἶναι μεγάλη ἀφ' οὗ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1907 ἐπὶ 29,135 κατοίκων τοῦ δήμου Κερκυραίων 2,175 ἦσαν Ἰσραηλιταί. Οὗτοι ἀναλογοῦσι ἀσφαλῶς εἰς πλέον ἢ τὸ δέκατον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως Κερκύρας ἐν ἧ εἶναι σχεδὸν ἅπαντες συνοικισμένοι. Εἶναι ὅθεν φυσικὸν ἡ σπουδαία αὕτη κοινότης νὰ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν δύο κορυφαίων Κερκυραίων ἱστορικῶν τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου καὶ τοῦ Ἰωάννου Ρωμανοῦ, ὧν ὁ δεύτερος καὶ σοφωτάτην μονογραφίαν ἐπὶ τοῦ θέματος ἔγραψε (βλ. Ἡ Ἑβραϊκὴ Κοινότης τῆς Κερκύρας, «Ἐστία», 1891, τόμ. α' σελ. 369, 384, 401).

Ἡ σύμψηξις τῆς Ἑβραϊκῆς Κοινότητος Κερκύρας ἐγένετο μεταξὺ τῶν μέσων τοῦ 16' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17' αἰῶνος. Πράγματι ὁ περίφημος ἰσπανὸς Ραββῖνος Βενιαμὴν Τουδέλας ἐπισκεφθεὶς τὴν Κέρκυραν τῷ 1147 δὲν εὔρε ἢ μόνον ἓνα Ἰσραηλίτην ὅστις ἐπηγγέλλετο τὸν βαφέα καὶ ὠνομάζετο Ἰωσήφ (Πρβ. ἐν τῇ Ἀγγλικῇ μεταφράσει τοῦ Asher Λονδίνον 1840. τομ. Α' σ. 45. Τὰ περὶ Ἑλλάδος τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τοῦ Βενιαμὴν μετέφρασεν ἑλληνιστὶ ὁ κ. Λάζαρος Βελέλης ἐν τῇ Τεργεσταίᾳ «Ἡμέρα»). Τὸναντίον διάφορα προνομικὰ ἔγγραφα τοῦ 1324, 1365, 1370 κτλ.) ἄτινα μετὰ προσοχῆς συνέλεξεν ὁ Μουστοξύδης (βλ. Ἑλληνομνημονα σελ. 486, Del le Cose Corciresi σελ. 445 καὶ 447) δεικνύουσι ὅτι πολυάριθμοι ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ἐν τῇ νήσῳ τῶν Φαιάκων Ἰουδαῖοι. Διὰ τοῦτο δέον τις νὰ συμπεράνη ὅτι ἡ ἀποικίσις ἐγένετο κατὰ τὰς μεσολαβησάσας δεκαετίαις.

Τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐν λόγῳ κοινότητος

ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας τῆς Βενετοκρατίας δεικνύει ἡ συμπερίληψις, εἰς τὴν ἐξαμελῆ Κερκυρικὴν πρεσβείαν τὴν σταλείσαν ἐν Βενετίᾳ, ἐνὸς Ἰουδαίου τοῦ Δαβὶδ δὲ Σέμου (τῆς ὑφισταμένης εἰσέτι οἰκογενείας) ὡς καὶ τὸ θέσπισμα τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου (22 Ἰανουαρίου 1387) ὅπερ πκρέχει εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἰσοπολιτεῖαν, ἰσότητα φορολογικὴν, καὶ ἐγγυήσεις κατὰ καταναγκαστικὸν δανείου.

Καὶ πᾶσαι μὲν αἱ ἐγγυήσεις αὗται δὲν ἐτηρήθησαν θρησκευτικῶς ὅπως οὔτε τ' ἀρχαιότερα προνομικὰ γράμματα τῶν Φράγκων, δεικνύουσιν ὅμως τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν ἣν εἶχεν ἡ Βενετία περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς Ἑβραϊκῆς κοινότητος. Τὴν χρησιμότητα ταύτην (ἰδίως ἐμπορικὴν ἐννοεῖται) ἠύξησαν ἀθρόαι μεταναστεύσεις Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων τότε ἐξ Ἀπουλίας (1540). Διὰ τοῦτο δ' ἡ Σύγκλητος δὲν περιέλαβε τοὺς Ἑβραίους τῆς Κερκύρας εἰς τὸ θέσπισμα (1571) διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπέπεμψε τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκ τῶν Βενετικῶν κτήσεων ὅπως διατρυνώσῃ τὴν πρὸς τὸν Ὑψίστον εὐγνωμοσύνην τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς Ναυπάκτου.

Ἐπίσης μόνον τῷ 1622, ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπίμονον ἀπίτησιν τῶν φιλοχριστιανῶν (ὡς γράφει ὁ Ρωμανὸς) Κερκυραίων, τῶν αἰτούντων δι' ἐπανειλημμένων πρεσβειῶν ὅπως οἱ δυστυχεῖς Ἰσραηλιταὶ ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς ghetto καὶ στερηθῶσιν τοῦ δικαίωματος τοῦ κατέχειν ἄλλην ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐν ἧ κτώκουν. Γενικῶς δ' οἱ Βενετοὶ προτεπάθουν νὰ ἐξκσφλιθῇ ἡ τάξις κατὰ τὰς ἐκάστοτε γεννωμέναις ἀντισημιτικῆς ταρχαίας. Πίστον δ' εἶχον δίκαιον (ἔστω καὶ μόνον ἀπὸ τῆς στενῆς ἐμπορικῆς ἀπόψεως) μαρτυροῦν αἱ οἰκονομικαὶ ζημίαι ἃς ὑπέστη ἡ Κέρκυρα συνεπεῖχ τῶν ταρχῶν τοῦ 1891 καὶ τῆς ἐπικαλουθεισάσας μεταναστεύσεως τῶν σπουδαιότερων Ἰσραηλιτικῶν οἴκων.

Περὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κερκύρας, ἐπὶ Βενετοκρατίας εἶχομεν τὰς ἐξῆς πληροφορίες: 1) Ἐκθεσις βαβίλου Κερκύρας Α. Φίσιμκη (1558) 600 Ἑβραῖοι. 2) Μαρτυρία Μαρμαρᾶ (Ἱστορία Κερκύρας α' ἔκδ. Ἰταλιττί, σελ. 437) 500 εὐποροὶ Ἑβραῖοι οἰκοὶ (τῷ 1663; 3) Ἀπογραφὴ Γριμάνη (1760) 1171 Ἑβραῖοι.

Εἰς τὰς πληροφορίες ταύτας εἶμαι εἰς θέσιν νὰ προσθέτω τὴν ἐξῆς ἀνέκδοτον.

Τῇ 25 Ἀπριλίου 1781 ἐγένετο ἀπογραφὴ ἐν Κερκύρῃ ἧς τ' ἀποτελέσματτα δὲν ἐδημοσιεύθησαν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλὰ σώζονται συνοδευόμενα μάλιστα ὑπ' ἰκανῶν ἀπογραφικῶν δελτίων ἐν τῷ ἀρχεῖῳ Κερκύρας, ἔθῃ τ' ἀνεῦρον τυχαίως πρὸ ὀλίγων μνηῶν.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπάρχει καὶ πῖναξ ὑπογεγραμμένος ὑπὸ τῶν συνδικῶν τῆς Ἑβραϊκῆς

Κοινοτήτος Ἀβραῦν Gaou, Sabatai Mauro, καὶ Ἰωσήφ δὲ Sabatai de Semo καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῆς B. de Mordo.

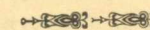
Ὁ πῖναξ καταστρωμένος κατὰ τὸ πρότυπον τῶν Βενετικῶν, περιλαμβάνων δηλαδὴ ἐκτὸς τῶν ἀτόμων διηρημένων κατὰ φύλλα καὶ ἡλικίας τὰ ὅπλα καὶ τὰ δοχεῖα τοῦ ἐλαίου, ἔχει ὡς ἐξῆς:

	Πόλις	Παλαιὸν φρούριον
Οἰκογένειαι	172	1
Ἀρβενες μέχρι 16 ἐτῶν	181	1
» ἀπὸ 16—60..	331	3
» ἄνω τῶν 60...	54	1
Γυναῖκες ἄγαμοι	277	2
» ἔγγαμοι	293	1
Πίλλαι (Δοχεῖα) ἐλαίου χωρητικότητος.	71,363 ξεστῶν	8.200
Τουφέκια καὶ τρομπόνα	7	
Πιστόλια	46	2
Σπάθαι καὶ Χαντζάρια.	18	1
Κτήνη	0	
Μύλοι σιτηρῶν.	1	
Ἐλαιοτριβεῖα	3	

Ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐμπορικοῦ, φιλειρηνικοῦ καὶ καθαρῶς ἀστικοῦ χαρακτῆρος τῆς κοινότητος εἶναι ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἐλαιοδοχείων, ὁ μικρὸς τῶν ὅπλων καὶ ἡ παντελής ἔλλειψις κτηνῶν. Συνοψιζόμενος δ' ὁ ἄνω πῖναξ δίδει:

Οἰκογενείαι	Σύνολον Ψυχῶν	Ἄνδρας	Γυναῖκας
173	1,084	561	523

ΑΝΔΡ. ΜΙΧ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

Ἰσραηλιταὶ κατοικοῦσιν τὴν Χαλκίδα κατὰ μαρτυρικὰς ἐπιτυμβίους ἀποδείξεις ἀπὸ 1200 ἐτῶν. Μνημεῖα ἐκτισμένα καὶ σωζόμενα ἤδη ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῶν ὁποίων τὰς ἐπιτυμβίους πλάκας ἀφῆρουν κατὰ καιροὺς διάφοροι ἐκ τοῦ νεκροταφείου μὴ τοιχογραφισμένου μέχρι τοῦ 1897 δαπάναις Φερδινάνδου Ρότσιλδ, μαρτυροῦσιν τὴν διαμονὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Χαλκίδι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, μία δὲ ἐνυπόγραφος πλῆξ φέρουσα χρονολογίαν 1200 ἐτῶν πρὸ τεσσαρκοκονταετίας ἐστάλη πρὸς τὴν οἰκογένειαν Ρότσιλδ ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἰσραηλιτικῆς Κοινοτήτος πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς διαμονῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Χαλκίδι ζητηθεισῶν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Ρότσιλδ πληροφοριῶν. Πλῆξ μαρμαρινὴ εὑρεθεῖσα κατὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ Ἑνετικοῦ φρουρίου Χαλκίδος κατὰ τὸ 1890 ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς Πόλεως τοῦ Φρουρίου (Κάτω Πύλη) ἔφερε χρονολογίαν 5086 Ἰσραηλ. ἐτῶν (τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀριθμούντων σήμερον 5672 ἀπὸ κτίσεως Κόσμου) ἧτοι 584 ἐτῶν σωζωμένη

δὲ ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Μουσεῖῳ Χαλκίδος καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει τὸ σύγγραμμά «Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι» πανομοιότυπον τῆς ὁποίας εἰκόνα δημοσιεύει τὸ ἀνωτέρω ἔργον. Τῆς πλάκῃς αὐτῆς ἀντίγραφον ἔλαβεν ὁ Τὸμ Τὸβ Πικριάντε ἀντιπρόσωπος τῆς Παγκοσμίου Ἰσραηλιτικῆς ἐνώσεως (Ἀλιάνσε Ἰσραήλιτη) ἐπισκεφθεὶς τὴν Χαλκίδα κατὰ τὸ 1887. Ἐν Χαλκίδι δὲ κατὰ τὴν Σάλπιγγα «Εὐβοίας» δημοσιεύσασαν πρῆγματι τῆς δεσποινίδος Εὐθαλίας Τσακάλη περὶ ἐνετοκρατίας ἐν Χαλκίδι ἀναφέρει ὅτι ἐν Χαλκίδι κατὰ 1200 ἔτη μ. Χ. ἤρχε κάποιος Ραββίνος δὲ Κορσέρις ἢ Κορσέριβς (Ραββίνος δὲ Κορσέριβς) περὶ οὗ Ραββάνου δὲ Κορσέριβς νομίζω ὅτι ἀναφέρει καὶ ἡ «Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι». Πλὴν τῆς ἀνω ἀναφερθείσης ἐνουργάφου πλάκῃς κατὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ Φρουρίου εὐρέθησαν καὶ ἄλλαι ἐνουργάφου πλάκῃς τὰς ὁποίας δυστυχῶς κατέστρεψαν οἱ ἐργάται κατὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ Φρουρίου μὴ διδομένης προσοχῆς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων.

Ἐκ παραδόσεως πιστεύεται ὅτι οἱ Ἰσραηλίται κατοικοῦσιν τὴν Χαλκίδα ἀπὸ τὰς ἀρχαῖς τοῦ α'. μ. Χ. αἰῶνος ὁμιλοῦσιν ἀπαιστώως τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἀποκλείεται ἐντελῶς διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας Χαλκίδος ἡ γνώμη ὅτι κατὰγονται ἐξ Ἰσπανίας ἀφοῦ ἡ ἔξωσις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Ἰσπανίας ἐγένετο κατὰ 1494 ἐνῶ διάφοροι μαρτυρικῶς ἀποδείξεις περὶ ὧν ἀνω ἀναφέρω περιτρώνας ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ διαμονὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Χαλκίδι προηγείται τῆς ἐξ Ἰσπανίας ἐξώσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Βενιαμὴν Τολέδας ἐπισκεφθεὶς κατὰ τὸ 1200 ἔτος μ. Χ. τὴν Ἑλλάδα εὗρεν Ἰσραηλιτικὴν Κοινότητα ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν Ἀλμυρῷ ἀκμάζουσαν ἐπ' ἐμπορίᾳ.

Ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Χαλκίδος ἤμαζον ἐπὶ φιλολογίᾳ κατὰ τὴν παρελθόντα αἰῶνα καὶ κατ' εὐφημισμὸν ἔφερε τὸ ὄνομα «Κουτσούκ Σαφετ» ἢ τοὶ μικρὰ Ἰερουσαλήμ διὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἑβραϊκῆς φιλολογίας τῆς καὶ διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν τύπων· ἐσώζοντο δὲ πολλὰ χειρόγραφα διαφόρων ἐποχῶν καὶ ἄλλα βιβλία μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα ἐκλήσαν κατὰ τὴν πυρπολήσιν τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν Χαλκίδος κατὰ τὸ 1846 μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος μετα πολλῶν ἐπιστῆμων μαρτυρικῶν ἐγγράφων αὐτῆς ὑπὸ κακοβούλων, πολλὰ δὲ αὐτῶν σωζόμενα ὑπὸ ἰδιωτῶν μέχρι τινὸς ἐνταῦθα, οἱ δὲ κατὰ καιρὸν διερχόμενοι τὴν Χαλκίδα ζένοι Ραββίνοι ἀφῆρουν ταῦτα, τῶν κατόχων ἀγνοούντων τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐγγράφων κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς Συναγωγῆς κατὰ τὸ 1846 λέγεται

ὅτι ἐκάη καὶ ἀντίγραφον τοῦ κώδικος μεταρρυθμιστικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συνεδρίου Πατρῶν τῶν Μινάγim Μινάγ δὲ Πατράς μετὰ τὸ ὅποιον συνημορφοῦτο καὶ ἡ Κοινότης Χαλκίδος καὶ διακείτο θρησκευτικῶς.

Κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα οἱ Ἰσραηλίται Χαλκίδος ἤμαζον ἐπὶ φιλολογίᾳ καὶ ἐμπορίᾳ, ἀπὸ 1882 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν, μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτε καὶ ἤρξαντο μεταναστεύουσαι αἱ πρωτεύουσαι τῶν Ἰσραηλιτικῶν οἰκογενειῶν εἰς Βόλον, ἤρξατο καὶ ἡ παρακμὴ αὐτῆς.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1830 ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Χαλκίδος ἦτο λίαν πολυάνθρωπος ὡς προσφυγόντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν εἰς Χαλκίδα πολλῶν οἰκογενειῶν ἐκ Θηβῶν, Λεβαδείας καὶ ἀλλαχούθεν (ἴδε καὶ οἰκογένειαν Σιμαντοῦ Σακῆ ἢ Μιστριώτου καταγομένων ὡς μοὶ ἔλεγεν ἐκ Μιστραῖ) ἔνθα ἤμαζον Ἰσραηλιτικαὶ Κοινότητες πρὸ τῆς Ἐπανάστασεως Ἑλληνικώταται ἐκ τῶν ὁποίων προσφύγων οἰκογενειῶν πολλὰ ὡς Χαλκιδαικὰ ἀπόκισαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, Θεσσαλονίκην, Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχοῦ διατηρήσασαι ὅμως μέχρι σήμερον τὴν πατροπαράδοτον γλῶσσαν τῶν (Ἑλληνικὴν) τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα μὴ ἀφομοιωθεῖσαι ὑπὸ πατριωτικῆν ἔποψιν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους τῶν Ἰσπανιῶν καὶ ὑπερηφανεύονται νὰ ὀνομάζωνται Ἑλληνικὴς διατηροῦσαι μέχρι σήμερον τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν καίτοι ἀπὸ αἰῶνος σχεδὸν ἀπεδήμησαν τῆς Χαλκίδος.

Μεταναστεύουσαι αἱ πλεῖστοι τῶν οἰκογενειῶν ἐκ Χαλκίδος εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἀλλαχοῦ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τῶν τὴν τύχην τῶν ὁμοφύλων τῶν ἐν Τριπόλει (ἔργον Ἰστορίαν Ἰωάν. Ραζῆ Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως περὶ τῆς ἐν Τριπόλει πολυαριθμοῦ Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος καὶ τῆς τύχης αὐτῆς κατὰ τὴν ἔλθωσιν τῆς Τριπολιτικῆς ἐξ ἄλλων ἀκόμη πληροφοριῶν ὁμοφύλων Πελοποννησίων) ἐκ τῶν ὁποίων οἰκογενειῶν αἱ πλεῖστοι ἐσφάγησαν μὴ φεισθέντων οὔτε τῶν γυναικοπαίδων, τινὲς δὲ αὐτῶν καταφυγοῦσαι εἰς Ζάκυνθον ἐσώθησαν, ἔνιοι δὲ τούτων σωθεῖσαι ὑπὸ τῶν προκρίτων Κολοκοτρώνη καὶ Μυρομιχλαίων προσέφυγον εἰς Κλάμας ἔνθα ἐκ φόβου ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμὸν (ἔργον καὶ οἰκογένειαν Γιαχμῆτες διαζένουσαν ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς ὁποίας ὁ Πάππος εἶχε βαπτισθῆ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπιστρέψας κατόπιν εἰς Λάρισσαν ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν θρησκείαν καὶ ἐνουμφεῖθη ἐκεῖ).

Αἱ ὀλίγοι ἐν Χαλκίδι ἀπομείνας οἰκογένειαι συνέχισαν τὴν Ἰστορίαν τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Χαλκίδος ἀποκτήσασαι ἰσονομίαν καὶ ἰσοπολιτείαν κατὰ τὸ 1833 τῆ

ὑψηλῆ ὑποσχέσει τοῦ ἀειμνήτου Βασιλέως Ὁθωνος διατηροῦσιν τὴν μέχρι σήμερον.

Μέχρι τοῦ 1870 οἱ Ἰσραηλιτικαὶ Χαλκίδος καίτοι καὶ τὸ σύνταγμα τοῦ 1843 καὶ ἡ μεταπολίτευσις τοῦ 1862 ἀνεγνώρισαν καὶ ἐσεβάσθησαν τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐγγυήσεις τοῦ ἀειμνήτου Ὁθωνος τῆς ἰσονομίας καὶ ἰσοπολιτείας, ἐν τούτοις λυπηρὰ κατὰ καιροὺς γεγονότα ἀπὸ μέρους τῶν Χριστιανῶν καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐβδόμη δὲ τῶν Περσῶν καὶ τὸ Πάγχος κατέστησαν προβληματικὴν τὴν θέσιν αὐτῶν ἐν Χαλκίδι μετὰ τὸν ἀγρυπνον βλέμμα τῶν ἐπιστῆμων ἀρμοδίων κατὰ καιροὺς ἀρχῶν Χαλκίδος καὶ τῆς προστασίας αὐτῶν ὑπὸ προκρίτων οἰκογενειῶν.

Κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπεσταλμένοι Εὐρωπαϊκῶν κέντρων ἐπισκεπτόμενοι τὴν Χαλκίδα ἐκ τοῦ σύγγραμματος ἀντελαμβάνοντο τὴν θέσιν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ πολλὰ ἐγράφοντο εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν τύπον περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀλλοφύλων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν (ἔργον καὶ ἐφημερίδα Ἀμκαγίδ 1868—1870 δὲν ἐνημερῶμαι ἀκριβῶς τὸ ἔτος) ἐν τούτοις οἱ Ἰσραηλιτικαὶ Χαλκίδος κρυφόμενοι διὰ τὸ Ἑλληνικὸν τῆς καταγωγῆς τῶν, διότι οἱ ἐν Χαλκίδι Ἰσραηλίται εἶναι οἱ γνησιώτεροι (γνηγενεῖς) κάτοικοι τῆς Χαλκίδος ὡς κατοικοῦντες ἀπὸ μικρῶν αἰῶνων τὴν Χαλκίδα ἀπέναντι ἄλλων (Χριστιανῶν) κατὰ καιροὺς ἄλλοθεν ἐγκατασταθέντων ἐνταῦθα, διδομένης εὐκαιρίας ὅτε τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ἀνεκινᾶτο ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐπέκειτο δὲ ἡ Βερολίνο Συμμαχία, ἀπὸ μέρους δὲ πολλῶν ὁμοφύλων καὶ ἄλλων μεγάλων πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης ἀνδρῶν ἐθίγετο τὸ ἐπισφάξας τῶν ζένων φύλων ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι ἐρειδομένων ἐπὶ ἐπιστῆμων προξενικῶν πράξεων καὶ ἀνταποκρίσεων περιουθενόντων τὴν Ἀνατολήν Εὐρωπαϊκῶν ἀπεσταλμένων, ἀντιληφθέντων ἐκ τοῦ πλησίον τὴν τύχην τῶν ἀλλοδόξων, ἐν τούτοις, ἐπικρατῶν, οἱ Ἰσραηλιτικαὶ Χαλκίδος ἐπιστῆμως διὰ τοῦ Ἰπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος διέψεσαν τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀποδοδομένας μισαλοδοξίας μωφῆς εὐγνωμόνως ὑπὲρ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος τῆς γνησίως πατρίδος αὐτῶν, καίτοι θετὰ τέκνα αὐτῆς, ἐκφρασθέντες. Ἐκτοτε οἱ Ἰσραηλιτικαὶ Χαλκίδος ἀπολαύουσιν πλήρη ἐλευθερίαν ἐν Χαλκίδι καὶ ζῶσιν ἀρμονικώτατα.

Ραββίνοι τοῦ λήξαντος αἰῶνος ἐν Χαλκίδι ὑπῆρχαν οἱ Ἀκρῶν Φόρνας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν Χαλκιδεὺς μύστις τῆς ἑβραϊκῆς φιλολογίας, χειρόγραφα ἔργα τοῦ ὁποίου ἐσώζοντο μέχρι τινος πολλὰ.—Μενασὶ Μακζὸκ Χαλκιδεὺς Ραββίνος διεδέχθη τὸν Ἀκρῶν Φόρνα φιλολόγος ἀκμάσας μέχρι τοῦ 1849 ὅτε καὶ ἀπέθανε, χειρόγραφα ἔργα τοῦ ὁποίου ἐσώζοντο μέχρι τινος πολλὰ τῶν ὁποίων ἀφῆρσαν Ραβ-

βίνοι ἐπισκεφθέντες τὴν Χαλκίδα ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ 1849—1854 ἐκ περιτροπῆς διεδέχθησαν τὸν ἀποθιόντα διάφοροι Ραββίνοι ἐν οἷς οἱ Λὸμ Τὸβ Χασῶν καὶ Καπελοῦτος ἐκ Θεσσαλονίκης ὅτε κατὰ τὸ 1854 κατασταλέντος τοῦ διακίμου τῆς ἐνταῦθα Κοινότητος ἀνέλαβεν τὴν Ραββινικὴν ἐδρὰν ὁ τελευταῖος Χαλκιδεὺς Ραββίνος Βενιαμὴν Ἀσαχάρ Ἀκοὴν ἐν Κων/πόλει ἀποπερτώτως τὰς σπουδὰς τοῦ ὁποίου συνεδέετο στενότητι καὶ ἀπήλυθε ἀμερίστου ἀγάπης. Ἀπεβίωσε τὴν 7ην Ἰουλίου 1881 ἀφοῦ τὸ προηγούμενον ἔτος ἐώρτατε πνευματικῶς ἐν τῇ Συναγωγῇ παρισταμένων τῶν ἐπιστῆμων ἀρχῶν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς προσαρτήσεως Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τῆς κηδείας αὐτοῦ ἠκολούθησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς Πόλεως καὶ ὀλόκληρος ἡ κοινὴ Χαλκίδος ἐκτιμήσαντες τὰς ἀρετὰς τοῦ.

Ἀποθνήσκοντος τοῦ Βενιαμὴν Ἀκοὴν διάφοροι ἕκτοτε ζένοι Ραββίνοι διεδέχθησαν ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀβραάμ Λεβὶς κατὰ τὸ 1892—1893 νεωτεριστῆς ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν ἐν Ἰερουσαλήμ μεγάλην Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Μπλουμεντὰλ ἀφήτας τὴν λαμπροτέραν ἐποχὴν ἐν Χαλκίδι διὰ τὸ εὐρυμυθὲς καὶ γλωσσομαθὲς ἔτυχεν δὲ ἰδιαιτέρως ἐκτιμήσεως ἀπὸ μέρους τῆς κοινῆς Χαλκίδος διὰ τὸ ἰδιαιτέρον φιλελληνικὸν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ, ἰδίᾳ δὲ διότι κατὰ τὸ δημοτελὲς ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος μνημόσυνον τῆς πολυκλύστου Ἀλεξάνδρου συνέθεσεν ὁ ἴδιος ἐλεγείον εἰς Ἑβραϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦ ὁποίου αἱ ἀκροστοιχίδες ἐκάστου στοιχοῦ καὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐσχημάτιζον τὸ ὄνομα Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ραββίνος οὗτος δὲν ἔμεινε πολὺ ἐν Χαλκίδι προαχθεὶς εἰς ἀρχιερατικὸν Μοναστηρίου ἔνθα καὶ ἀπεβίωσεν.

Ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Χαλκίδος κέκτηται συναγωγὴν ἀναφοδομηθεῖσαν τὸ 1849 πυρποληθεῖσαν τὸ 1846 ὑπὸ κακοβούλων, ἔνθα κατεστράφησαν πολλὰ ἐγγράφα καὶ ὀλόκληρον τὸ ἀρχεῖον καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Κοινότητος. Εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Συναγωγῆς συνετέλεσαν μεγάλως, ὡς ἐμφανίζεται ἐκ σωζομένου ἀντιγράφου ἐπιστολῆς τῆς Κοινότητος πρὸς αὐτὸν ὁ τότε ἐν Ἀθήναις ἐπιτετραχμμένος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως Ἰσραηλιτῆς Δαβὶδ Παισιφίκο καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις διαμένουσα Δουκίσσα Ἰσραηλιτῆς ὡς λέγεται (Δούκισσα τῆς Πλακεντίας).

Ἰσραηλιτῆς ἰατρός κατὰ τινὰ ἐπιτύμβιον πλάκῃ σωζομένην ἤδη ἐν τῇ Συναγωγῇ ἐκτισμένη εἰς τὸν περίβολον εὐρεθεῖσα κατὰ τὴν 1905 μεταρρυθμισιν τῆς Συναγωγῆς ἐντὸς αὐ-

της ονόματι Ἰωναθάν Νασάω Νισάν 5,310 ἀκμάσας πρὸ 350 περίπου ἐτῶν.

Χειρόγραφα καὶ ἄλλα βιβλία φιλολογικῆς ἀξίας σώζονται ἤδη πολλὰ ὀλίγα βιβλία προσευχῶν ἐπίσης Ἀστελυδάμον πρὸ 680 περίπου ἐτῶν ἐκτυπωθέντα ἐκεῖ. Ἐπίσης ὀλίγα φύλλα Ἰερῶν Γραφῆς εἰς Ἑβραϊκὴν, Ἑλληνικὴν, Ἀρκαδικὴν, Ἰσπανικὴν καὶ Σχολίων Ρασσι με ἐβραϊκοὺς χαρακτῆρας. Ποιήματα εἰς Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν σώζονται πολλὰ ἐνταῦθα ἐκπονηθέντα πρὸς διαφόρων Ἰσραηλιτῶν· τινὰ δὲ τούτων ἀνάμικτα εἰς Ἑβραϊκὴν, Τουρκικὴν (τὸ ποιημάτιον τοῦτο λέγεται ὅτι συνέθεσεν Ἰσραηλιτὴς Καλίφωνος ἐξαναγκασθεὶς νὰ ἐξιλαμισθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τὸ καλίφωνόν του καὶ ἀναβῆς ἐπὶ τοῦ Μιναρὲ ἀφοῦ τὸ ἔψαλεν με πειριπάθειαν ἔπεσεν καὶ ἠτύχησεν) ἄλλα δὲ εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν με ἐβραϊκοὺς χαρακτῆρας (ἀντίγραφα αὐτῶν σὰς ἀποστέλλω τῶν πρωτοτύπων εὐρισκομένων ἐν Χαλκίδι).

Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ διατελέσαντες Ἰσραηλιταὶ Χαλκιδεῖς καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 διεκρίθησαν διὰ τὸ πειθαρχικὸν καὶ αὐθόρμητον πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον τινὲς δὲ τούτων εἰσὶν καὶ βαθμοφόροι· (Μοσχῶρ Σακῆ λοχίας 1897· Ἰσάκ Ι. Κοὲν δεκανεὺς· Χατμ. Ἰωσήφ Κοὲν λοχίας 1886· ἤδη δὲ Ἰωσήφ Χατμ. Λεὺτς δεκανεὺς) καὶ ἄλλοι οὐδὲν ἐνθυμοῦμαι.

Σήμερον ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Χαλκίδος ἀριθμοὶ περὶ τὰς 40 οἰκογενεῖας ἐν ᾧ ἄλλοτε κατώκουν εἰς τὸ διπλάσιον τὴν Χαλκίδα, προῖόντος δὲ τοῦ χρόνου θὰ ἐλαττωθῆται ὁ ἀριθμὸς λόγῳ τῆς συνεχοῦς μεταναστεύσεως αὐτῆς εἰς ἄλλας ἀκμαιοτέρας τῶν ἐμπορίων πόλεις καὶ ἰδίᾳ εἰς Βόλον καὶ Ἀθήνας ἐνθα πολλοὶ τῶν Χαλκιδαιῶν Ἰσραηλιτῶν διεκρίθησαν εἰς τὰ στάδια εἰς ἃ ἐπέδωθησαν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ Βιομηχανίαν.

Σχολεῖον ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης διατηρεῖ ἤδη ἐνθα διδάσκεται ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα συντηρούμενον ὑπὸ τῆς Κοινότητος καὶ τῶν βοηθημάτων Δήμου Χαλκιδέων καὶ Δημοσίου.

Ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης Χαλκίδος ὁσημέρην βραίνει εἰς τὴν διάλυσιν αὐτῆς λόγῳ τῆς συνεχοῦς μεταναστεύσεως καὶ εἶναι ὄχι εὐχάριστον καὶ δι' αὐτὴν καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, Κοινότης διατηρηθεῖσα ἐπὶ δύο περίπου χιλιετηρίδας ἀκμάσασα καθ' ἕλα αὐτῆς τὰ στάδια νὰ πκύση συνεχίζουσα τὴν ἱστορίαν αὐτῆς¹.

ΜΠΟΧΩΡ ΦΟΡΝΗΣ

¹ Ὁ φίλος ἀρθογράφος εἶναι ἀπισιόδοξος ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον. Ἡ Κοινότης Χαλκίδος ἔχει εἰσέτι ἀρκετὰ ζωτικὰ στοιχεῖα. Ἡ πόλις εἶναι εἰς θαυμασίαν τοποθεσίαν καὶ με τὴν ἔνωσιν τῶν σιδηροδρόμων θὰ συμμετάσχη καὶ αὐτῆς τῆς μεγαλειτέρας ἐμπορικῆς κινήσεως, ἡ ὅποια φυσικῶς θὰ ἐπέλθῃ καθ' ὅλην τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ τὰς διακλαδώσεις.

ΠΟΙΗΜΑ Εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν

Μὲ Ἑβραϊκοὺς χαρακτῆρας σωζόμενον ἐν Χαλκίδι χειρόγραφον ἐφθαρμένον παλαιόν.

Ἄζιε καὶ δυναμωμένε—τὰ ὄρανα καθι-
σμένε—στοὺς ἀγγέλους πενεμένε—ἄδεις τὸν
λαόν σου πῶς κλένε—καί... Ἐλ χατ ῥαχμὰν
μέλεχ νεεμὰν (1) καὶ τὸ δερτί τους σουλένε.

—Γύρε διές τὸ κάθισμά σου—κάμε καὶ γιὰ
τόνομά σου—λείμονήσου τὰ παιδιὰ σου—
ποῦ ἀρτεροῦν (καρτεροῦν) τὴ λευτεριά σου—
Ἐλ Χατ ῥαχμὰν δεῖξε τὰ θαυμασματά σου.

—Κύργε ποῦ ἔπλασες ὄρανα—θάλασσε
καὶ τὰ ποτάμια—ἔσένα πρέπει περιφάνεια—
λείμονήσου τὴν ὄρανα—Ἐλ Χατ ῥαχμὰν
μέλεχ Νεεμὰν—Κίταζε ἀπὸ τὰ ὄρανα.

—Ἄ φιλ' (μὴ φυλὴ) ξεδικλεμένη—ὄχι τὸ
νοῦ σου μὴ σοῦ βγάνει—παντοχὴ ποῦνε γραμ-
μένη—ὡς τὴν σώσι θέλει νὰ ἀγένη. Ἐλ χατ
ῥαχμὰν μέλεχ νεεμὰν στὸν Θεὸ εἶναι ἀκουμ-
βισμένη.

—Δίνει φῶς στὸν παιδεμένον—καὶ νερὸ τὸν
διψαζόμενον
καὶ ψωμί τὸν πιναζόμενον—λευτεριά τὸν σκλα-
βωμένον—Ἐλ χατ ῥαχμὰν μέλεχ νεεμὰν καὶ
ψυχὴ τὸν ἀπεθαμένον.

—Ἦθελα νὰ μολογίσω—ὀμβρωτοῦ νὰ ξε-
ψυχίσω—ξέρω ποῦ θελασαστίσω—Ἐλ χατ
ῥαχμὰν μέλεχ νεεμὰν—μον' τὸ στόμα μου
νὰ κλίσω.

—Καὶ τὴν ἰομολογία σου—πολλὰ τὰ θαυ-
μαζματά σου καὶ ἡ ἀνδρεία—ποῦ ἔκαμε με
τὴν δεξιά σου—Ἐλ χατ κλπ. ποῦ ἴδαν τὰ
θαυμαζματά σου.

—Θίλασσα ἴπτε ὁ Βοριῶς σου ἐστέγνωσε
ὄχοῦν Βοριά σου—νὰ περάσουν τὰ παιδιὰ σου
Ἐλ χατ κλπ. ποῦ ἴδαν τὰ θαυμαζματά σου.

—Σύγγεφα ἦρταν ὀμπροστά μου σύγγεφα
ἰλοτρυγρὰ μου, καὶ φωτιὰ πάει ὀμπροστά
μου—πηγένη στοὺς περιβατιμά μου. Ἐλ χατ
ῥαχμὰν κλπ. καὶ ἀγγέλους ἀπὸ κοντά μου.

—Μέπλασες κυβερνήσε με ἀπὸ ντέρτια γλύ-
τωσέ με—με δοβλέτι χύρτασέ με καὶ με ρούχα
στόλισέ με. Ἐλ χατ ῥαχμὰν μέλεχ κλπ. στοὺς
ζανέτι (Παράδεισος) ἐμβασέ με.

—Κύριε ποῦ ἔπλασες ζευγάρι—τὸν ἦλιο καὶ
τὸ φεγγάρι—τὴν ἡμέρα καὶ τὸ βράδυ—τὸ
ἄλωνα καὶ τὸ στάρι—Ἐλ χατ κλπ. ὁ ἔσερνι-
κὸς τὸ θελυκὸ νὰ πάρη.

ΠΟΙΗΜΑ Εἰς τὴν ἐσῶηρ τὴν βασιλίσσαν

με ἐβραϊκοὺς χαρακτῆρας

—Φάτε πιζέτε καὶ μεθάτε—καὶ πολὺ χαροκο-
πᾶτε—τὸν θεὸ μὴ ἀλιζμονᾶτε—τὴν λευτεριά
του μολογᾶτε—ὀρφανούς μὴ ἀλιζμονᾶτε—

(1) Δηλ. Θεὸς ζωντανὸς εὐσπλαγγχε καὶ βασιλεῦ
πιστέ.

πλούτους καὶ φτωχοὺς καλῶντε—καὶ μυράδια
προδοᾶτε—ἔλοι τὸν Θεὸν πενάτε.

—Ὀμπρὸς ὄχι τί βρεματιὰ του—ἔφτισε
τί γικτριγὰ του—καὶ βασίλευσε ἡζμερτιὰ
του (1) νὰ βρεθῇ γιὰ λευτεριά του.

—Ἡ Ἐστέρ ἡ τιμημένη—καὶ ἡ μοσκοάνα-
θρεμμένη.—δελεῖ ποῦθε εἶνε γεννημένη—ἔτσι-
ταν παραγγιλεμένη.

—Ρόντα βγῆκε τὸ φερμάνι—τοῦ Ἀμὰν
τοῦ ντουτμάνι—ἤθελε τὸν Ἀσάχ νὰ πᾶνι—γιὰ
νὰ κἀνη τὸ ντερμάνι.

—Τὸ Μαρδοχαὶ πᾶνι νὰ ῥωτήση—καὶ με
ῤοῦχα νὰ τὸν ντίση—δὲν τὰ δέχτι με τὴν
κρίσι—μόν' τὸν γισραέελ νὰ γλίσση (τὸν Ἰσραὴλ
νὰ γλυτώση).

—Ἡ Ἐστέρ ἡ τιμημένη—τρεῖς (ἡ) μέρκεις
νιτεμένη—καὶ στὰ (β) σιλικά ντιμένη—
καὶ σι σιλᾶδες κουμισμένη.

—Τὸ Βασιλιά πᾶνι νὰ κλέση.—καὶ νὰ τὸν
πρακκλέση.—στὸ κρασί νὰ τὸν πλανέση—
στὰ ποδάριά του νὰ πέση.

—Ἐπεῖρε καὶ τὸν Ντουσμάνη—νὰ τὸν ἔχη
στὸ μεϊτάνι.—τίποτας δὲν τὸν ἀνᾶνη(!)—
γιὰ νὰ μὴ κρυφθῇ νὰ φάνη.

—Ὁ Βασιλιάς ἀπάνω στὸ φαγί του—ῥώ-
τησε σὰν τὴν τιμὴ του—τὴν Ἐστέρ τὴν ἰδι-
κή του—βάζει κι' ὁ Ἀμὰν τ' αὐτί του.

—Ἡ Ἐστέρ με φρονιμάδα.—με μεγάλην
νοστιμάδα—ἀπιλοῖθηκε ἀράδα.—Εἶχε στὴν
καρδιά πικράδα.

—Ἐτσι νὰ ζήσης βασιλιά μου—αὔριο κάνο
τὸ Ριτσά (παράκλησης) μου.—στὴν καλεστράδα
στὸν ὄντᾶ μου.—ἔτι ἔγω στὴν καρδιά μου.

Ὁ Ἀμὰν με τὴν χαρὰ του—κίνησέ πᾶνι
στὸν ὄντᾶ του—τὸν Μορδεχαὶ ἠῤ' ὀμπροστά
του—καὶ τοῦ σκάνιασε ἡ καρδιά του.

—Ὁ Ἀμὰν με τὴν χαρὰ του κίνησέ πᾶνι...
—Φοῦρα τοῦ εἶπανε νὰ φτιχᾶση—τὸν
Μορδεχαὶ νὰ κρεμάση—ἔκαμ' ἡ καρδιά του
χάξι.—τίποτας δὲν τὸ λογιάζει.

—Πίρε ἡ νύχτα νὰ νυχτώση—χάνει ὁ βα-
σιλιάς τὴν γνῶσι—ὑπνο δὲν ἔπορε νὰ τσα-
κώση (πιάνει)—τί χρωστάει νὰ πληρώση.

—Κράζει φέρτι τὰ χαρτιὰ μου—καὶ δια-
βάστετᾶ ὀμπροστά—νὰ ἰδῶ τι εἶνε τὰ χριγιά
μου—ποῦ μοῦ τρώμαζε καρδιά μου.

Ἐτσι ἐβρέθηκε γραμμένο—καὶ πολὺ φνε-
ρομένο—καλοσύνη καμωμένη καὶ δὲν ἦταν
πληρωμένη.

—Ἐκῶταζε ὀλόγυρά του—καὶ ἔκαμε τὸ-
ρώτημά του—ἔλαχε ἔλαχε ὁ Ἀμὰν σιμά
του—πιάστη με τὸ εἴπημά του.

—Εἶπε με τὴν συλοῖ του (συλλογὴ του)—
ἡ τιμὴ εἶνε δική του—κέδειξε ὅλη τὴν βου-
λή του—νὰ στολίσουν τὸ κορμί του.

—Τοῦ εἶπε ὁ Βασιλεὺς τὴν κρίσι—νὰ τὴν
(1) Ἐσθῆρ ἐλέγετο καὶ Ἀδασᾶ=μυρτιά.

κάμη μὴν ἀργίση—Τὸ Μορδεχαὶ νὰ στολίσση—
καὶ ὁ Ἀμὰν νὰ διακλήση.

—.....τὸν ἠῤ'ε νυστεμμένον—καὶ με τὸ
σακκὶ ντιμένον καὶ στὴ στάχτι καθισμένον—
καὶ στὸ δάκρυ βουλιζόμενον.

—Τοῦ εἶπε ἔλα νὰ καθλικέψης—ἦρτε ἡ
ῶρα νὰ πεγδέψης—ἔτι θέλει νὰ γυρέψης—ἔλα
θὰ τὰ ξεντιμέψης (νὰ λάβης τὴν ἀμοιβὴν
πίσω).

—... (τον) εἶπε γύρε νὰ πατήσω—Καὶ με
μπόλι νταγικντήσω (ἴσως δυναμώσω καὶ
στερεωθῶ)—δυνατὰ νὰ σὲ πατίσω—ἔσον ποῦ
νὰ σὲ τσακίσω.

—(Ε) σκύψε ὁ Ἀμὰν τὴν πλάτη—καὶ τὸ
δάκρυ ἀπὸ τὸ μάτι—Τὸ ἐπέιρε πολὺ φουρατί.

—Ὁ Μαρδοχαὶ πᾶνι καθλιάρης—καὶ ὁ
Ἀμὰν πᾶνι ἰσικιάρης (;)—Ὁ Μορδοχαὶ πᾶνι
ἐπτολισμένος—καὶ ὁ Ἀμὰν πᾶνι λυπημένος.

—Ὁ Μορδοχαὶ πᾶνι στολισμένος—καὶ ὁ
Ἀμὰν πᾶνι λυπημένος—πᾶνι (στὸ) σπῆτι του
ἀμβογμένος (;)—καὶ πολὺ συλλογισμένος.

—Ἦρτανε με γρηγοράδα—καὶ τὸν πέρανε
ἀράδα—καὶ στὰ μάτι εἶδε πανάδα—καὶ
μεγάλη σκοτινάδα.

—Πάισε με στὸ ζιαφέτι (διασκεδαστικὸ
γεῦμα) καὶ τοῦ κάνουε ῥαέτι; (περιποίησι)—
καὶ ἡ καρδιά του εἶχε σιλᾶτι (στενοχωρία)
καὶ μεγάλο κασαῖτι (κατετρώχετο).

—Ὁ Βασιλιάς ἐπάνω στὸ φαγί του—ῥώ-
τησε σὰν τὴν τιμὴ του—τὴν Ἐστέρ τὴν
ιδιικήν του—τὴν ἀγάπησε ἡ ψυχὴ του.

—Τί εἶνε Ἐστέρ τὸ χάλεμά σου (ζήτημα
γύρεμα)—τὸ Βασιλῆο χάριμά σου—πές μου
τί ἔχεις στὴν καρδιά σου—νὰ σοῦ κάμω τὸ
ριτζά σου (παράκλησιν).

—Κίνησ' ἡ Ἐστέρ νὰ κρίνη—καὶ κουσοῦρι
δὲν ἀφίνει—με τὰ μάτι δάκρυγα χύνει—
γλέπει ὁ Βασιλιάς δὲν πίνει.

—Σὲ πῶν ἀπὸ τὸν χατῆ μου (;) ἀπού-
λησα τὸν ῥαγιά μου—Πές μου τὸν ἐδῶ μπρο-
στά μου—ἔτι σκάνιασε ἡ καρδιά μου (ἔσκασε).

—Τοῦτος ποῦνε ἐδῶ σιμά σου—δὲν τὸν
γνωρίζει στὴ ζημιὰ σου—καὶ ἐπῆρε τὴν καρ-
διά σου—νὰ χαλάσης τὸν ῥαγιά σου.

—Βάνι κ' ὁ Ἀμὰν τ' αὐτί του—κ' ἔχασε
ἔλο τὸ κρασί του—φανερώθη ἡ πομπή του—
καὶ ἔχασε ὅλη τὴν τιμὴ του.

—(Ο) Βασιλιάς ἐπῆγε νὰ γλεντίση—στὸν
μπαχτσέ (κῆπος) νὰ σεριανίση (περίπατος)—
συλλογιέται με τὴ κρίσι—τὰ φερμάνια νὰ γυ-
ρίση—(διαταγὰς Βασιλικῆς).

—Συλλογιέται με τὴν κρίσι—τὰ φερμάνια
νὰ γυρίση—καὶ τὸν Γισραέλ (νὰ) γλύση—
τοὺς ὄχτροὺς νὰ στομπουνίσση.

—Ἐκεῖ γλέπει δύο κοντά του—κόφτουν τὰ
μερωδικὰ του—τοῦ Ἀμὰν τὰ παιδιὰ του—
καὶ ἐσκάνιασε ἡ καρδιά του.

—Κίνησε ἦρθε σκουγιασμένος—καὶ πολὺ

Ἀρχαία Συναγωγή Τολέδου σήμερα Ἐκκλησία γνωστή ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Santa Maria le Blanca.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἰσπανίας ἐξ ὧν κατάγονται πλείστοι τῶν Ἑβραίων Ἀνατολῆς εἶχον φθᾶση ὡς ἡ ἀρχαία πατρίς των μαζὺ εἰς μεγάλην ἀκμὴν, ἡ ὁποία ἔπαυσε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐξ Ἰσπανίας. Εἶχον μεγαλοπρεπεῖς Συναγωγὰς καθὼς ἡ ἀνωτέρα φωτογραφία τῆς Στοῦς ἐπιδεικνύει.

βαλκαντωμένους (φουσκωμένους ἀπὸ θυμὸν)—καὶ ὁ Ἀμάν... σκυμμένος—στὴν Ἑστέρ ἀκουμβισμένους.

—Πέφτει νὰ τὴν προσκυνήσῃ τὴν ζωὴν του νὰ τοῦ γλύσῃ ὄβριον νὰ τὸν.... (ἐφθαρμένα)... βίση—καὶ εἶπεν θέλει νὰ τὴν πατήσῃ (ἀπατήσῃ).

—Ἦρταν τὰ κρίματά του—ἔγυραν τὰ πρόσωπά του—ἔδωσαν τὴν μαρτυρίαν του φούρκα (κορεμάλα) στήθηκε στὸν ὄντά του.

—Μετὴν πύχην μετρημένη—γιὰ τὸ μύσκο (Μορδοχαί) ὀρντινισμένη, (ἔτοιμη)—κάμανε βκιλιγισμένη (;) καὶ ὅπως νὰ μᾶς πῆς νὰ γένῃ.

—Ὁ Βασιλεὺς εἶπε τὴν κρίσιν—μὲς τὴν φούρκα νὰ ψοφίσῃ—κρεμασμένους νὰναλύσῃ—πᾶσα ἕνας νὰ τὸν φτύσῃ.

—Τὸν ἐκρέμασαν στὸ ξύλον—μὲ στὴ φούρκα σὰν τὸ ξύλον—γέννηκε τὸ θέλημά του—καὶ τοῦ μέρωσε ἡ καρδίαν του (τοῦ Βασιλέως).

—Ὁ Μορδεχαί γίνῃ Βεζύρης—καὶ στὸ Βίβ του (περιουσία) Νοικιούρης—χάρικε τὸ Βιλαέτι—ἦταν τὸν Θεὸ ἡμιέτι.

—Ἐγραψεν τὰ μνηκιογιά (!!)-οἱ Ὀβρέι νὰ ἦναι γλυτωμένοι οἱ ὄχτροί μας σκοτωμένοι—Τιμῶ τὰ θυμαζματά σου—ἠμολογᾶνε τὰ παιδιὰ σου—καὶ δοξάζουν τὸν ὄνομά σου καὶ ἐπαινοῦν τὴν ἀντριά σου.

—Ὅποιος εἶπε νὰ μᾶς σώσῃ—κὺτὸς ἐγάθηκε ὡς τὴ σωσί—ὁ Φαρώ (Φαράω) ἦλθε κοντὰ μᾶς—ἐσχίστικε ἡ θάλασσ' ὀμπροστά μᾶς.

—Ἐβγήκε νὰ μᾶς κυνηγήσῃ—εἶπε νὰ μᾶς γυρίσῃ—τόκαμε ὁ Θεὸς τὴν κρίσιν—ὄθε ἕνας νὰ μὴ γλύσῃ (γλυτώσῃ).

Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἐπισκεπτόμενος τὴν Νέαν Συναγωγὴν Βερολίνου τῆς ὁποίας τὰ μωσαϊκὰ τῶν τοίχων ἐσχεδίασεν ἡ Α. Μεγαλειότης.

ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ ΕΝ ΡΩΣΙΑΙ

(Ἀναμνήσεις)¹.

Δὲν γνωρίζω τίνες ἀκριβῶς εἶναι σήμερον αἱ σχέσεις τοῦ Ῥωσικοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ῥωσικοῦ Λαοῦ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν Ἰσραηλίτας, ὑποθέτω ὅμως ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἀγαθαί, ὅταν λάβω ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀπολυταρχία, ἐχθρὸς ἀσπονδὸς πάσης ἐλευθερίας καὶ πάσης κινήσεως καὶ προόδου, ἐπιμόνως ζητεῖ νὰ καταπνίξῃ καὶ ἀνευδύτως καταδιώκῃ πᾶσαν πρὸς βελτίωσιν τάσιν, ὅθεν δὴποτε προερχομένην. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὁ Ἑβραϊκὸς πληθυσμὸς, ὅστις πάντως μέλλει ν' ἀσκήσῃ μεγάλην ῥοπήν ἐπὶ τὰς τύχας τοῦ Ῥωσικοῦ Κράτους, ὅπως πανταχοῦ ἀλλαγῇ οὕτω καὶ ἐν Ῥωσίᾳ εἶναι στοιχεῖον κατ' ἐξοχὴν προοδευτικόν, ἀποδείξῃς δ' ὅτι καὶ ἐκεῖ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μεγάλους ἀντιπροσώπους ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῷ ἐμπορίῳ

(¹) Αἱ ἀναμνήσεις αὗται, τῶν ὁποίων πιθανὸν θὰ ἔχομεν συνέχειαν ἐγράψαν ὑπὸ Ἑλληνοσ λογίου διατρίψαντος πολλὰ ἔτη ἐν Ῥωσίᾳ. ἔχουν δὲ τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι ἀποδεικνύουσιν μίαν ἐπιφορὰν ὅτι ἡ μισαλλοδοξία καὶ ἡ μισοσενία εἰς τὰ λεγόμενα πολιτισμένα κράτη εἶναι αἰσθήματα τὰ ὁποῖα οἰκοδομοῦν οἱ ἐπιτήδριοι τοῦ κλήρου ἢ τῆς πολιτείας, ἐπὶ τῶν κτηνοδῶν ἐνστικτῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφίνοντες ἐξ ἄλλου ἀκαλλιέργητα τὰ καλὰ ἔστικτα τῆς ἀμίλλης, τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἀγάπης.

καὶ τῷ πολιτισμῷ. Τοῦτο εἶναι φυσικὰ λόγος ἀποχρῶν ἵνα τὸ ἐπίσημον Κράτος στρέφῃ ἐχθρικὰ τὰ βλέμματα καὶ κατὰ τῶν Ἑβραίων, ἀφ' οὗ εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν φείδεται καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων, αὐτῶν τῶν Ῥώσων τὴν καταγωγὴν, ὅταν οὗτοι φαίνονται ἀποστέργοντες τὸ καθεστῶς. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ τις πόσοι Ῥῶσοι κατ' ἔτος ἐν ὄμκλοις ἔτι καιροῖς ἐξορίζονται καὶ θανατώνονται ὡς ἐχθροὶ τοῦ καθεστώτος. Δὲν πρόκειται ὅμως νὰ εἰσέλθω εἰς τὰς λεπτομερεῖς τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καταστάσεως τοῦ Ῥωσικοῦ Κράτους, θ' ἀναφέρω μόνον ἐπεισόδιόν τινα, ἱκανῶς χαρακτηριστικόν τὴν περὶ Ἑβραίων ἀντίληψιν τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Κράτους. θὰ γράψω συμβάντα τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, τῶν ὁποίων ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε ζωηρὰ καὶ ἡ ἀνάμνησις μου μένει ἀνεξάλειπτος.

Πάντα τὰ ἔθνη φροντίζουν νὰ ἐμπνεύσουν εἰς τοὺς ὀμοφύλους ἀγάπην πρὸς τὸ ἴδιον ἔθνος καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει πανταχοῦ οἱ ὀμόφυλοι περὶ τῆς ἰδίας πατρίδος νὰ ἔχωσι μέγα τὸ φρόνημα, ἀλλ' ἐν οὐδεμίᾳ χώρᾳ γίνεται ὅ,τι γίνεται ἐν Ῥωσίᾳ. Ἐκεῖ ὄχι μόνον φανατισμὸς ὑπὲρ τῆς ἰδίας χώρας καὶ τῆς ἰδίας φυλῆς ἐμπνέεται, ἀλλὰ καὶ καταφρόνησις καὶ ἀντιπάθειαι, αὐτὸ τοῦτο μῖσος, πρὸς πάντας τοὺς μὴ Ῥώσους. Ἀποδείξῃς τὰ φερόμενα ἀνὰ τὰ στόματα τῶν παιδῶν βρωμερὰ λόγια περὶ τῶν ἄλλων λαῶν καὶ ἂν ἀκόμη οὗτοι εἶναι ἐν τῷ πολιτισμῷ ὑπέρτεροι καὶ

πολιτικῶς ἰσχυρότατοι· οὔτε τῶν Γάλλων, οὔτε τῶν Γερμανῶν, οὔτε τῶν Ἀγγλων φείδονται. Ἐκ τῶν μὴ ὁμοφύλων ἰδιαίτερος ὑπὸ τῶν Ῥώσων σκώπτονται οἱ Ἰσραηλῖται. Περὶ αὐτῶν ὄχι μόνον πληθῶρα σατυρικῶν καὶ ὑμωριστικῶν βιβλίων γράφονται καὶ ἀπλήστως ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀναγινώσκονται, ὅποσον εἶναι τὸ περιώνυμον *náchi jidí na voíná oí Tsifrouthés mas* ἑς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ κοινῶς ὑπὸ τοῦ ὄχλου μόνον μετὰ τὴν περιφρονητικὴν προσωνυμίαν τοῦ *jid* ὀνομάζονται.

Ἄπειρα εἶναι τὰ σκώμματα καὶ τὰ πειράγματα, τὰ ὁποῖα πρὸς τοὺς πενεστέρους ἰδίῃ Ἰουδαίους ἀπευθύνονται. Ἄλλοτε, ἴσως δὲ καὶ τώρα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διέλθῃ ἄμωρα ἢ ὄχημα διὰ τινος ὁδοῦ καὶ νὰ μὴ συναχθῶσι τὰ παιδιάρια τῆς συνοικίας, ἵνα δεῖξωσι διὰ φωνῶν καὶ χειρονομίας ὅτι ἀριθμοῦσι τοὺς ἐπιβάνοντας Ἰσραηλίτας. Ἐὰν συνέβαινε ἐκ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ἐνδύματος ν' ἀντιληφθῶσιν οἱ ῥωσῶπαιδες διερχόμενον Ἰσραηλίτην, συνηθέστατον ἦτο νὰ ὑψώνουν τὴν ἄκραν τοῦ φορέματος καὶ νὰ δίδουν εἰς αὐτὴν σχῆμα ὡτὸς θέλοντες οὕτω νὰ πειράξουν, διότι οἱ Ἰσραηλῖται δὲν τρώγουν τὸ χοιρινὸν κρέας. Μεταξὺ τῶν ἀπειρῶν βωμολογιῶν τῶν συνήθων εἰς τοὺς παῖδας καὶ τὴν ῥωσικὴν νεολαίαν περὶ τῶν Ἑβραίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ λεγόμενον ἐν πάσῃ στιγμῇ πρὸς τοὺς ἀναγνωρίζομένους ὡς Ἰσραηλίτας ῥυπαρολόγημα, τὸ ὁποῖον ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ ν' ἀναφέρω ἐδῶ· *jid Ham, ighi cnam, karoubutchkou gaona dam* ἦτοι :

«*Τσιφούτη Χάμ, ἔλα κοντὰ νὰ φᾶς ἕνα κοντὶ σα...*»

Καὶ τὸ κακὸν θὰ ἦτο μικρὸν βέβαιον, ἂν περιορίζετο μόνον μεταξὺ τῶν παιδῶν, δυστυχῶς ὅμως καὶ τὸ πλῆθος δὲν παραλείπεται εὐκαιρία νὰ μὴ διδάσκειται τὴν ἀποστροφήν καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὡς ἐχθρῶν τῆς φυλῆς καὶ τῆς Ῥωσικῆς Πατριδος. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τὴν ἐξῆς σκηνήν: Πολλοὶ παῖδες διαφόρων ἐθνικοτήτων, ζένοι τὸ πολὺ, εὐρισκόμεθα συνηγμένοι εἰς τινὰ πλατεῖαν ἐν Ὀδησσῶ. Ἐκεῖ παρήρχετο ῥωσὸς τις ἐργατικός, ὅστις εἶχε θέσει ἀφθόνως εἰς τὸν Βάχχον· παρέπαιε καὶ ἐτραύλιζε, νομίσας δ' ὅτι εἶχον τραφῆ πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματά μας, ἴσως δὲ καὶ ἐπειδὴ ἐπειράξῃ τις αὐτὸν ἐξ ἡμῶν, ἐστράφη καὶ μᾶς κατεδίωξεν ὅσον ἐπέτρεπον αἱ ἐξηντηλημένοι δυνάμεις του καὶ ἐκστομίζων τὰς βρυτέρους τῶν ὕδρων εἶπε: «*ach vi jidi, vi hatite ou mert vit Rossíyou*» τουτέστι «*Ἄχ Τσιφούτηδες, θέλετε νὰ ἀφανίσετε τὴν Ρωσσία*». Ἄν λοιπὸν ἄνθρωπος τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων ἐν τότῃ κρισιμῇ, μόνον ἐνόμισεν ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του Ἰσραηλίτας, τοιαῦτα περὶ τῆς φυλῆς ἐγνωμάτευσεν,

δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ τί λέγεται κοινῶς καὶ τί πιστεύεται περὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Δὲν εἶναι δὲ διόλου παράδοξον ὅτι ἐπεκράτει πεποιθήσις μεταξὺ τῶν παιδῶν ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου ἀναγνώσας τηλεγράφημα τοῦ διοικητοῦ τῆς Ὀδησσῶ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον τὸν Β', διὰ τοῦ ὁποίου οὕτως εἰδοποιεῖτο ὅτι ἐν Ὀδησσῶ ξυλιζοῦν τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπήντησε «*ἄς τοὺς ξυλιζοῦν*».

Ἐπιστέγασμα τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τοῦ ὄχλου κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα ἐθεωρεῖτο τὸ ξυλοκόπημα τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τὰς νύκτας τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ Πάσχα νεκρικὴ σιγὴ ἐβασίλευεν εἰς τὰς ἄλλας πολυκνηρώπους Ἑβραϊκὰς συνοικίας διότι οἰοσδήποτε ἐμφανιζόμενος Ἰσραηλίτης διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ κκοποιοῦνθῃ.

Κατὰ τὰ πέντε ἔτη τῆς ἐν Ὀδησσῶ διαμονῆς μου σχεδὸν κατ' ἔτος τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα ἐξυλοκοπήθησαν οἱ Ἰσραηλῖται. Τὸ πλῆθος τὸ ἀγαλίνωτον ἐστρέφετο κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ ἢ πόλις εὐρίσκετο ἐν ἐπαναστάσει. Περιουσίαι διηρηάζοντο καὶ καταστήματα κτεστρέφοντο, ὁ δὲ καλούμενος πρὸς ἐπικρατοῦς τῆς τάξεως στρατὸς πλουσιοπαρόχως ἐβουήθει τὸ ἔργον τῆς διαρπαγῆς.

Ἐννοεῖται ὅτι συνήθως τὸ κακὸν δὲν περιορίζεται εἰς μίαν πόλιν μόνον, αἱ κακώσεις καὶ αἱ βικιοπραγίαι ἐξετείνοντο ὡς ἐκ συνήματος πανταχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας ὅπου κατοικοῦσιν Ἰσραηλῖται. Καὶ ἔρχεται φυσικωτάτη εἰς πάντα σκεπτόμενον ἄνθρωπον ἢ σκέψις πρὸς τί ἢ συστηματικὴ αὕτη κατὰ τῶν Ἑβραίων διαβολή, ἢ ὁποῖα εἶναι πάντως λίαν ἀμφιβόλου ὠφελείας διὰ τὸ Κράτος τοῦτο τὸ τόσον συχνὰ συνταρασσόμενον ὑπὸ μακρᾶς πολιτικῆς ἐσωτερικῆς ἀνωμαλίας.

PETRONIUS

ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

Ἀπὸ τῆς κατακτῆσεως τῆς παλαιᾶς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους κοιτίδος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐκτιμήσαντος προσηκόντως τὰς ἀρετὰς τῶν τέκνων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ παραχωρήσαντος αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν θέσιν εἰς τὸ ἀχανές αὐτοῦ κράτος, Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες ἔκτοτε συνῆψαν δεσμὸν ἀρρηκτον, οἱ μὲν παραλαβόντες τὸν μέγαν Μωϋσέα, τὸν προφητάνακτα Δαυὶδ καὶ τὸν Σοφὸν Σολομῶντα, οἱ δὲ ἀνατραφέντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ποίησιν καὶ πλατωνικὴν φιλοσοφίαν.

Ἡ θεία καὶ μελίρρυτος Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐγένετο κτῆμα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἀπηθανάτισεν Ἰωσήπους καὶ Φίλωνας.

ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ὁ ἄρρηκτος δεσμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων ἀνεφάνη εἰς μίαν συνεδρίασιν περὶ Κρήτης εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἑταιρίαν τῶν Παρισίων, γενομένην κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1910, καθ' ἣν ὁ δόκτωρ Μᾶξ Νορδάου μὴ δυνηθεὶς νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν δημοσίαν συνάθροισιν, ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πρόεδρον ταύτης κ. Ἐρρίκον Μπερανζέ, ἐμφαίνουσιν τὰ φιλελληνικὰ αἰσθημῆματα τοῦ «μεγάλου τούτου φιλοσόφου τῆς Εὐρώπης» ὡς τὸν χαρακτηρίζει ὁ κ. Ἰούλιος Μπουὰ ἔχουσιν οὕτω.

Παρίσι 1 Ἰουλίου

Ἐντιμε συνάδελφε,

Μετὰ μεγάλης λύπης, ἄς ἀναγγέλλω ὅτι ἀδυνατῶ ἕνεκα τῆς υγείας μου νὰ παρευρεθῶ εἰς τὴν δημοσίαν συνάθροισιν τὴν ὁποίαν τόσον ἐπικαιρῶς προετοιμάζετο χάριν τῆς Κρήτης.

Θὰ ἤμην εὐτυχῆς ἂν ἠδύναμην νὰ ἐπευφημήσω τοὺς ῥήτορας οἵτινες θὰ εἶπουν εἰς μίαν ἐκλεκτὴν μερίδα Παρισίου κοινου, τί εἶναι πράγματι ὁ Κρητικὸς οὗτος λαός, τὰ ἰδανικά του καὶ αἱ ἀρεταὶ του.

Ἄν ὁ ὑπέρομητρος ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἢ ἀκκατάλυτος ἐπιμονὴ ἐν τῇ προασπίσει τῶν δικαίων του, ὁ ἐν τῷ ἀγῶνι ἠρωϊσμός, ἢ γενναιότης ἐνώπιον τῶν βασάνων καὶ τοῦ θανάτου, ἢ σωφροσύνη ἐν τῇ νίκῃ καὶ ἢ εὐγένεια τῶν πόθων δίδουσιν εἰς ἕνα λαὸν τὸ δικαίωμα, ὅπως θαυμάζεται οὗτος ὑπὸ πάντων τῶν γενναιοψύχων ἀνθρώπων, οὐδέποτε λαὸς ἐγένετο κάτοχος καλλιτέρων τίτλων ἀπὸ τὸν Κρητικὸν λαόν.

Ἡ μεγαλόψυχος Γαλλία ἤς αἱ συμπάθειαι ἀπευθύνονται φυσικῶς εἰς πᾶν ὅ,τι εἶναι γενναῖον, ὠραῖον καὶ μέγα, δὲν θὰ ἀρνηθῇ βεβχίως τοὺς τίτλους αὐτοῦ εἰς τοὺς Κρητάς, μόνον τοὺς γνωρίζει.

Ἀποκαλύψτε λοιπὸν αὐτοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν, τοὺς Κρητάς καὶ τὴν ἱστορίαν των καὶ θὰ κερδίσητε ἀσφαλῶς τὴν Κρητικὴν ὑπόθεσιν.

Πιστεύσατε κλπ.

ΔΟΚΤΩΡ Μ. ΝΟΡΔΑΟΥ

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐνθαρρύνει τοὺς τὴν Ἑλληνικὴν γῆν κατοικοῦντας Ἰουδαίους, οἵτινες αἰσθανόμενοι ὅτι ἀνήκωσιν αὐτῇ, διότι ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς περιθάλλει ἡμᾶς αὕτη, τηρεῖ τὰ ὅσα τῶν πικτέρων μὲς καὶ ὑπὸ τὴν εὐνομίαν τοῦ Κράτους ἀπολαύομεν ὁμοίως πρὸς αὐτοὺς πάντων τῶν ἀγαθῶν εὐνομουμένης πολιτείας, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἔλθῃ λίαν προσεχῶς ἢ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐπιτευχθῇ ἢ ἀδελφοποίησις Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων καὶ ὁ δικαῖος πόθος τῆς ἐλευθερίας ὁλοκλήρου τῆς Πατριδος.

Χαλκίς

ΜΟΡΔΟΧΑΙΟΣ Ι. ΦΡΙΖΗΣ

Πολλοὶ Ἰσραηλῖται ἐξελέγησαν ἕως τώρα δημοτικοὶ Σύμβουλοι καὶ πρέδροι. Κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν ἔγινεν ἀκόμη βουλευτῆς, ἐνῶ πολλοὶ Ἰσραηλῖται θὰ ἠδύνατο νὰ συνεισφέρουν τὰ φῶτα τῆς πείρας των εἰς τὰς Κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις. Ἡ Ἑλληνικὴ Βουλὴ, εἶναι ἢ μόνον εἰς τὴν ὁποίαν δὲν παρακάθηνται Ἑβραῖοι. Μήπως οἱ Ἕλληνες Ἑβραῖοι εἶναι ὀλιγώτερον φιλόδοξοι τῶν ἄλλων ὁμοφύλων των;

Ἐν τούτοις ἰδοὺ μία εὐχὴ τὴν ὁποίαν ἡ Α. Μ. ὁ ἡμέτερος Βασιλεὺς ἐξέφρασε εἰς τὸν διάσημον ἀρχιεραββῖνον Κερκίρκας Ἰωσήφ Ἐμμανουὴλ Λεὺτὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τὴν ὁποίαν οὗτος ἔλαβε τὴν 17 Σεπτεμβρίου 1875 παρὰ τῆς Α. Μ.

Ἄς ἀναφέρωμεν τὸ πλεῖστον τῆς σχετικῆς περικοπῆς ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ ταξιδιῶν του εἰς Ἀθήνας, τοῦ Ἀρχιεραββῖνου, μεταφράζοντες αὐτὴν ἐκ τῆς Ἰσραηλιτικῆς Ἀνθολογίας τοῦ Ἰουνίου 1879.

«Ἐισήχθημεν χωρὶς ἐθιμοτυπίας εἰς τὸ ἰδιαιτέρον γραφεῖον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδέχθη μετὰ γλυκύτατον μειδίωμα... καὶ μᾶς ἔσφιξε ἄμωρ εἰσήλθομεν τὴν χεῖρα».

Μετὰ ταῦτα ὁ ἀρχιεραββῖνος ἐκφράσας εἰς τὴν Α. Μ. τὰ σέβη του καὶ ἐπικαλεσθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς Βασιλείσεως καὶ τῶν Β. Πριγκήπων τὴν θείαν εὐλογίαν ἐξακολουθεῖ ὡς ἐξῆς.

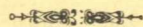
«Ἡ Α. Μ. μετ' εὐχαρίστησε καὶ ἔλαβε τὴν ὑψίστην φιλοφροσύνην νὰ μὴ μοῦ κρύψῃ ὅτι ἐκεῖνη τὴν ἡμέραν εἶχε ἔλθῃ ἐπίτηδες εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ με δεχθῇ. Ἡ δῆλωσις αὕτη ὑψίστης εὐνοίας με συνέκίνησε βαθύτατα. Ὁ Βασιλεὺς με ἠρώτησεν ἂν ἦτο ἢ πρώτη φορά ποῦ ἔβλεπον τὰς Ἀθήνας, ἐὰν τὸ ταξείδιόν μου εἶχεν μόνον σκοπὸν ἀναψυχῆς. Ἀπήντησα ὅτι δὲν εἶχα ἐπισκεφθῆ ἄλλοτε τὴν ἔνδοξον πρωτεύουσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι σπουδαία ὑπόθεσις ἀφορῶσα τὸ ἐβραϊκὸν δόγμα με εἶχε παρκινῆσει νὰ ἀποταθῶ προσωπικῶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Ἐζήτησε νὰ μάθῃ περὶ τινος ἐπρόκειτο. Ἐξέθεσα συντόμως τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ὅταν τῷ εἶπον ὅτι ἠσθάνομην πολὺ ἱκανοποιημένον ἀπὸ τὸν πολὺ κολακευτικὸν τρόπον μετὰ τὸν ὁποῖον με ὑπεδέχθησαν ὅλοι οἱ Ὑπουργοὶ καὶ αἱ ἄλλαι ἀνώτεραι ἐξουσίαι τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος δὲν ἠθέλησε νὰ κρύψῃ τὴν εὐχαρίστησίν του, καὶ διαρκούσης τῆς συνεντεύξεως μοὶ ἔδωκε ἀλλεπάλληλα σημεῖα ἐπιδοκιμασίας. Ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ σχετικῶς σημαντικοῦ τῶν ὑπὸ τὰ ὄπλα Ἰσραηλιτῶν, καὶ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του μαθὼν ὅτι μεταξὺ των εὐρίσκοντο κάμποσοι βαθμοφόροι, καὶ μετὰ ἐβεβχίωσεν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν θὰ παρουσιαζέτο πλέον καμμία

διάκρισις μεταξύ πολίτου και πολίτου δια λόγους δογματικούς: ότι η Κυβέρνησις θα δεικνύετο πάντοτε ευνοϊκή προς τον έβραϊκόν πληθυσμόν, τον όποιον ο Βασιλεύς εγνώριζε άφροσιωμένον εις την πατριδα και εις την μοναρχίαν· και ότι «μία των όραιοτέρων ήμερών της Βασιλείας του θα ήτο εκείνη κατά την οποίαν θα ήδη ένα Ισραηλίτην εις τό Έλληνικόν Κοινοβούλιον».

Είχομεν επκλήθη μίλις εις τό Ξενοδοχείον όταν νέον σάλπιγγικον άνήγγειλε ότι η Α. Μ. επκηρύχτετο εις Τατόιον. Η Α. Μ. προτού αναχωρήσει, είχε διατάξει, εάν ήθελον εκφράσει την επιθυμίαν, να μοι επιτραπεί η επίσκεψις όλων των δικμερισμάτων των Άνακτόρων.»

Επ' ευκαιρία της καταλήψεως της Θεσσαλονίκης, δημοσιεύσαμε με ιδιαιτέρην ευχαρίστησιν, την άνωτέρω περικοπήν, εκ της οποίας αναφάνεται και η μεγάλη εκτίμησις του ήμετέρου Βασιλέως δια την ισραηλιτικήν φυλήν.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Ευρωπαϊκή Τουρκία θα απομένει άρα μετ'όλιγον μόνον ιστορική εκφρασις. Έθνος τό όποιον εισχωρήσαν εις Ευρώπην δεν ήδυνήθη να άφρομωθί τον πολιτισμόν ούτε να άφρομωθή τους έντοπίους, ούτε καν να εύρη τρίτον όρον συμβιβασμού προς άρμονικήν συνύπαρξιν των έτερογενών στοιχείων, δεν θα ήδύνατο να παρταείνη την ύπαρξιν του εν Ευρώπη άρχοντος του είκοστού αιώνα. Πώς όμως ήδυνήθη να υφίσταται περι τους πέντε αιώνας εν μέση Ευρώπη; Ίσως διότι τα υποδουλωθέντα έθνη είχαν ανάγκην γενναίων τινων ένα ώριμάση πηρ' αυτοίς υπερέφικτος η έθνική συνείδησις, ίσως διότι κατά τους πρώτους αιώνας, άρχομένου του κατακτητού Μωάμεθ του Β' η Τουρκία έσεβάσθη με τα δόγματα τας άλλας έθνοτήτας, ίσως διότι πρό της Γαλλικής Έπανάστασεως, τα άλλα Κράτη δεν ήζίζον περισσότερο της Τουρκίας ύσον άφώρα εις τας ιεράς έλευθερίας του ατόμου, πολύ δε όλιγώτερον εκείνων κατά τον σεβασμόν των θρησκευτικών πεποιθήσεων των μειονοτήτων. Παπικόν Κράτος, Βασιτίλλη, θανάτωσις του Καλβίνου, ύβριστικός όρκος κατά του καθολικισμού των Άγγλων Βασιλέων, είχαν όντως πολύ μικρότερον συγγένειαν προς την έλευθερίαν και την πρόοδον από τό Τουρκικόν Κράτος.

Άλλ' ήλθεν η μεγαλουργός Έπανάστασις του 89 και η όψις του κόσμου ήλλαξε... Μόνον η Τουρκία έμεινεν άμετάτρεπτος, καταδικάσσα ούτως εκυτήν. Πρώτον πληγμα, η

έλληνική εξέγερσις θυγάτηρ της Γαλλικής Έπανάστασεως.

Διότι η Έλληνική Έπανάστασις καθώς η Γαλλική της οποίας ο Ρήγας ήτο θυμαστής, εν τη μεγάλη δικνοίχ του ψάλτου ενεδύθη ευθύς εξ αρχής περιβολήν γενικωτέραν ανθρωπισμού, και άπελευθέρωσε των καταδυναστευομένων όλων των υπό τον τουρκικόν ζυγόν στεναζόντων, Έλλήνων, Βουλγάρων, Σέρβων, Ρουμάνων, Έβραίων (άφου και η Γαλλική Έπανάστασις έλαβε ιδιαιτέρην περι αυτών μέριμναν) και αυτών των Τούρκων..

Η Τουρκία αντί να διδαχθί εκ της εξεγέρσεως του 21, βελτιώουσα την θέσιν των Έθνοτήτων και παρέχουσα τα δικαιοώματα του ατόμου, χειροτέρευσε την θέσιν της καθιστώσα εκυτήν όσημέρι μεγαλείτερον άναχρονισμόν εν Ευρώπη.

Η Μεταπολίτευσις του 1908, έλαβε πρόνοιαν, φαινομενικήν εν πολλοίς, περι των δικαίων του ατόμου αλλά χειροτέρευσε την θέσιν των έθνοτήτων, συλλαβούσα την γελοίαν μάλλον η τολμηράν ιδέαν να διορθώνη την ιστορίαν, με την προσπάθειαν να εκμηδενίση την έθνικήν ύπόστασιν λαών άνωτέρων τον πολιτισμόν και την παράδοσιν. Ένθ' εδει, επεκτείνουσα τό πρόγραμμα του τούρκου κατακτητού να επιδιώξη μίαν όμοσπονδιαν έθνοτήτων, κάτι σαν την Αυστριαν και την Έλβετίαν όμοϋ, επί τη βάσει των αρχαίων προνομίων.

Ό,τι γίνεται, κατά τον Άριστοτέλην, αναγκαιώς γίνεται, και βεβαίως η όσμανική διανοητικότητα δεν ήτο επιδεκτή τοιούτων συλλήψεων και κατ' ανάγκην επήλθεν η κατατροφή. Τα Βαλκανικά Κράτη δεν ήδύνατο είμη να υπερισχύσουν. Φρονοῦντες ότι η υλική δύναμις δεν άρκεί δια τας μεγάλας ιστορικές των λαών νίκας, αποδίδομεν την νίκην εις τό αίσθημα της συμποίας, εις τό ιδανικόν έλευθερίας και προόδου, τα όποια εκατονταπλασίασε την ισχύν των όπλων των. Ητο όρμη ήθική, άλληλεγγυότης, σχεδόν φιλαλλισμός, η όποια έδωσε την πρώτην ώθησιν εις την ιστορικήν συμμαχίαν. Ακριβώς επειδή επρόκειτο περι ύψηλης υπέρ δικαίου πάλης, απέσχεν του ώρχίου ήθικου άγώνος η Ρουμανία, η ούχ ήτον της Τουρκίας ένοχος εις παράβασιν των ιερών διεθνών συμβάσεων και καταπάτησιν των ανθρωπίνων δικαίων.

Η άδικία έχαντάκωσε την Τουρκίαν και άνύψωσε εις περιωπήν Μεγάλης Δυναμέως τα μικρά μέχρι χθές Βαλκανικά Κράτη. Άλλ' έν πνοή όμοιοίς και εμπύτου δικαιοσύνης έδημιούργησε την μεγαλουργόν Συμμαχίαν, η όμόνοια και τό δικαίον θα δικτηρήσουν μόνον εκυτήν.

M. X.

Ο ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

Εγνώρισα τον Ματσούκαν πρό εξ έτών όλίγον μετά την εν Άθήναις άφιξίν μου. Η έντύπωσις μου υπήρξεν ευθύς άμέσως άρίστη. Ίδανιστής είλικρινής έχων τό χάρισμα να δώσει σάρκα εν ταύτῳ εις τό όνειρόν του. Όνειρον μεγαλείου της φυλής του, ως πρωτοστατούσης εις την πρόοδον της Ανατολής, ως προστάτιδος του δικαίου. Εις ποίον δόγμα άνήκον δεν εγνώριζεν. Μετά τινα κερών συντητήθημεν πάλιν, ότε εν τῷ μεταξύ τό έμυθεν. Έμμέσως, μοι εξέφρασε τότε ο Ματσούκας τον θυμασμόν και την συμπάθειάν του δια την ισραηλιτικήν φυλήν, προσθέσας: «Έάν ποτέ ο έβραϊκός λαός λάβη ανάγκην φίλου και υπερασπιστού εν Έλλάδι θα είμαι εγώ ο τοιοῦτος». Μετά τέσσαρα έτη, ο Ματσούκας εύρέθη εις την Θεσσαλονίκην, με τον νικητήν στρατόν του Διαδόχου, εις στιγμήν δύσκολον δια τους εκεί Ισραηλίτας. Ο Ματσούκας άνεφάνη ο φίλος, ο υπερασπιστής τον όποιον η μεγάλη ψυχή του είχαν υποσχεθί πρό 5 έτών. Όχι υπερέξ την ύπόσχεσιν του, εφάνη έτι άνωτερος μέγας άπόστολος έλευθερίας και δικαιοσύνης. Αφώνων τον ρόλον, τον εξιλαστικόν πολλάκις του υπερασπιστού, εκάλεσε τους δύο αρχαίους λαούς, οι όποιοι δεν έχουν κανένα λόγον να μισῶνται, εις γόνιμον συνεργασίαν.

Αναδημοσιεύομεν την αξιοπρεπή επιστολήν προς Έβραίους του Ματσούκα την όποιαν παραλαμβάνομεν από την συνάδελφον «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης.

X.

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

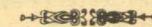
Προς σας τα λέγω αυτά. Είθε και απομένετε εκείνοι, με τους όποιους δυνάμεθα να συνεργασθώμεν. Η ευφύις σας μοναδική. Το δημιουργικόν πνεύμα σας μοναδικόν. Εν γενεί είθε οι ώρχιότεροι συνεργάται της νέας πατρίδος μας. Θα τό αντιληφθίτε; Θα τό αισθανθίτε; Θα τό πράξίτε; Τουλάχιστον εγώ, φτωχός τραγουδιστής της πατρίδος μου, νοιώθω ότι θα καταλάβετε τα λόγια μου αυτά. Ζητήσατε ένα δένδρο να ξεκουρασθίτε. Ζητήσατε λίγο νερό να πιήτε από μιχ βρύση. Ζητήσατε τό όνειρεμένο μάνα μιχς έλευθερίας. Ζητήσατε και σεΐς να όμώσητε τον όρκον τον άυστηρόν της θρησκείας σας εις ένα σύνταγμα. Απετύχατε. Ναι! Απετύχατε. Και ήσθάνθητε τον πόνον και την απαγοίτευσιν της άποτυχίας. Πικρά η άποτυχία. Δεν ήτο δυνα-

τον υπό τον Τούρκον, υπό τό δηθεν Σύνταγμα του, υπό τας δηθεν έλευθερίας, υπό τας δηθεν άδελφωσύνας των τυράννων να ζήσητε. Και ιδού ό,τι όνειροπολήσατε έρχεται Βασιλεύς των Έλλήνων, τό Κράτος τό Έλληνικόν να σας τό δώσει. Έλθετε μαζί μας. Να φάγωμεν τον άρτον της αγάπης και να πιούμε τό νερό της συνεργασίας. Χαρήτε μαζί μας, χαρήτε στους σκοπούς μας και στους πόθους μας, οι όποιοι δεν είναι παρά δικοί σας σκοποι και πόθοι. Τι επιθυμούμεν; Τι θέλομεν; Εις τί καταγινομέθα;

Εις εν και μόνον. Πώς πραγματικῶς να σας δώσωμεν την αληθίην εικόνα μιχς αληθινής συνεργασίας. Υπό την σημαίαν την Έλληνικήν έστε βέβαιοι ότι αύριον θα ζυπήνητε οι πλέον ευτυχείς πολίται, οι πλέον ευτυχείς άνθρωποι. Σας τα γράφω αυτά και πιστεύω ότι και καρδίαν έχετε και νοῦν έχετε και θα τα δεχθίτε ως χουτᾶ και άδχμάντινα λόγια δια των όποιων θα κοσμήσωμεν όλοι όμνοουσιντες τό στέμμα μιχς; ευημερίας και τό σκήπτρον μιχς προόδου.

Ένας που αγαπά τους ευφύεις για συνεργάτας και τους μεγαλεπηβούλους για συνοδοιπόρους εις τό βαρύ έργον της νέας Πατρίδος των Έλλήνων.

Σας φιλω ολοφύχως
ΣΠ. ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

ΟΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ

Έκ Θεσσαλονίκης έστάλη προς την «Ισραηλιτικήν Επιθεώρησιν» η εξής επιστολή υπό ήμερομηνίαν 23 Οκτωβρίου 1912.

Αξιότιμε κ. Μ. Χαΐμη

«Μανθάνομεν εκ θετικής πηγής, ότι διαδίδεται καθ' έλην την Έλλάδα μετ' επιτάσεως και γίνεται πολύς λόγος, ότι εσχηματίσθη ένταυθα έθελοντικός λόχος εξ Ισραηλιτών, ένα πολεμήτη αποκλειστικῶς εναντίον του προελαύνοντος Έλληνικού στρατού. Τοῦτο δικαίως διηγείρε την άγκυνάτησιν του ήμετέρου ένταυθα στοιχείου διότι όχι μόνον δεν εσχηματίσθη τοιοῦτος λόχος εναντίον των Έλλήνων υπέρ των όποιων εινε ευμενῶς διατεθειμένοι οι εϋ φρονοῦντες Ισραηλίται, άλλ' ούτε και εναντίον των συμμάχων Κρατών διενόθησαν τοιοῦτόν τι. Προς τοῦτο δε ζήτησαμεν πληροφορίας παρά της διευθύνσεως της ένταυθα Έλληνικής εφημερίδος «Νέα Αλήθεια» ο άρχισυντάκτης της οποίας κ. Ιωάν. Μπουτος

μέγα έργον τής ήθικής παιδαγωγήσεως, θυ-
γκτήρας αὐτοῦ μάλιστα ἀγαπητάς.

Ὁ Ἑβραϊσμός θρηνεῖ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ
ἐνδύζου ἀρχηγοῦ τής Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας,
ὡστε ἐπρόκειτο περὶ μεγάλου Διδασκάλου τοῦ
Ἰσραήλ.

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Ἄν καὶ ὀλίγον ἀργά, ὀφεί-
λομεν δύο λέξεις θαυμασμοῦ εὐγνωμοσύνης
πρὸς τὸ ἔγκριτον μέλος τής Κοινότητος
Τριχάλων ἐκ τής διασήμου οικογενείας
Λεβὺ τῶν Ἰωαννίνων ἔλκοντα τὸ γένος
κύριον Μωϋσῆ Λευῆ, εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλε-
ται ἐὰν αἱ λειτουργίαι τοῦ Ροσαῖα ἐκ τοῦ
Ἰσὺμ Κιπούρ (πρώτης τοῦ ἔτους καὶ ἡμέρα
ἐξιλεώσεως) διεξήχθησαν ἐν ἐξαιρετικῇ λαμ-
πρότητι καὶ κατανύξει. Τριχῶς ὁ κ Λευῆς
διὰ τής ὠραίας φωνῆς του, τῶν μελωδικῶν
ψαλμωδικῶν μεθόδων τής πατρίδος του καὶ
διὰ τὴν ἑλληνιστὶ ἀπαγγελίαν πολλῶν προ-
σευχῶν ἠψήφρανε τὰ ὦτα καὶ τὴν ψυχὴν
τῶν πιστῶν. Πλείστους δὲ ἐξ ἡμῶν ἢ εἰς
τὴν Ἑλληνικὴν ἀπαγγελία ἑβραϊκῶν τινῶν
προσευχῶν ἐντὸς Συναγωγῆς, ἐπανάφερε
διὰ τής φαντασίας εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἑλ-
ληνικῶν προγόνων μας, ὅτε ἐκ παραλλήλου
μετὴν ἑβραϊκὴν ἔκαμνον χρῆσιν τής ἑλ-
ληνικῆς, εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Ἄλε-
ξανδρινοὶ Ἑβραῖοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσα-
λήμ ἐπλουτίετο ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία μετὰ
συγγράμματα Ἑβραίων.

ΕΒΡΑΙΟΣ ΔΙΚΑΣΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Διωρίσθη πάρεδρος δικαστῆς
εἰς τὸ πρωτοδικεῖον Ἀθηνῶν ὁ διακεκριμέ-
νος δικηγόρος κ. Χισκιά Σιακκῆς ἐκ Λαρίσ-
σης. Ὁ Σιακκῆς εἶχεν ἔλθει πρῶτος εἰς τε
τὰ γραπτὰ καὶ τὰ προφορικὰ μεταξὺ 27
συναγωνιστῶν εἰς τὰς ἐξετάσεις. Ὁ Πρόε-
δρος τοῦ Ἀρείου Πάγου συνεχάρη τὸν Σιακ-
κῆν ὡς ἐξῆς: Χαίρομεν πάντες διὰ τὸν
ὀριάμβον σας καὶ διότι ἀποδεικνύεται ὅτι ἐν
Ἑλλάδι ἀποβλέπομεν μόνον εἰς τὴν ἀξίαν

ἀνευ προκαταλήψεων φυλῆς ἢ δόγματος.
Ὁ νέος Πάρεδρος ἐκπληροῖ τῶρα τὸ κα-
θῆκον του ὡς ἐφ' ἑδρου.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Τὸ Συνέδριον τῶν Κοινοτήτων ἀνεβλήθη ὡς
μὴ συγκροτηθείτης ἀπαρτίως λόγω τοῦ πολέ-
μου. Περὶ τῶν ἀμειφθεισῶν σκέψεων μεταξὺ
τῶν μελῶν εἰς τὸ προσεχές.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ζητοῦμεν συγγνώμην ἀπὸ τοὺς ἀνγκνῶστας
μας διὰ τὴν καθυστέρησιν τῶν φύλλων Σε-
πτεμβρίου, Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου τὰ ὅποια
ἐκδίδομεν σήμερον ταυτοχρόνως μετὰ μικρὰν ἐ-
λάττωσιν σελίδων, καθὼς ἐπραξεν τοῦτο ὅλα
τὰ ἐν Ἀθήναις περιοδικά. Ἄλλ' ὑπόσχεται
ἡ Ἐπιθεώρησις νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς ἀνγκνῶ-
στας τής ἀποκαθισταμένης τής τάξεως.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Ἄρθρα βῶνες. Δαβὶδ Ἰεσουλάς διευθυντῆς
τῆς Compagnie de Commerce et de Na-
vigation d'Extrême Orient μετὰ τὴν Δακ
Gemma Da Fano τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μιλάνου.

Ἰωσήφ Μηνιωῆς μετὰ τὴν Δακ Σουλτάναν
Ἰωδὰ Φράγκου (Χανιά).

Νισὴμ Πικπουσάδος μετὰ τὴν Δακ Ραχὴλ
Ἰωδὰ Φράγκου (Χανιά).

Γάμοι Ἰάκωβος Ἰεσουλάς (Σαγγῶν Ἰν-
δοκίνας) μετὰ τὴν Δακ Ἄνναν Ἐλισάβετ Ger-
des Van der Valde (Ἀμστερδαμ).

Θεόφιλος Μούλλυ (Ἀλεξάνδρεια) μετὰ τὴν
Δακ Λευῆ (Τεργέστη).

Ἡλίας Μ. Ρούσος μετὰ τὴν Δακ Σαρίνα Μορ-
δοχάι (Τρίκκαλα).

Δαβὶδ Μ. Κωὲν μετὰ τὴν Δακ Ρέινκ Ἀλ-
χανάτη (Λάρισα).

ΣΙΕ. Μετὰ τὰς σημειώσεις περὶ Ἰσραήλ.
Κοινοτήτος Κερκύρας δημοσιεύομεν τὰ τῆς
Κοινοτήτος Χελκίδος παντοῦ παρρηροῦμεν
τὸ ἐξῆς: αἱ παρεξηγήσεις αἱ μεταξὺ Ἑλλήνων
καὶ Ἑβραίων αἱ πηγάζουσιν ἐκ τής ξενοκρα-
τείας ἐξαλείφονται βελμηθῶν ὑπὸ τὴν φιλε-
λεύθερον Ἑλληνικὴν διοίκησιν.

ΣΗΜ. Διὰ τὴν βεβαίαν παρεϊσφόρη-
σιν τυπογραφικῶν λαθῶν, ἔνεκεν
ἀπουσίας τοῦ συντάκτου κατὰ τὴν
διόρθωσιν τοῦ φύλλου ἐπικαλούμεθα
τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν.

Η ΣΥΝΤΑΞΙΣ

BANQUE NATIONALE DE GRÈCE

SITUATION SOMMAIRE AU 30 SEPTEMBRE 1912

		30 Septembre 1912	31 Août 1912
A C T I F			
Disponibilités en Grèce :			
Caisse métallique	Fr.	9.641.568 86	
À disponible (Loi GXMB' de 1910)	"	2.745 890.—	
Orlets de Banque (Réserve disponible)	Dr.	9.730.595 46	
Billets de la Banque Ionienne	"	349.090.—	
Coupons et autres valeurs	"	844.127,52	
	Dr.	23 311 271 84	41.969.504 94
Disponibilités à l'Étranger :			
Disponibles auprès des Banques	Fr.	73 390.955 30	
Disponibles auprès des Banques (Loi GXMB' de 1910)	"	53 754.110.—	
	Fr.	127.145 065 30	109.021.418 80
Obligations des emprunts de l'État en or	Fr.	32.637.532 45	
Obligations des emprunts de l'État en billets de Banque	Dr.	32.559.016.70	
Prêt à l'État en vertu de la Loi du cours forcé, en bill. de Banque	Dr.	65.496 549 15	65.280 719 15
Portefeuille	"	61.778.575 42	61.778.575 42
Effets agricoles	"	24 579.578 21	23.520.527 22
Avances et comptes courants sur titres	"	16 993 598 21	17 672 237 89
Avances sur marchandises	"	33 544 948 82	27.841.255 77
Prêts et comptes-courants sur hypothèque	"	4.664 785 30	3 543 446 95
Prêts aux communes, ports et autres personnes légales	"	74.266 234 68	70 610 305 40
Actions de Banques et autres Sociétés	"	59.443 601 11	59.399.996 91
Hôtels de la Banque et Immeubles adjugés à la Banque	"	10.056.773 50	10.153.801 60
Matériel et Mobilier	"	10.611.748 22	10.780.154 69
Rachat de la participation de l'État aux bénéfices de la Banque	"	1.193.006 57	1.184.650 32
Rachat du privilège de la Banque Epiro-Thessalie	"	645.120 —	645.120 —
	"	80.000 —	80.000 —
	Dr.	513.510 856 33	503.481.715 06

		30 Septembre 1912	31 Août 1912
P A S S I F			
Capital social divisé en 20.000 actions	Dr.	20.000.000 —	20.000.000 —
Fonds de prévoyance	"	13.500.000 —	13.500.000 —
Billets de Banque :			
I. pour compte du Gouvernement	Dr.	61.778.575,42	
II. " " de la Banque, (totalité de la circulation autorisée par les Lois de 1885 et 1899)	"	66.000.000.—	
III. circulation suivant la Loi GXMB' de 1910	"	56.500.000 —	
	"	184 278.575 42	167.778.575 42
Dépôts à vue	"	39.676.141 29	41.597.228 66
Dépôts de l'État (En or (en b. de B.	Fr.	7.291.950 54	
	"	1.110.984 94	
	"	8 402.935 48	17.293.771 99
Commission Financière Internationale, compte des versements des revenus affectés (En or (en b. de B.	Fr.	373.671.47	
	"	4.240.773 10	
	"	4.614.444 57	6.164.970 42
Service des Emprunts d'État (En or (en b. de B.	Fr.	361.487.25	
	"	402.234 89	
	"	764.722 14	1.514.531 54
Service des Emprunts divers	"	400 098 75	546.388 75
Intérêts des dépôts	"	1.831.095 35	1.993.378 20
Service des Emprunts à lots de la Banque (En or (en b. de B.	Fr.	2.661.792.—	
	"	358.902,50	
	"	3.020 694 50	3.101.351 —
Billets à ordre	"	2.158.452 87	1.842.284 56
Dividendes à payer	"	374.995 —	489.795 —
Caisse d'épargne	"	24.558.877 74	25.716.884 29
Dépôts permanents et à terme	"	133.150.244 90	132.324.536 13
Emprunt à lots de la Banque 3% en or 2 1/2% en billets de Banque	"	36.364.020 —	36 364.020 —
	"	19.973.400 —	19.973 400 —
	"	20.442.158 32	13.280.599 10
Divers	"		
	Dr.	513.510.856 33	503.481.715 06

Athènes, le 8/21 Octobre 1912

Le Gouverneur
J. A. VALAORITIS

Le sous-chef de la Comptabilité
P. E. COUMANOUDI

BANQUE D'ATHÈNES

SOCIÉTÉ ANONYME

CAPITAL ENTIÈREMENT VERSÉ : DR. 60.000.000

SIÈGE SOCIAL. ATHÈNES

BALANCE AU 30 Septembre 1912

A C T I F

Disponibilités :	
Espèces en caisse et dans les Banques	11,568,065.99 Dr.
Dans les Banques en Europe et traites sur l'Étr.	13,944,971.12 »
Portefeuilles-Escomptes et avances sur effets	26,017,374.94 »
Avances sur garanties :	
par titres	63,234,196.38 »
par marchandises et autres garanties	79,897,245.38 »
par premières hypothèques	10,568,072.11 »
Comptes courants débiteurs	26,467,321.03 »
Rentes, Fonds d'États, Obligations	24,532,340.91 »
Portefeuilles-Titres et coupons	8,068,784.19 »
Participations financières	3,682,841.70 »
Succursales	726,363.37 »
Immeubles	5,351,258.51 »
Mobilier installations, coffres-forts etc.	1,339,366.90 »
	<hr/>
	Dr. 275,389,202.73

P A S S I F

Capital entièrement versé	»	60,000,000.—
Réserve Statutaire	»	5,676,250.—
Fonds de prévoyance	»	504,301.95
Comptes de dépôts à vue	Drs. 46,585,404.11	
» » à échéance fixe	» 52,792,597.91	
» » de longue durée	» 28,808,153.56	
Caisse d'Épargne	» 18,043,708.28	» 146,229,863.86
Comptes courants créditeurs	»	26,148,554.79
Comptes à l'Étranger	»	32,800,820.65
Comptes provisionnaires et divers	»	4,029,411.48
		<hr/>
		Dr. 275,389,202.73

Le Directeur général

Z. C. MATSAS

L'Inspecteur général

Ph. E. Economou

S U C C U R S A L E S

EN GRÈCE: Le Pirée, Patras, Syra, Calamata, Tripolitza, Volo, Larissa, Agrinion et Carditsa;

EN CRÈTE: La Canée, Candie et Réthymno;

EN TURQUIE: Constantinople (Succursale à Galata avec Agence à Stamboul), Samsoun, Trébizonde, Kérassunde, Bafra, Smyrne, Chio, Mersine, Adana, Tarsous, Salonique, Serres, Cavalla, Xanthi et Janina;

EN ÉGYPTE: Alexandrie avec bureau-annexe dans le quartier de Midan, Le Caire, (avec bureau-annexe dans le quartier du Mousky), Zagazig, Mansourah, Mit-Gamr, Tantah et Beni Souef;

A LONDRES: (No 22 Fenchurch street), à HAMBOURG (Domhof, Mönckebergstrasse 18), à LIMASSOL (Chypre), à PORT-VATHY (Samos), à KHARTOUM et à Port-Soudan. (Soudan).